

Kárpátaljai Hírmondó

XX. évfolyam 4. (78.) szám, 2024. Tél

Áprily Lajos

Ködös évszak előtt

Most gyűjtsd a fényt. Magas hegyekre menj,
ahol kékebb és ragyogóbb a menny.

A lelkedet csűr-szélességre tárd
és kéve-számra szedd a napsugárt.

Azt is, amit a nap búcsúzva ont,
ha arany küllőt vet a horizont,

s ott is, hol késő délutánokon
még megragyog fémsárga lombokon.

Sietni kell. Egy nap leszáll a köd
és szűkre fogja szemhatár-köröd.

S egy éj is jön, mely csillagfényt sem ad,
s évmillióig nem lesz sugarad.

Beregszász
karácsonyfája

A nagydobronyi református templom

KÁRPÁTALJAI Hírmondó

XX. évfolyam, 4. (78.) szám
2024. Tél

Kiadja a Kárpátaljai Szövetség

1068 Budapest,

Városligeti fasor 44.

Telefon: 06-1-351-7770

E-mail: karpataljaiszovetseg@gmail.com

Felelős kiadó:

Greza István,

a Kárpátaljai Szövetség elnöke

Alapító főszerkesztő: Füzesi Magda

E-mail: magda.bereg@gmail.com

Főszerkesztő: Szemere Judit

E-mail: nagykica12@gmail.com

Szerkesztőbizottság:

dr. Botlik József, dr. Dupka György,

dr. Szöllősy Tibor,

dr. Zubánics László,

Kovácsné Marton Erzsébet

Tördelés, nyomdai előkészítés:

GABOR
P♦R♦I♦N♦T

Lapengedély száma: 2.9/1414-1/2006

HU ISSN: 1787-0445

OTP számlaszámunk:

11711034-20834951

Megjelenik negyedévente
1000 példányban.

E lapszám megjelenését támogatta
a Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt.,

valamint a Kárpátaljai Szövetség
tagsága.

A folyóiraton nyereség
nem képződik.

A címünkre beérkező kéziratok közlésének és szerkesztésének jogát fenntartjuk, azok recenzálását, visszaadását, levélben történő megválaszolását, valamint más szervezetekhez, intézményekhez való továbbítását nem vállaljuk. A publikációkban közölt tényekért és véleményekért minden esetben a szerző viseli a felelősséget. A szerkesztőség nem feltétlenül ért egyet a lapban közölt publikációkkal.

A tartalomról:

<i>Olvassuk együtt!</i> Márai Sándor: A változásról és a reménységről	
<i>Vers mindenkinek.</i> Mezey Katalin: Újlesztendő, vígságszerző; Az Istennek készült bejáraton át	3
<i>Szervezeti élet.</i> Konferencia a ruszinokról	
Kiválóságainkat ünnepeltük	4
Bemutatkoznak a Kárpátaljai Szövetség új elnökségi tagjai	5
Az egyszerűség híve. Interjú Varju Zoltán főtítkárral	6
Köszönjük a támogatást!	7
Schober Ottónak állítottak emléket szülővárosában	
80 éve történt...	8
<i>Határok nélkül.</i> Hírünk a világban	9
<i>Hitélet.</i> Molnár János római katolikus esperes-plébános és Iván Gábor görögkatolikus parókus adventi gondolatai	10
Küzdjetek a hitért! Adományozási ünnepség Verbőcön	11
„Ne adjuk fel!” – a Munkácsi Egyházmegye védőszentjének ünnepén	12
<i>Évforduló.</i> Száz éve született Horváth Anna képzőművész	13
Nyolcvan éve történt a kárpátaljai magyar férfiak deportálása. Beszélgetés Molnár D. Erzsébet történésszel	14
<i>A múlt figyelmeztet.</i> Beregszász 1944-es bombázására emlékeztek	15
<i>Kárpátaljai sikertörténet.</i> Vállalkozás, ami bevirágozta a tulajdonosok életét	16
„Hiszem és vallom, számít a munkánk...”. Interjú Kasztnér Edina pedagógussal	17
<i>Anno.</i> Emlékeim édesanyámról. Husznai Katalin írása	18
<i>Irodalom.</i> Válogatás magyar szerzők írásaiból	20
<i>Közlekedés.</i> Shrek Tímea: „A férjemmel, Marcsák Gergellyel, a kárpátaljai Együtt folyóirat hozott össze”	22
<i>Fiatalokról fiataloknak.</i> A szabadság lángja – 1956 emlékére	23
Kárpátaljai fiatalok a Magyar Ifjak Világtalálkozóján	23
<i>Néprajzi értékeink.</i> A szemmel verés hiedelme. Dr. Kótyuk Erzsébet tanulmánya	24
<i>Hagyományaink.</i> Az év minden szakában várják vendégeiket	27
<i>Kopogtató.</i> 35 éves a Ritmus. Beszélgetés Szabó Tiborral, a néptáncegyüttes vezetőjével	28
<i>Múltidéző.</i> Hányatott sorsú magyar emlékek Beregszászon.	
Kovács Sándor tanulmánya	30
<i>Szerkesztőségünk postájából</i>	34
<i>Gratulálunk!</i> Elismerések	35
<i>Szemelvények kárpátaljai eseményekből</i>	36
<i>Művészet.</i> „És lón este, és lón reggel”. Földessy Péter és Földessy Evelin kiállítása Munkácson	
Magyarország Beregszászi Konzulátusán is bemutatta gyűjteményét a Péterfalvai Képtár	39
<i>A Kárpátaljai Hírmondó galériája.</i> A RIT jubiláló tagjainak csoportos tárlata	40

Címlapfotók: Szemere Judit

Márai Sándor

A változásról és a reménységről

Az élet – néha így érzed –, csaknem elviselhetetlen. Sorsforduló és korforduló pillanatában élsz, mikor minden reng és változik, a hagyományok, az erkölcsi törvények, az ismert életformák. Mintha már nem is házakban lagnál, hanem az élet őserdejében, ahol állandóan zeng az ég és dül a vihar. S a változásban reménykedel. Bízol abban, hogy egyszer hamuvá ég a szívekben minden indulat, a pernye és a keserű füst, mely a szívekben terjeng, eloszlik. Megint napfény hull az emberi tájra. A tenger kék lesz és a fák gyümölcse illatos. A változás elhozza a békét.

A változás természetesen bekövetkezik majd, ha itt lesz az ideje: az indulatok megpihennek. De egy nem változik: az emberi természet. Nincs erkölcs, érvelés, csoda, mely igazán és mélyen változtatni tudna az emberi természetben. Akik a változást hozzák és élnek, megint csak emberek lesznek, tehát igazságtalanok, türelmetlenek, kegyetlenek, kapzsiak és bujják. A változás, minden emberi dolgok változása, elkövetkezik, de az ember nem változik meg. Minden nevelő kísérlet csődöt mondott eddig. Néha, egy nagyon erős jellem és egyéniség, rövid időre, negyven-ötven élettév idejére, érvényesíteni tudja a nagy emberi nevelők erkölcsi követeléseit a gyakorlatban. Ezek a rövid időszakok szörvényságok és ritkák az emberi fajta történetében. Ez a legtöbb, amit ember tehet. De ez nagyon ritka tünemény. Az ember marad, aki volt. Az emberi anyag reménytelen, a tűz és a lág sem tudja másítani.

A hiúságról

A férfikor legnagyobb, tragikus kísérte nem a nő, hanem a hiúság. Egyszerre megrohan a világi éhség: rangot akarsz, helyzetet az emberek között, címet, vagy érdemrendet, mindent, ami csillog, amit melledre akaszthatsz, fityegőkben, névjegyedre nyomtathatsz üres és hangzatos szavakban. Karosszéket akarsz, mikor a többiek mezítláb tolonganak az országutakon, s a városok flaszterein. Méltóságot akarsz, mikor az élet az emberek tömegei számára oly nyomorúságosan sivár, hogy legtöbben elvesztik emberi méltóságukat is.

Ez a nehéz óra a férféletben. Legtöbben elbuknak ilyenkor. Csak az marad ember és férfi, aki meg tud hajolni az emberi nyomorúság előtt, beéri az egyetlen ranggal, melyet ember viselhet: a munka tudatának és a segítő készség, a türelmes méltányosság rangjával, s elutasít mindent, amit a világ értéktelen elismerésben adhat neki. Gondold csak meg ilyenkor, milyen aljas emberek viselik a legmagasabb címeket és rangokat! Hivalkodnak érdemrendekkel! Maradj,

címtelenül és dísztelenül, ember. S akkor csakugyan lesz valamilyen rangod az emberek között. Máskülönben csak méltóságos, vagy kegyelmes úr leszel – ilyen szerény vagy? Azt hittem, többre vágyol.

Arról, hogy mindig útközben élsz

Azt hiszed, házat építettél, s pályád büszke ormairól elégedetten szemlélheted a világot? Nem tudod, hogy örökké vándor maradsz, s minden, amit csinálsz, az úton haladó vándor mozdulata? Örökké városok, célok, életkorok és változások között haladsz, s ha megpihensz, nem pihensz biztosabban, sem tartósabban, mint a vándor, aki megtötyted az útszéli almafa árnyékában egy félóra útközben. Tudjad ezt, mikor terveket szövögetsz. Utad értelme nem a cél, hanem a vándorlás. Nem helyzetekben élsz, hanem útközben.

A közösségi érzésről

Kevés fogalmat ismerek, melylyel oly merészen, oly következetlenül zsonglíroztak volna koromban, mint a „közösségi érzés” fogalmával. Emberek, kikről jogosan feltehető, hogy soha nem adtak húsz fillért egy koldusnak, a közösségi érzés jelszavával ajkukon szálltak síkra az emberiség boldogulásáért, szavaltak a hordókon és a népgyűlések dobogóin. Ezzel a jelszóval írták tele az újságok első oldalait jeles közírók, kiknek a közösségi elv érdekében kifejtett munkájuk végül csakugyan eredményezett valamit: szép házat, vagy birtokot, melyet a közösségi érzés népszerűsítése érdekében végzett munkájuk ellenszámlája árán szereztek. Csak azok nem beszéltek közösségi érzésről, akik munkájukat, erejüket és életüket adták minden időben a közösségért: a nép hallgatott. Úgy látszik, a népnek, tehát a közösségnek, nincs közösségi érzése. Csak él, egymásért és az egészért, jelszó nélkül.

A hazáról

Mindegy, kik beszélnek a hazád nevében. Mindegy az is, mit mondanak azok, akik jogosultnak hiszik magukat, a haza nevében beszélni.

Te hallgass hazádra.

Mindig mindent adjál oda hazádnak. A világnak nincsen semmiféle értelme számodra hazád nélkül. Ne várj jót a hazától, s ne sopánkodj, ha megbántanak a haza nevében. Mindez érdektelen. Egyáltalán, semmit ne várj hazádtól. Csak adjál azt, ami legjobb életedben.

Ez a legfőbb parancs. Bitang, aki ezt a parancsot nem ismeri.

Márai Sándor: *Füves könyv.*
Budapest, Révai, 1943.

Mezey Katalin

Újesztendő, vígságszerző

Újesztendő, vígságszerző,
békességgel eljövendő!
Étel-ital elegendő
legyen, hírünk se veszendő!

Se fájdalom, se szegénység,
ne szomorítson betegség,
ne sebezzen a kevélység,
sem önhittség, sem az önzés!

Adni mindkét kezünk adjon,
szívünk üres ne maradjon,
földjeinken gaz ne nőjön,
eső bőségben ömöljön.

Egészséget adjon Isten,
mindenben jóra vezessen,
bajtól-gondtól menekítsen,
munkáinkban megsegítsen.

A gyermekek, az unokák
a nevünket felvállalják,
büszkéik legyenek hitükre,
őseikre, örökükre.

Hálánk soha el ne fogyjon,
napról napra gyarapodjon,
Isten áldása kísérjen,
hogy életünk célba érjen.

Az Istennek készült bejáraton át

Az Istennek készült bejáraton át
belép lelkünkbe a média:
alig várjuk, hogy megszólaljon,
és mondjon, amit akar:
„Csak csönd ne legyen,
mert az idegesítő.”

Az Istennek készült bejáraton át
belép lelkünkbe a média,
ha tartunk a szobánkba készüléket,
amely fogni tudja az adást.
És akkor ahelyett, hogy kihallanánk
a csöndből, és szívünkbe fogadnánk,
egyetlen gombnyomással elzárjuk
a csöndet, és az Istennek készült
bejáraton keresztül
lelkünkbe bebocsátjuk:
szóljon inkább a műsor,
csak ne legyünk a csönddel egyedül.
Ne legyünk Istennel egyedül.

Konferencia a ruszinokról

A Kárpátaljai Szövetség több mint harminc éves fennállása során mindig törekedett arra, hogy elősegítse a kárpátaljai közösség boldogulását, kultúrájának, hagyományainak megőrzését, másokkal való megismertetését. Kárpátalja a különböző nemzetiségek békés együttélésének mintapéldája volt mindig. Ennek tanúbizonysága az orosz-ukrán háborúban mutatott magatartása is, ugyanis békés otthonává vált a háború pusztításától menekülőknél nemzetiségi, vallási hovatartozástól függetlenül.

A Kárpátaljai Szövetség tevékenysége eszmei vonalának megfelelően egy tudományos konferenciasorozatot indított *Nemzetiségek Kárpátalján* címmel, amelynek első alkalmán a kárpátaljai ruszinság helyzetét vizsgálták. A konferenciára október 25-én a Magyar Tudományos Akadémia székházában került sor *A ruszinok és a jelenkor kihívásai* címmel.

Köszöntőt mondott dr. Grezsa István, a Kárpátaljai Szövetség elnöke. A rendezvény moderátora Kovács Sándor helytörténész volt. Jaczkó Sándor, a Budapesti Görögkatolikus Helynökség püspöki helynöke a ruszinok és a görögkatolikus egyház határokon átnyúló történelméről tartott előadást. Ezt követően dr. Dupka György történész, a Iustitia Gulág- és Gupvikutató Intézet tudományos főmunkatársa *A „hivatalosan nem létező” ruszinok a rendszer-*

változás utáni politikai újjászervezése és jelenkori helyzetképe Kárpátalján címmel számolt be a XX. században végbement sorsfordító változásokról, amelyeket az óslakos kis nemzet megélt.

A kávészünet után Prof. Paul Robert Magocsi adta elő tudományos értekezését angol nyelven, amely főként az Amerikai Egyesült Államokba emigrált ruszin emberek sorsát világította meg.

Dr. Botlik József történész, egyetemi docens *A 110 éve történt*

Máramarosi rutén skizmaper 1914-ben című előadásában azt a görögkatolikus egyház elleni káros tevékenységet világította meg, amelyet a pravoszláv papok végeztek a ruszin nép körében.

Dr. Ljavinec István, a Ruszin Világszövetség és a Hodinka Antal Országos Ruszin Értelmisségi Egyesület elnöke arról tájékoztatta a hallgatóságot, hogy a nemzetközi ruszin szövetség beadvánnyal

fordult az ukrán kormányhoz, ismerjék el a ruszinokat önálló nemzetiségnek. Az illetékesek 9 pontban érvelve elutasították a kérelmet.

Vendégként felszólalt Firczak György, a Romániai Ruszin Nemzetiségi Önkormányzat elnöke is.

Ébéd után könyvbemutatóra került sor.

Dr. Volodimir Fenich ismertette legújabb, igencsak vaskos kiadványát, amely az Egyesült Államokban, illetve Kanadában élő Prof. Paul Robert Magocsi tudományos és társadalmi tevékenységét mutatja be a nemzetiségi kérdések tükrében.

A konferencia eredményeit dr. Grezsa István összegezte.

Tudósítónk
Fotó: Pókos István

Kiválóságainkat ünnepeltük

A Kárpátaljai Szövetség Kárpátaljai esték sorozatának októberi eseményén a 70 éves dr. Kótyuk Erzsébet néprajzkutatót és dr. Tóth Mihály alkotmányjogászt köszöntötték. A szövetség székházában megrendezett irodalmi-zenés esten Varju Zoltán főtűtő és Grezsa István elnök köszöntötte az ünnepelteteket.

Ezt követően a jelenlévők közelebről is megismerhették kiválóságaink életét, eddigi pályafutását.

Dr. Kótyuk Erzsébettel Kovács Sándor honismereti író, a Kárpátaljai Szövetség korábbi elnökségi tagja beszélgetett, életének főbb mozzanatait kivetített képsorokkal illusztrálta. Erzsébet 1990-ben települt át

(MTA) köztestületi tagja. Fő kutatási területei a betegség- és gyógyítástörténet, Kárpátalja egészségügyének története,

Kárpátaljáról Budapestre. A Semmelweis Orvostörténeti Múzeumban helyezkedett el, amelynek később igazgatója lett. Ott dolgozott nyugdíjba vonulásáig. A Magyar Tudományos Akadémia

népi orvosló hagyományok, orvosi eszközök és történetük. Az Ungvári járási Rát településen három évtizedes kutató, gyűjtő munkát végzett, ebből az anyagból 1996-ban megvédte doktori disszertációját. Második doktorátusát nyolc évvel később szerezte, a magyar- és összehasonlító folklórisztika területén. A szakírónak eddig mintegy félszáz tanulmánya, számos önálló könyve jelent meg. A legutóbbi

könyve Ungváron, az Intermix Kiadó gondozásában 2020-ban látott napvilágot *Ha ad az Isten bajt, ad ahhoz erőt is... Népi orvosló hagyományok és hiedelmek az Ung-vidéki magyar falvakban* címmel (elektronikus változata pdf-formátumban letölthető a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet honlapjáról).

A továbbiakban dr. Dupka György történész, író beszélgetett dr. Tóth Mihály kisebbségi politikussal. A jelenlévők megtudhatták, hogy az eredetileg építészmérnöki végzettségű ünnepelt volt már többek között Beregszász polgármestere, a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség (KMKSZ) alelnöke, a Szolyvai Emlékpark felépítésének irányítója, megyei tanácsi képviselő, Ukrajna Elnökének beregszászi megbízottja, ukrán parlamenti képviselő, a Magyar Értelmisségek Kárpátaljai Közösségének (MÉKK) alapító tagja, az Ukrán Magyar Demokrata Szövetség (UMDSZ) elnöke, majd tiszteletbeli elnöke.

2001-ben a Kijevi Nemzeti Közgazdaságtudományi Egyetemen jogász oklevelet szerzett. 2002-ben sikeresen megvédte kandidátusi értekezését. Azóta eredményes kutatást folytat a nemzeti kisebbségek jogvédelme területén. Közben Ukrajna budapesti nagykövetségének gazdasági tanácsosa. Nyugdíjba vonulásáig az Ukrán Nemzeti Tudományos Akadémia V. Koreckij Állam- és Jogtudományi Intézete nemzetközi jogi és összehasonlító jogi osztályának tudományos főmunkatársa volt. A Magyar Tudományos Akadémia (MTA) külső köztestületi tagja, a Kárpátaljai Magyar Tudományos Tanács tagja.

Eddig közel 50 tudományos cikke jelent meg ukránul, magyarul. Több önálló kötet szerzője, ezek közül kettő az ungvári Intermix Kiadó gondozásában jelent meg (elektronikus változatuk pdf-formátumban letölthető a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet honlapjáról). Munkásságát az anyaországban is elismerik: 2009-ben a Magyar Köztársasági Érdemrend Tiszti Keresztjével, 2024-ben pedig a Magyar Érdemrend Parancsnoki Keresztjével tüntették ki.

Továbbra is aktív szereplője a közéletnek: a Szolyvai Emlékparkbizottság elnöke, kisebbségi kérdések szakavatott tudósa, a kárpátaljai szervezetek jogi tanácsadója, az ukrán kisebbségekkel foglalkozó törvények, rendeletek véleményezője.

A beszélgetéseket ifj. Bernáth Ferenc Artisjus és Pro Cultura Minoritatum Hungariae díjas gitárművész előadása színesítette.

Tudósítónk

Fotó: Fuchs Andrea

Bemutatkoznak a Kárpátaljai Szövetség új elnökségi tagjai

Szalipszki Endre

1954-ben születtem, gyermekkoromat az abaúji négyszáz lelkes Fancsal nevű faluban töltöttem. Szüleim nyugdíjazásukig a helyi termelőszövetkezetben dolgoztak, édesanyám könyvelő volt, édesapámat a tagság ötször választotta meg a gazdaság vezetőjévé.

A Sárospataki Rákóczi Gimnáziumban érettségiztem 1972-ben, majd Moszkvában a Nemzetközi Kapcsolatok Egyetemén külpolitikai újságíró szakon folytattam a tanulmányaimat. A diploma után, 1978-ban lettem a Magyar Hírlap külpolitikai rovatának a munkatársa. 1988–2021 között a Külügyminisztériumban voltam diplomata. Ez idő alatt több szervezeti egységben dolgoztam, hosszabb időt töltöttem el a Szovjetunió, majd FAK fősztályon, a sajtófősztályon és a kulturális diplomáciai fősztályon.

A rövidebb hivatalos külföldi kiküldetések mellett kétszer teljesítettem tartós külszolgálatot. 1990-től négy évig a moszk-

vai magyar nagykövetség sajtóattaséja voltam. 2010-ben kerültem Kárpátaljára, ahol 2014-ig ungvári főkonzulhelyettesként, ezt követően 2017-ig beregszászi főkonzulként dolgoztam, és amennyire tőlem telt, az ottani magyarság ügyeinek segítésén túl igyekeztem a többségi ukrán sajtó képviselőivel is jó szakmai és emberi kapcsolatokat ápolni. Talán ennek visszaigazolása lehet, hogy a külszolgálatom végén Ungvár városától díszpolgári címet kaptam.

Hasonlóképpen nagy megtiszteltetés számomra, hogy a Kárpátaljai Szövetség idei augusztus 30-i közgyűlésén elnökségi taggá választottak.

Dr. Keresztény István

Beregszászon születtem 1954. július 6-án. Pedagógus családban nevelkedtem. Az iskolás éveimet Munkácson töltöttem. 1972-ben

felvételt nyertem a Drohobicsi Ivan Franko Pedagógiai Egyetem fizika karára. Tanulmányaim mellett diák kutatómunkát végeztem, aktívan részt vettem a megyei „Barátság ház” szovjet-magyar alosztályának működésében.

Miután kézhez kaptam a diplomámat, 1977–1980 között fizikát és matematikát tanítottam a Beregszászi és az Ungvári járás középiskoláiban. 1980-tól az Ungvári Állami Egyetem Fizika Karának oktatója lettem, emellett levelező tagozaton a pedagógia és pszichológia tanszék aspiránsa voltam. Kandidátusi disszertációm 1987-ben a Kijevi Pedagógiai Kutatóintézetben védtem meg. Ettől kezdve az ungvári egyetem pedagógia és pszichológia tanszékének oktatójaként, adjunktusaként, majd docensként végeztem munkám. Több éven át voltam a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Pedagógia és Pszichológia Tanszékének vezetője. Oktattam továbbá a Munkácsi Állami Egyetemen és a Debreceni Egyetemen is. Ezzel párhuzamosan másoddiplomásként folytattam tanulmányaimat a Károli Gáspár Református Egyetem mentálhigiénés szakán.

Az évek során több publikáció, tanácskönyv és módszertani segédanyag szerzője és társszerzője voltam. Számos tudományos konferencián vettem részt a Szovjetunióban, Magyarországon, Lengyelországban, Szlovákiában, Svédországban, az USA-ban. 2000-ben a Magyar Tudományos Akadémia közgyűlési képviselőjévé választottak. Főbb kutatási területeim: pályaválasztás, oktatásfizika, nemzeti kisebbségek pedagógiája, családpedagógia.

A társadalmi életből is kivettem/kiveszem a részem. Ungváron a Drávay Gizella kör titkári feladatait láttam el a megyei könyvtár keretében. A Kárpátaljai Magyar Tudományos Társaság aktív tagja voltam. Magyarországon a Családpedagógiai Egyesület főtitkári posztját töltöttem be. A Magyar Vöröskereszt Országos Titkársága a véradó mozgalom érdekében végzett kimagasló szervező munkámért ezüst emlékérmét adományozott.

Pedagógus feleségemmel három lányunkat neveltük fel, négy unokának örvendezünk. Hobbim a természetjárás, gombászás, szeretek főzni otthon és a szabadban egyaránt, részt veszek a senior örömtánc foglalkozásokon.

2023-ban megválasztottak a Kárpátaljai Szövetség Hajdú-Bihar megyei szervezet elnökévé. 2024. augusztus 31-én a Szövetség tisztújító közgyűlésén a jelenlévők bizalmat szavaztak nekem, és az elnökség tagjává választottak. Elképzeléseim szerint a jövőben igyekszem összhangba hozni a Kárpátaljai Szövetség különböző régiókban működő egységeit.

Bemutatjuk a Kárpátaljai Szövetség tisztségviselőit

Az egyszerűség híve

Interjú Varjú Zoltán főtitkárral

– Kedves Zoltán, kérlek, meséld a gyerekkorodról! Hol nőttél fel? Hol tanultál tovább?

– Beregszászban születtem, a gyermekkoromat pedig Mezőkaszonyban töltöttem. Egy átlagos kárpátaljai magyar sors az enyém. Szerető családban nőttem fel, az 1990-es és a 2000-es évek velejárói jellemezték a mindennapjainkat. Nagyon szeretem Kaszonyt, büszke vagyok rá, hogy ehhez a faluhoz a legerősebb a kötődésem.

Az általános iskola elvégzése után Karácshalván, a Sztojka Sándor Görögkatolikus Líceumban szereztem meg az értetségit. Meghatározó volt ez a periódus is az életemben. Hálás vagyok az ott töltött évekre.

Tanulmányaimat történelem és földrajz szakon folytattam a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolán, majd az Ungvári Egyetemen. A főiskolán a Hallgatói Önkormányzat elnöke voltam két cikluson át. A tanulmányaimmal párhuzamosan a karácshalvai alma materben kezdtem dolgozni nevelőtanárként, osztályfőnökként és kollégiumvezetőként. Hálás vagyok, hogy részese lehettem ennek a közösségnek, máig jó szívvel gondolok vissza az ott töltött évekre, ápolom a kapcsolatot egykori diákjaimmal, kollégáimmal.

A Görögkatolikus Ifjúsági Szervezetben alelnökként voltam jelen, bár hangsúlyozni szeretném, hogy egy remek közösségben, barátok között nem számított, ki milyen posztot visel. Tettük, amit helyesnek véltünk. A Magyar Ifjúsági Konferenciában a kárpátaljai tagszervezetek támogatását bírva az állandó bizottságban igyekeztem régiókn magyar ifjúsági ügyeit megjeleníteni.

Beregszász mindig különleges helyet foglalt el a szívemben, ezért nagy öröm volt számomra, amikor lehetőséget kaptam, hogy az Ortutay Elemér Görögkatolikus Szakkolégiumban dolgozzak. Vallom, hogy az Ortutay-s közösség egy erős kapocs a kárpátaljai magyar görögkatolikusok körében. Különösen fontosak – bátorkodom kijelenteni –, nélkülözhetetlenek az ilyen kötődési pontok.

– Jelenleg mivel foglalkozol?

– Ami a jelent illeti, Budapesten élek. Honismereti vezetéssel és idegenvezetéssel foglalkozom, számos egyéb elfoglaltság mellett.

– Meséld, kérlek, a Kárpátaljai Hazajáró Egyeletről bővebben! Honnan jött az egyesület ötlete?

A honismereti vezetés életem része volt már otthon is. A Kárpát-medence minden pontjáról jöttek Kárpátaljára, hogy megismerjék történelmi emlékhelyeinket, természeti kincseinket. Elgondolkodtatott a tény, mi lehet az oka, hogy Kőszegről,

Budapestről, számos más helyről, több száz kilométert utaznak, hogy lássák azt a szépet, ami bennünket körülvesz. A válasz valahol rögtön adta magát: van rá lehetőségük. Nem gondolom azt, hogy a kárpátaljai magyarok kevésbé lennének igényesek és fogékonyak a szépre. Csupán arról lehet szó, hogy mások az adottságok, lehetőségek. Így hát, ha megteremtjük, elérhető közelségbe hozzuk az emberekhez a lehetőséget, élni fognak vele. Ezzel párhuzamosan Bíró András kollégám körül már kialakult egy baráti társaság, akik rendszeresen járták Kárpátalja szép és kevésbé látogatott pontjait. Egy beszélgetés alkalmával arra jutottunk, hogy a célkitűzéseink azonosak. Ne járjunk külön utakon, hozzunk létre közösen egy hegymászó közösséget. András szoros kapcsolatban állt a *Hazajáró* magazin műsor készítőivel, akik köré az évek során egy közösség fonódott, majd egy bejegyzett nonprofit civil – hegymászó – szervezetté váltak. Ugyanaz a szellemiség fűtött bennünket is, így jutottunk arra a döntésre, hogy elindítjuk a Kárpátaljai Hazajáró Egyesületet. Az érdeklődés hétről hétre nőtt, és rövid időn belül a vára-

kozásainkat is felülmúló taglétszámmal rendelkezünk, de ami talán ennél is fontosabb, kialakult egy olyan közösség, amelynek tagjait a természet szeretete, szülőföldünk megismerésének vágya kötötte össze. Igazi csapatmunka volt ez: mindenki gazdagította, színesítette a közösséget. Barátságok alakultak, és külön öröm volt, hogy a túratársak Kárpátalja valamennyi magyarok által lakott pontjáról érkeztek hozzánk. Rövid időn belül csatlakozott hozzánk Vezsdel László, aki szintén jelentős részt vállalt abban, hogy a célkitűzéseink megvalósuljanak. Büszke vagyok Lászlóra, hogy a háború kitörése után is – a lehetőségekhez mérten – mozgató rugója maradt az egyesületnek. Illő lenne számos oszlopos tagot is nevesíteni, de a bőség zavarával küszködve köszönet mindenkinek, aki bármilyen formában segíti a hazajárók munkáját.

– Jelenleg is túrázol? Magyarországon is szervezel túrákat itt élő kárpátaljaiaknak?

– Nekifogtam a legendás Kék túrának, ami 1172 km hosszan vezet végig szebbnél szebb tájakon át Magyarországon. A magashegyi túraélményekért pedig Erdélybe és Felvidékre látogatok, ha időm engedi. Magyarországon több hegymászó szervezet és közösség hirdet hétről hétre remek túrákat, így nem látom szükségességét külön kezdeményezésnek, de nem is zárkózom el tőle, ha igény mutatkozik rá.

– Hogyan ismerkedtél meg a Kárpátaljai Szövetséggel?

– A szövetség munkáját a Kárpátaljai Hírmondón keresztül kísértem figyelemmel a korábbi években. Údító volt látni, hogy azok az emberek, akik kárpátaljai gyökerekkel rendelkeznek, évek elteltével is mennyire ragaszkodnak kárpátaljai értékeikhez, büszkéik származásukra.

– Milyen céljaid vannak a szövetségen belül?

– Az elődöm, dr. Seremet Sándor jó munkát végzett. Igyekszem lehetőségeim és képességeim szerint folytatni a szövetség hagyományainak működtetését. Az egyszerűség híve vagyok. Szeretnék elindítani néhány új programot a meglévők mellett. Ennek előkészítése jelenleg folyamatban van. Időről időre érdemes számot vetni, hol tartunk... Szembe nézni a valósággal és fenntartható vágyakat megfogalmazni.

– Köszönöm a beszélgetést. Sok sikert kívánok terveid megvalósulásához.

Fazekas Andrea

Tisztelt Tagtársak! Kedves Előfizetők!

A betlehemi jászol csendjét kívánom minden kárpátaljai család otthonába, legyenek a világ bármely pontján! A jászolból áradó szeretet legyen számunkra a remény.

Boldog karácsonyt és békés új esztendőt!

Varju Zoltán, a Kárpátaljai Szövetség főtitkára

Áldott, békés karácsonyi ünnepeket és sikerekben gazdag, boldog új esztendőt kívánunk minden kedves tagtársunknak, barátunknak és lapunk minden olvasójának! Hozzon az új esztendő örömeit, sikereket és jó egészséget!

Tisztelettel kérjük Önt/Önöket, hogy az 1000 Ft, illetve nyugdíjasoknak 600 Ft éves tagdíjat, valamint a Kárpátaljai Hírmondó előfizetési díját, ami egy évre 3000 Ft, továbbá az esetleges támogatásokat egy összegben a Kárpátaljai Szövetség OTP Bank vagy MagNet Bank számlájára év elején szíveskedjenek befizetni. A közlemény rovatban a nevet és címet kell feltüntetni, illetve azt, hogy mit fizettek be. Figyelmességükért előre is hálásak vagyunk.

Programunk teljesítéséhez segítséget nyújt a személyi jövedelemadójuk 1%-ának felajánlása, ezért továbbra is számítunk arra, hogy kedvezményezettként a Kárpátaljai Szövetséget jelölik meg. A nem adózó tagtársainkat arra kérjük, hogy családtagjaik, barátaik, ismerőseik figyelmét hívják fel tevékenységünkre, hogy az adójuk 1%-át a Kárpátaljai Szövetség részére ajánlhassák fel.

Adószámunk: 18046629-1-42

Tevékenységünkről bővebben új honlapunkon (<https://karpataljaiszovetseg.com>), illetve Facebook-oldalunkon értesülhetnek.

Nemzetközi számlaszámunk:

OTP Bank: (IBAN) HU37 11711034-20834951-00000000

BIC (SWIFT) Kód: OTPVHUHB.

MagNet Bank: (IBAN) HU31 16200106-11602895-00000000

BIC (SWIFT) Kód: HBWEHUHB)

*Tisztelettel: a Kárpátaljai Szövetség elnöksége
és a Felügyelő Bizottság tagjai*

Köszönjük a támogatást!

A Kárpátaljai Szövetség elnöksége hálás köszönetét fejezi ki a tagtársaknak a szövetség célkitűzéseinek anyagi támogatásáért. Ezúton mondunk köszönetet mindazoknak, akik megrendelték folyóiratunkat, illetve a *Kárpátaljai Hírmondó* megjelenítésének költségeihez felülfizetéssel járultak hozzá.

Külön köszönjük

dr. Duzsej Miklós (Miskolc),

dr. Károly Lajos (Kisvárd),

Kissné dr. Lászlóffy Marianna (Pécel),

Moritz László (Budapest),

Orémus Mária (Debrecen)

tagtársainknak a kiemelt támogatást.

Név szerint is megköszönjük azon olvasóink anyagi segítségét, akik az előfizetési- és a tagsági díjon felül ötezer forintnál nagyobb összeggel támogatták tevékenységünket. Lapzártánkig az alábbi tagtársainktól érkeztek kiemelt összegű befizetések:

Afonyi Lászlóné (Miskolc),

Arnóczky István (Gyöngyös),

Ács Bálint (Budapest),

dr. Babits Mária (Várpalota),

Badik Adrianna (Budapest),

Balázs Attiláné (Miskolc),

dr. Bencze Gyula (Budapest),

Beregszászi Benjámín (Eger),

Boniszlavszkyné Répay Katalin (Budapest),

Csulák László (Budapest),

Dalmay Árpád (Nyíregyháza),

dr. Duliskovich István (Dunakeszi),

Fábián Edit Klára (Mátészalka),

Fekete Amália (Budapest),

Gönczy Zsuzsanna (Pilisborosjenő),

Horváth Sándor (Jászberény),

dr. Husznai Katalin (Budapest),

Ivánenkó Alekszandra (Nyíregyháza),

Jóhnné Keresztény Olga (Debrecen),

dr. Kiss Márta (Budapest),

Kiszely Katalin (Szentendre),

Lakatosné Fülöp Katalin (Salgótarján),

Lódár Péter (Mezőtúr),

Magasházy Valéria Erzsébet (Fedémes),

dr. Medgyessy István (Debrecen),

dr. Nyulási Gabriella (Budapest),

Oniszko László (Budapest),

Papp Jenő és dr. Sótér Erzsébet (Budapest),

Pappné Popovics Judit (Telki),

Pásztor Erzsébet (Vác),

Polczer Irén (Sopron),

Polgár Tibor (Százhalombatta),

Pongor Ágnes (Budakeszi),

dr. Reményi Tiborné (Budapest),

Sághi Ferencné (Budapest),

dr. Szepesi Erzsébet (Szekesfehervár),

Tóth Zoltán (Budapest),

dr. Tóth Zoltán (Szombathely),

Ujfalussy István (Orosháza),

dr. Ujj Emília (Gödöllő),

Varga Veronika (Balassagyarmat),

dr. Volocsuk Katalin (Jászberény),

Zúró Márta (Budapest).

Schober Ottónak állítottak emléket szülővárosában

Ungváron emléktáblát avattak Schober Ottó, a kárpátaljai közélet egykori kiemelkedő szereplőjének tiszteletére. Schober Ottó, vagy ahogy közeli ismerősei, barátai hívták, Otti bácsi a kárpátaljai magyar színjátszás és színházi élet meghatározó alakja, a Beregszászi Művelődési és Szabadidőközpont igazgatója, a Beregszászi Népszínház vezetője volt nyugdíjazásáig. Az anyaországba való áttelepülése után aktívan bekapcsolódott a Kárpátaljai Szövetség munkájába, a szervezet alelnöke, folyóiratának, a Kárpátaljai Hírmondónak szerkesztőbizottsági tagja volt.

A Beregszászért Alapítvány (kuratóriumi elnök: Dalmay Árpád) felajánlásával készült emléktábla a *Kárpáti Igaz Szó* szerkesztőségének is otthont adó Ungvári Magyar Ház falára került. (A bronz dombormű alkotója Sándor Attila.) Az avatás alkalmából Zubánics László, a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet elnöke idézte fel a megyeszerte köztiszteletnek örvendő Schober Ottó életútját.

Az emléktáblát Horváth Sándor, a *Kárpáti Igaz Szó* főszerkesztője, Otti bácsi személyes jó ismerőse és Spenik Sándor, az ungvári egyetem magyar intézetének vezetője leplezte le.

Tudósítónk

80 éve történt...

Ezzel a címmel tartottak megemlékezést november 25-én a Kárpátaljai Szövetség székházának rendezvénytermében a szövetség, valamint a Gulág- és Gupvikutatók Nemzetközi Társasága (GKNT) közös szervezésében.

A magyar Országgyűlés 2012. május 21-én a Szovjetunióba hurcolt magyar politikai rabok és kényszermunkások emléknapjává nyilvánította november 25-ét. Azért ezt a napot választották, mert 1953-ban ezen a napon érkezett vissza Magyarországra a légerekből szabadon bocsátott rabok első csoportja. Mint ismeretes, 1944 novemberében kezdődött a magyarok etnikai népirtása a kollektív bűnösség jegyében az erőszakos szovjetizálás érdekében a Kárpát-medencében: Kárpátalján, Erdélyben, Felvidéken, Délvidéken, majd az anyaországban is. Az eddigi adatok szerint több mint 800 ezer (más források szerint több mint egymillió) magyar sínylődött a GULAG-GUPVI táborokban, közülük sok ezren alusszák örök álmukat idegen földben, névtelen sírokban.

A rendezvényt Varju Zoltán főtitkár nyitotta meg. Köszöntötte a megjelenteket dr. Grezsa István, a Kárpátaljai Szövetség elnöke és dr. Dupka György, a szövetség elnökségi tagja, a GKNT ügyvezető elnöke.

Ezután a jelenlévők megtekintették a *Kárpátaljai tragédia* című dokumentumfilmet, amely átfogó képet nyújt a szovjet munkatáborok kegyetlenségéről, megszólaltatva túlélőket, szemta-

nukat, a korszakot elemző történészeket. A kiváló alkotást oktatófilmként Kárpátalja és Magyarország számos tanintézetében levetítették már.

A vetítést követően Hajduk Mártával, a film forgatókönyvíró-rendezőjével, dr. Bognár Zalán történésszel, a GKNT elnökével és dr. Dupka György történésszel, a Szolyvai Emlékparkbizottság titkárával Varju Zoltán beszélgetett. Megtudhattuk, hogy Kárpátalján elsőként Dupka György és társai kezdték felgyűjteni a háromnapos munkaszolgálatra elhurcoltak névsorát. Az áldozatok neveit az egyik egykori haláltábor rabtemetőjének helyén létesített Szolyvai Emlékpark márványabláin örökítették meg. Mára mintegy 12 ezer nevet véstek fel.

A kutatásokat Tóth Mihállyal, a Szolyvai Emlékparkbizottság elnökével az élen a mai napig folytatják. A magyar kormány több mint 700 ezer kartont vá-

sárolt ki az oroszországi archívumokból, amelyeken a magyar nemzetiségű rabok adatai szerepelnek, ezek nagy része még feldolgozásra vár. Kárpátalján egyébként több mint 100 emlékművet avattak a málenkij robot áldozatainak tiszteletére, 70 könyv és 3 dokumentumfilm jelent meg a témáról.

Idén novemberben végre Sztarij Szamborban is felavatták a Lembergi Magyarok Kulturális Szövetsége (korábbi elnöke Szarvas Gábor, mostani elnöke Somogyi László) kezdeményezésére létesített emlékparkot.

A megemlékezésen felszólalt Mészáros Pál nyugalmazott ungvári sebészorvos, aki szüleiéről mesélt. Elmondta, hogy édesapját, Mészáros Sándor erdészt hamis vádakkal elítélték, és az NKVD Makijevkai bányalágerében hunyt el. Édesanyját, Mészáros Sándorné sz. Murányi Georginát is GULAG-rabságra ítélték, a Vologdai járás Vityegra lágerbeli szenvedéstörténetét *Elrabolt éveim a GULAG-on* című, Ungváron megjelent emlékiratában mesélte el.

A résztvevők megtekintették a GKNT könyv- és plakátkiállítását.

Társrendezvényként dr. Lyavinecz Marianna, a Fővárosi Ruszin Nemzetiségi Önkormányzat elnökének szervezésében kiállítás nyílt a nemrég elhunyt ifj. Bródy András festményeiből. A művész 12 arcképet festett a kárpátaljai ruszinság kiemelkedő egyéniségeiről, ezeket a portrékat láthatja most a közönség a Kárpátaljai Szövetség nagytermében.

Tudósítónk
Fotó: Fuchs Andrea

Hírünk a világban

2018-ban a párommal, Katzler Hildával találtuk ki, hogy terjesztési kampányba kezdünk *A Magyar Műszával a Kárpát-medencében* címmel. Ekkor még csak önszorgalomból. Amikor két évvel később csatlakoztam a folyóirat szerkesztőségéhez, immár hivatalossá vált a kezdeményezés, a cím annyiban változott, hogy már egyenesen a nagyvilágot céloztuk meg, hiszen akkor már túl voltunk erdélyi, dániai, németországi és ausztriai fellépéseken is. Ekkor gondoltam arra, ha már elvisszük a folyóiratunkat ezekre az utakra, miért ne vihetnénk el a *Kárpátaljai Hírmondó* példányait is? Annál is inkább, mivel szinte a kezdetek óta publikáltak a folyóiratban, no meg Kárpátalja – a szülőföld.

Az elhatározást tett követte. Megbeszéltem Szemere Judit főszerkesztővel, ha ő is úgy gondolja, alkalomadtán visszük a Hírmondót is. Először Koppenhágába vittük el, az ottani magyar közösséghez, ezt követte Németország és Ausztria. A folyóirat néhány példánya már ott van a Felvidék három könyvtárában is. Itt megemlíteném, hogy amikor tavaly a Szlovákiai Magyar Írók Társasága révén eljutottunk Pozsonybaldogfa község könyvtárába, a folyóiratok részlegén megtaláltam az *Együtt* című kárpátaljai irodalmi folyóirat néhány példányát is. Ez örömmel töltött el.

Kétségtelen, hogy életem legnagyobb és legtávolabbi útja Grönlandra vezetett 2022 nyarán. Más folyóiratokkal együtt oda is elvittük a Kárpátaljai Hírmondót. Egy-egy példányt otthagytam a Koppenhága és Kangerlussuaq között közlekedő repülőgépen, a település vendégházában és Ilulissat város Arctic nevű szállodájának könyvtárában. Természetesen nem arra számítottam, hogy az őslakos inuitok fogják olvasni a magyar nyelvű folyóiratokat, az oda látogató magyaroknak kedveskedtünk ezzel. Csináltunk egy magyar irodalmi performanszt Ilulissat főterén, ahol Hilda az általunk kivitt folyóiratokból olvasott fel, a Hírmondóból Dupka György egyik versét választotta.

Idén is folytattuk a *Kárpátaljai Hírmondó* népszerűsítését. Többek között elvittük Hajdúszoboszló könyvtárába, ahol az egyik rendezvényen egy irodalombarát szintén Dupka György egyik, a málenkij robottal foglalkozó versét olvasta fel. A folyóirat eljutott Szegvárra is. Megbeszéltem

a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Eötvös utcai könyvtárában vezetőjével, hogy a jövőben a *Magyar Műszával* együtt elviszem hozzájuk a Hírmondó friss számait is. Tehát a folyóirat ott van Rákospalotán is.

A Kárpátaljai Szövetség székházában tartott legutóbbi rendezvény után egyeztettem a szervezet új főtítkárával, Varju Zoltánnal, hogy a jövőben is szívesen visszük magunkkal a folyóiratot, amiben majd ő fog nekem segíteni. Röviden ezt szerettem volna közölni az olvasókkal és a szövetség tagjaival.

Lengyel János

A képen: Átadom a Kárpátaljai Hírmondókat Tányér Józsefnek, a hajdúszoboszlói könyvtár vezetőjének

Párizsi tárlaton állították ki a kárpátaljai magyar fotóművész képeit

Dorohovics Mihály fotóművész *Kelderari romák egyedülálló kultúrája* című fotósorozatát bemutatták a Párizsban megrendezett State of the World 2024 fotókiállításon. Az évente megrendezett tárlat a világ legfontosabb társadalmi témáit tükrözi fotóprojekteken keresztül. Dorohovics Mihály sorozata bekerült az idei év 30 legjobb fotótörténete közé. Az ungvári fotográfus közösségi oldalán számolt be arról, hogy személyesen jelen volt a francia fővárosban a kiállítás megnyitóján, ahol átvette a sorozatáért megítélt díjakat.

A művész a Királyházán és Szőlősvégárdóban élő romákat mutatta be, akik Ukrajna egyik legzártabb közösségét alkotják. A kelderarik szigorúan őrzik hagyományait a mindennapokban is. A nőknek hosszú szoknyát vagy ruhát kell viselniük. A szoknyák olyan sok rétegből állnak, hogy súlyuk akár a 10 kilogrammot is elérheti. Ruháik, kultúrájuk és hagyományaik egy teljesen más és lenyűgöző világba repítik az embert.

Dorohovics Mihály díjnyertes képeit a világ több nagyvárosában is bemutatták már.

A 45 éves alkotó 1995-ben kezdett el fényképezni, dolgozott hírlapfotósként, az utóbbi években magányos hegymászóként

lett ismert: lélegzetelállító természetfotókat készített az általa meghódított Kárpátok, Krími-hegység, Kaukázus, Alpok, Altáj, Pamír, Tien-san, Kamcsatka hegyvonulatairól (erről bővebben a *Kárpátaljai Hírmondó 2020. tavaszi számában olvashatnak a Dorohovics Mihállyal készült interjúban – a szerk.*).

Tavaly szeptemberben *Kárpátalja híres és érdekes személyiségei* címmel nyílt kiállítása az ungvári várban.

Tudósítónk

Krisztusban szeretett testvéreim!

Nagy tisztelettel és szeretettel köszöneteket benneteket az adventi szent időszak kezdetével. Az advent ideje, ami Úrjövetet jelent, nemcsak egy új liturgikus időszak kezdetét jelenti, hanem egy új liturgikus év kezdetét is. Hiszen az egyházi év advent első vasárnapjával veszi kezdetét. Ekkor kezdjük el ünnepelni a megváltás misztériumát, és ebben első állomásként a karácsony szent ünnepére készülünk.

Az adventi időszaknak azonban kettős jelentősége van Egyházunkban. Először is a karácsony ünnepére való előkészület. Ez az oldala az előkészületnek csak az adventi idő második felében kerül előtérbe. Igazából karácsony előtt egy héttel kezdődik a közvetlen előkészület, és azoknak az eseményeknek a felidézése, amelyek Jézus földi születését előzték meg. Tudjuk azonban, hogy az a bizonyos első Úrjövét már megtörtént. Arra mi

már nem várakozunk. Arra az első jövetelre várakoztak a Krisztus előtti nemzedékek, akik abban az isteni ígéletben részesedtek, hogy Isten elküldi a Megváltót. Ez az ígélet már beteljesedett. Isten elküldte Egyszülött Fiát, aki megtestesült és megváltott bennünket. Erre emlékezünk karácsony ünnepén, de erre már nem várakozunk.

Éppen ezért az adventi szent idő első, nagyobb terjedelmű része egy másik jövetelre irányítja figyelmünket. Ez pedig nem más, mint Krisztus második eljövetele. Ma ennek a várásban él az emberiség. Erre valóban várakozunk, és ezzel kapcsolatban kapunk figyelmeztetést és tanítást Egyházunktól. Ezt a tanítást emeli ki Szent Pál apostol is, akinek az első Teszaloniki leveléből hallunk figyelmeztetést advent első vasárnapján a következőképpen: *Titeket pedig gyarapítson és gazdagítson az Úr a szeretetben, egymás*

és mindenki iránt, mint ahogy mi is szeretünk titeket. Tegye állhatatossá szíveteiket, hogy feddhetetlen szentségben állhassatok Istenünk és Atyánk elé, amikor Urunk Jézus eljön összes szentjeivel. Egyébként, testvérek, kérünk és intünk titeket az Úr Jézusban: amint tőlünk tanultátok, hogyan kell Istennek tetsző életet élnetek, úgy is éljétek, hogy egyre előbbre haladjatok. Hiszen tudjátok, hogy az Úr Jézus nevében milyen utasításokat adtunk nektek. (1Tesz 3,12-4,2)

Ebben az igeszakaszban az Apostol nagyon szépen rávilágít ennek a várakozásnak a lényegére. A Krisztusra való várakozás éberséget és lelki életünknek szüntelen tökéletesítését jelenti számunkra, hogy amikor az Úr megérkezik, virrasztva és felkészülten találjon minket. Kívánom, hogy ebben az adventi készületi időben mindnyájan lelkiükben gazdagodva és örömmel várakozzunk mind a karácsonyi ünnepre, mind pedig Urunk eljövetelére és a vele való találkozásra. Amen!

**Molnár János esperes-plébános
Beregszász**

Karácsonyváras a görögkatolikus egyházban

Így jön el nálunk az ünnep

Kétezer évvel ezelőtt Betlehemben született a mi Megváltónk, Jézus Krisztus, akinek történetét saját kultúrkörünkben talán senkinek sem kell bemutatni. Ismerjük a pásztorok és a napkeleti bölcsek látogatásának történetét, valamint az angyalok csodálatos híradását. Elénekeljük legkedvesebb karácsonyi énekeinket, és megünnepeljük az egyik legismertebb ünnepet a világon.

A keresztény ember számára azonban ez az ünnep jóval több, mint kultúresemény, jóval több, mint ünnepélyes megemlékezés. Jézus Krisztus születésével az ember számára az üdvösség ideje köszönt be, beteljesedik a próféták szava, hogy jön már a szabadító. Ő nemcsak a választott nép vagy általában az egész világ számára hozza el az üdvösséget, hanem egyenként számunkra is. Nem távolban történik a jó, hanem olyan közelségben, amely bennünket személyesen érint. Ez a felismerés sarkallta már őseinket is, hogy a feltámadás után ezt az ünnepet is szívükbe vessék. Nem véletlen hát, hogy hosszú készület előzi meg karácsony szent ünnepét.

Ha körbenézünk magunk körül, meglehetősen kettősséget élünk meg ebben a készületben. Egyfelől csábít bennünket a világ, hogy le ne maradjunk a legfrissebb újdonságokról, időben beszerezünk az ajándékokat, meglegyenek a megfelelő dekorációk, biztosítva legyen a csillogás. Emellett tovább terhel minket, hogy a rohanás mellett az ünnep már harmadik éve hiányát szenved a meghittségnek, a szétszakitottság érzése, félelem és aggodalom telepedik az ünneplők szívére. Másfelől viszont ott él szívünkben

görögkatolikus egyházunk liturgikus hagyományának tisztelete. Ez a fajta készület saját fáradalmi mellett reményt sugároz, és valóban örömteli módon emeli fel az embert az ünnep magasságába. Talán éppen emiatt is érdemes még több figyelmet fordítani rá ebben az esztendőben.

Karácsonyi készületünk alapja, hogy a húsvéthoz hasonlóan negyven napig tartó böjti, bűnbánati időszak előzi meg. Habár nem olyan szigorúan, mint ahogy a feltámadást megelőzően, de azért ebben a negyven napban is gyakoroljuk a lemondást ételtől, élvezetektől, valamint több időt szentelünk imádságainknak, lehetőség szerint lelki olvasmányainknak. Ehhez járulnak még különféle szertartásaink, amelyek már november közepétől kezdve végigkísérik készületünket.

Reggeli istentiszteletünkben ekkor kezdődik el a *Krisztus születik...* kezdetű kánonunk éneklése, amely egészen az ünnep lezárásáig velünk marad. Emellett vannak fontos előünnepeink is, amelyek mind-mind egy-egy fontos üzenetet adnak át a hívő embernek a karácsony előtti időszakban.

November 21-én megemlékezünk az Istenszülő templomba vezetéséről mint előkészületről ahhoz, hogy Mária a Megváltó édesanyja lehessen. Ezt követően elénk tárul Joakim és Anna gyermektelenségből fakadó gyötrelmeinek, majd Istentől való megáldottségének története december 9-éhez kapcsolódóan.

Karácsony előtt két egymást követő héten az ószövetségi személyekre tekintünk. December 11–17. között azok az ószövetségi szentatyák állnak előttünk példaként, akik

nagy hittel és reménységgel várták az Üdvözítő érkezését, és életük példaként szolgál a ma embere számára, hogy Isten segítségével még a legkilátástalanabb helyzeteken is túl lehet jutni. Gondolhatunk Gedeonra, Sámsonra, királyokra, prófétákra és életük viszontagságaira, amelyeken hitük által maga az Isten segítette át őket.

Egy héttel később Jézus családfájának történetét olvassuk fel Szent Máté evangéliumának legelejéről. Ez az ünnep bizonyos értelemben rólung szól. Hogyan Jézus családfájának ágain jó és rossz emberek is szerepelnek, és még az utóbbiakon keresztül is megvalósult a Teremtő akarata a megváltásra, úgy mi sem vagyunk veszett ügy Isten szemében. Van értelme bűneinket megbánni és gyümölcsöző keresztény életre törekedni.

Szertartásaink sorában aztán eljutunk karácsony szentestéjéhez, amikor a „Nagy esti zsolozsma” nevű szertartást végezzük. Ennek az imádságnak egyik központi üzenete Izajás próféta könyvének 8. fejezete alapján, hogy „Velünk az Isten”. Ahogyan a megelőző ünnepeken és azok szertartásain újra és újra előkerült, mindazok, akik Istenben bizakodnak, meg nem szégyenülnek. Karácsonyi készületünkben igen nagy erőt és biztatást ad számunkra, hogy kitartsunk imádságunkban és jócselekedeteinkben, így adva hálát mindazokért az ajándékokért, amelyekben életünk folyamán már eddig is részesültünk.

Ma olyan léthelyzetben élünk, amikor különös szükségünk van az örömről és a vigasztalásra is. Szertartásaink segítenek az Istenre találásban, és felkészítenek minket a Karácsony méltó ünneplésére. Érdemes hát figyelmünket ennek az időszaknak üzeneteire irányítani, hogy saját ünneplésünk, még ha nehézségek között is, de illő és gyümölcsöző lehessen.

**Iván Gábor görögkatolikus parókus,
Neveltenfalva**

Adományozási ünnepség Werbőcön

Küzdjete a hitért!

A verbóci református templom harangja nem mindennapi eseményre hívogatott ezen a vasárnapon. Ezúttal a község híres szülöttének, Werbőczy Istvánnak, Magyarország egykori nádorának a fő műve, a nevezetes *Hármaskönyv* egy eredeti latin nyelvű példánya került átadásra, amelyet dr. Korinek László jogászprofesszor, a *Magyarok kenyere* program elindítója ajándékozott a közösségnek.

Az ünnepi istentisztelet Molnár Zsolt helyi lelkész apostoli köszöntésével, Kolozsy András nagydobronyi lelkész,

tudják, milyen az atyai ház, ahová tékozló fiúként is hazatérhetnek – mondta a püspök. Küzdjete azért, hogy meg legyen a lehetőségetek a hitben való növekedésre, küzdjete egymás hitéért, a rátok bízottak hitéért, hogy majd elmondhassátok Pál apostollal együtt: „*Ama nemes harcot megharcoltam, futásomat elvégeztem, a hitet megtartottam, végezetre eltépett nekem az igazság koronája, amelyet megad nekem az Úr, az igaz bíró ama napon...*” (2Tim 4, 7–8).

A továbbiakban Kolozsy András szolt

az Ungi Református Egyházmegye esperesének lectiójával és imájával vette kezdetét, majd Zán Fábrián Sándor püspök hirdette az ígét, aki Júdás leveléből választott igeverset prédikációja alapjául: „*Szükségesnek láttam, hogy ezt az íntést megírjam: küzdjete a hitért, amely egyszer s mindenkorra a szentekre bízott*” (1,3). S hangzik ez a figyelmeztetés a ma emberének is, a templomjáró hívőknek is, hisz oly sokszor elesünk, engedünk a kísértésnek, mert erős az ő emberünk, s igyekszik lerombolni bennünk az új embert. Ha nem küzdünk, nem harcolunk a hitért, akkor az vár ránk, mint az álló vízre: megromlik –figyelmeztetett az igehirdető. Annyi mindenért küzdünk a mindennapokban, de ez ne nyomja el a hitért való küzdelmünket, mert a hit tart meg bennünket. Ez viszont nem megy imádság nélkül. A Szentírásban látjuk, hogy Jézusnak is szüksége volt az Atyával való kapcsolatra, akkor mennyire szükségünk van erre nekünk! A Megváltó azt kérte, legyünk követői. Jézus Krisztus élő, aktív követői legyünk, akik küzdenek a hitért. Ez pedig kis dolgokkal kezdődik: azzal, hogy rendszeresen elmegyünk a templomba, hogy gyermekeinket beiratjuk hittanra, hogy megismerjük az Urat, hogy

a község neves szülöttéről, Werbőczy Istvánról, aki korának kiemelkedő személyisége volt: jogtudós, királyi ítélmester, királyi személynök, nádor. Emellett hitéhez ragaszkodó férfiú, aki még Luther Mártonnal is vitázott a wormsai birodalmi gyűlésen. Egyiknek sem sikerült meggyőzni a másikat, de mindkét személynek fontos volt a nemzete. Luther Bibliát fordított, hogy Isten törvénye a szívekben legyen, Werbőczy törvénykönyvet írt, hogy népe jogbiztonságban legyen.

A *Hármaskönyv* ajándékozója sajnos betegsége miatt nem tudott jelen lenni, köszöntő levelét Korinek László egykori tanítványa, Papp Ferenc, Magyarország Ungvári Főkonzulátusának konzulja olvasta fel. „*Egy olyan könyvet ajándékozok,*

mely sok évtizede a családom birtokában van, és úgy gondolom, a könyvespolcom helyett jobb helyet találok most az önök szívében, mert visszahozom ezt a 328 éves

példányt oda, ahonnan vétetett” – írta lelevelében a professzor. – „*Most, hogy örökre, visszavonhatatlanul magukra bízom ezt a könyvet, melyet legalább tíz generáció adott tovább a 300 mögöttünk hagyott vérzivataros esztendőben, kérem, őrizték híven. Szolgáljon megerősítésként, ha nehéz idők járnak. Merítsenek belőle erőt, ha a megmaradás parancsát kell teljesíteni, s ha megérintik, töltsék el őket is az a jó érzés, hogy nekünk, magyaroknak nemcsak múltunk, de feladatunk és jövőnk is van itt, a Kárpát-medencében.*”

A levél felolvasását követően Bacskai József, Magyarország Ungvári Főkonzulátusának főkonzulja, dr. Korinek László meghatalmazottja átadta a *Hármaskönyvet* Molnár Zsolt lelképásztornak.

Zán Fábrián Sándor zárszavában azt kérte, hogy segítsen ez a könyv is a legnagyobb törvényre figyelni: „*Szeresd Uradat, Istenedet teljes szívedből, teljes lelkedből és teljes elmédből. Ez a legnagyobb, az első parancs. A második hasonló hozzá: Szeresd felebarátodat,*

mint saját magadat. Ezen a két parancson alapszik az egész törvény és a próféták.” (Mt 22, 37–40).

Az ünnepi istentisztelet nemzeti imáink eléneklésével ért véget.

Kovács Erzsébet

„Ne adjuk fel!”

– a Munkácsi Egyházmegye védőszentjének ünnepén

November 11. Tours-i Szent Márton emléknappja. A munkácsi székesegyház hangjainak zúgása messziről hirdeti, hogy nagy ünnepre gyűltek össze Kárpátalja katolikus közösségei. A gyönyörű aranyló langyos őszi napok után az első igazán hideg nap sem tartotta vissza a híveket, hogy megtöltsék a székesegyház padosait, és együtt vegyenek részt az egyházmegye búcsú szentmiséjén, amelynek főcelebránsa és meghívott szónoka Schönberger Jenő szatmári megyéspüspök volt.

Az ünnepi szentmise elején Pogány István munkácsi plébános köszöntötte a jelenlévőket, köztük Schönberger Jenő püspök atyát, valamint Lucsok Péter Miklós OP megyéspüspököt, Majnek Antal nyugalmazott püspök atyát, Teodor Macapula munkácsi görögkatolikus püspököt – aki kinevezése óta először járt a munkácsi székesegyházban – az egyházmegye papjait, diakónusait, szerzeteseit, szerzetesnőit és a szép számmal összegyűlt híveket.

Kárpátalja soknemzetiségű jellegét fejezte ki a liturgia nyelve, amelynek olvasmányai, könyörgései felváltva magyar, ukrán, szlovák és német nyelven hangzottak el, valamint a katolikus egyház egységessége is megnyilvánult a szentmise állandó részeinek latin nyelvű énekeiben és szövegeiben.

Az ünnepi szentmise emelkedett légkört fokozta a magyar és az ukrán nyelvű kórus közös éneke, amelyben a népi templomi énekektől kezdve egészen a kórusművekig

minden dallam Isten dicsőretét zengte.

Schönberger Jenő püspök – tekintettel a fordításra – egyszerű, közérthető, de mély gondolatokat tartalmazó beszédében kitért a munkácsi egyházmegye történetére is, amely egészen 1993-ig a szatmári egyházmegyéhez tartozott, a trianoni békeszerződés előtt pedig az egréhez. Jó volt érzékelni a szavakon keresztül, hogy minden „újszülöttnék” van egy története, s hogy minden újszülöttnéből gyermek, majd felnőtt lesz: így van ez Isten ügyeivel is.

A szatmári püspök rámutatott egyházmegyéink rokonságára, közös gyökereinkre, és felhívta a figyelmet Szent Márton példájára – aki Savariában, a mai Szombathelyen született, és a franciaországi Tours-ban lett püspök –, hogy akárcsak ő, mi is építsünk hidakat a határok által elválasztott emberek között. Arra is biztatta a jelenlévőket, hogy vegyék észre egymást és törődjünk egymással a jelenben. „Szent Mártonhoz hasonlóan mi is arra vagyunk hivatottak – mondta –, hogy ne adjuk fel, támogassuk és bátorítsuk egymást. Ne feledkezzünk meg arról, hogy imádkozhatunk és imádkozunk is kell egymásért, és hogy minden fájdalom és szenvedés ellenére Isten szeretete és gondviselése ne maradjon elvont fogalom, hanem konkrét tettekben tudjon testet ölteni.”

Jenő püspök rámutatott az ukrán nép által jelenleg átélt háborús fájdalokra is. „A

háború elveheti a vagyonunkat, a földünket, elpusztíthatja az otthonainkat, de nem veheti el a hitünket, a reményünket és a szívünkben élő szeretetet. Mert aki a hitet, a reményt és a szeretetet életben tartja a szívében, az minden körülmények között ember marad, keresztény marad.”

A szatmári püspök záró gondolata egyben felhívás volt a 2027-es jubileumi előkészületekre: „Isten áldása és oltalma kísérje a munkácsi egyházmegye püspökeit, papjait, szerzeteseit és minden egyes hívét, és vezessen minket Szent Márton lelkületére. Így készüljenek fel lelkileg az egyházmegye néhány év múlva tartandó 25 éves jubileumára, és ünnepelhesék azt békében, szeretetben, Isten kegyelmében.”

A szentmise végén a hagyományhoz híven Lucsok Péter Miklós munkácsi megyéspüspök átadta a Szent Márton palástja díjakat, majd köszönetét fejezte ki Schönberger Jenő szatmári megyéspüspöknek, és egy Szent Mihály arkangyalt ábrázoló ikont ajándékozott neki. Kérte, hogy vigye el a munkácsi egyházmegye híveinek üdvözlését egyházmegyéjébe, és imádkozzon értünk.

Molnár Mária Katalin
Fotó: mgce.uz.ua

Egymillió gyermek imádkozta a rózsafüzért világszerte

A békéért és az egységért szolt a fohász

Az „Egymillió gyermek imádkozza a rózsafüzért” kampány szervezői október 18-án idén is közös imára hívták a gyermekeket és közösségeiket a világ minden táján, hogy együtt imádkozva segítsék elő a világ egységét és békéjét.

A kezdeményezés célja, hogy felébressze korunkban a hitet az ima erejében. A szervezők hangsúlyozzák, hogy a gyerekekkel közös rózsafüzér ima erősíti az egységet az egyházban és a népek között. „Hiszen mindannyian arra vagyunk hivatva, hogy az imában egyesülve olyan családot alkossunk, amely határokon átível. Ahogyan az ima növeli bennünk Isten és a felebarátunk iránt érzett szeretetet, úgy nyitja meg a rózsafüzér szívünket az üldözöttek, rászoruló és szegények megsegítésére.”

Az imalánchoz három éve a Beregszászi Római Katolikus Egyházközség is csatlakozott. Október 18-án idén is megszervezték a közös rózsafüzér imát.

„Szeretet áradjon köztünk, szeretet töltse be minket... hadd legyünk testvéri

szívvel mindnyájan egyek benned” – énekeltek nagy átélessel ezen a péntek délutánon a beregszászi hittanosok, akikhez csatlakoztak a dédaiak és a beregardóiak is. Béres Erzsébet hitoktató a hittel mondott ima erejére hívta fel a figyelmet, arra, hogy Istennél semmi sem lehetetlen. Felidézte Szent II. János Pál pápának a rózsafüzérről írt apostoli buzdítását: „A rózsafüzér természeténél fogva a békéért való ima, hiszen Krisztusról, a Béke Fejedelméről való

elmékedésekből áll. A rózsafüzér egyben imádság is a békéért... remény ad, hogy a békéért folyó nehéz csata még ma is megnyerhető”.

Béres Erzsébet felvázolta az imakampány eredetét: 2005-ben Venezuela fővárosában, Caracasban több gyermek imádkozta a rózsafüzért egy út menti szentélyben. Az ott lévő asszonyok közül többen megtapasztalták Szűz Mária jelenlétét. Ők indították a mozgalmat Pio atya gondolata nyomán: „Ha egymillió gyermek imádkozza a rózsafüzért, a világ megváltozik!” Ezért kezdeményezésükre októberben, a rózsafüzér hónapjában, a Rózsafüzér Királynőjének hónapjában, Szent Lukács evangélista ünnepén – aki a legrészletesebben számolt be Jézus gyermekkoráról, aki szorosan kötődött a Szűzanyához – világszerte gyermekek imádkozzák egyszerre a rózsafüzért. Köztük a beregszászi katolikus templomban összegyűlt gyerekek is. Megható volt hallgatni a tisztán, szívből jövő imákat.

Bízunk a gyermeki ima erejében! Jézus azt tanítja nekünk: „Ha nem lesztek olyanok, mint a gyermekek, nem mentek be a mennyek országába” (Mt 18, 3). Ma körülöttünk dühöng a háború. Annyit tehetünk, hogy imádkozunk, mert egyedül Isten teremthet békét.

Marton Erzsébet

Száz éve született Horváth Anna képzőművész

Horváth Anna vidékünk egyik legkiemelkedőbb alkotója volt, elismert keramikus, éremművész, szobrász, festő, grafikus, plakát- és díszlettervező, publicisztikai írók szerzője. Öntörvényű, karizmatikus egyéniség, akinek emlékét hűen őrzik a róla elnevezett beregszászi iskolában, ahol hosszú időn át tartott művészettörténeti órákat: rajzolni és látni tanított, és azt vallotta, hogy az örökkévalóságnak dolgozik az, aki gyerekeket nevel.

Az egykori 6-os számú általános iskola máig büszke egykori pedagógusára, akinek tiszteletére 2014-ben emléktáblát avattak az épület előterében, 2016-ban alkotásából iskolamúzeumot nyitottak, 2017-től pedig Horváth Anna nevét viseli. Születésének

századik évfordulóján verses-zenés összeállítással emlékeztek a művészre és közéleti emberre.

– Kevés olyan személy volt, van vagy lesz Beregszászon, aki olyan mélyrehatóan ismerte a város kultúrtörténetét, mint Anna néni, hiszen aktív részese, szervezője, formálójá volt a magyarságunk megmaradását szolgáló intézményeknek – hangsúlyozta köszöntőjében Fring Erzsébet szervező-pedagógus, az itt működő Horváth Anna Múzeum ötletgazdája.

Ezután a tanulók művészettörténészek, kritikusok írásai alapján idézték fel Horváth Anna életét és munkásságát. „Soha nem készültem művésznek. Gyermekkoromban beteges kislány voltam, és mihez kezd a szobába hosszú időre bezárt gyerek? Elkezd olvasni, rajzolgatni, festeni” – hangzottak el a művész szavai, akinek az volt a véleménye, hogy „az igazi művész maga választja meg a témáit, amit ábrázol. Az átlagember talán fel sem figyel az élet apróságaira, a művész pedig éppen ezeken keresztül látta meg velünk a szépet.”

„Horváth Anna munkáiban fontosnak tartotta a lendület, a szépség, a személyiség, a belső tulajdonságok, az érzések és érzelmi megnyilvánulások, a naiv báj és a humor megformálását” – idézték az életműkutatók

megállapításait a diákok. Művészetének jellemzője a szülőföld, a kétkezi munkások, a parasztek szeretete, a valóságábrázolás új formáinak állandó kutatása, a bátor kísérletezés. Alkotóként több területen is otthonosan mozgott: ilyen a díszlettervezés, a kisplasztika, a monumentális szobrászat, a rézdomborítás, a belsőépítészet, a grafika, a festészet, valamint éremművészként is a legjellegesebbek között tartották számon.

„Ermei elsősorban szellemes dimenziójátékai révén ejtik rabul a szemlélőt: a térben kifejezett formáknak azzal a sokszor szeszélyes, barokkosan buja fantáziájú, de a kompozícióval mindig tömör egységbe foglalt váltakozásával, amely egy-egy miniatűr színpaddá varázsolja az alig néhány centiméteres alkotást” – hangzott el.

„Kisplasztikáiban főként karakteres munkás- és parasztfigurákat formált, fejkendős falusi aszszonyokat, kucsmás, pipázó parasztembereket, játszó gyerekeket s az öregeket különösen kedvelte. Könnyed humor ragyogja be ezeket a műveit, a karikírozásnak egészen sajátos, a modellt a szemlélő szívébe lopó módja.” Ez jellemzi az ecsettel és tollal készített emberábrázolásait is.

„Egész korszakot képviselnek munkásságában a rendkívül leegyszerűsített formavilágú, dekoratív megoldásokra törekvő szoborkompozíciók; itt eléri a stílizálásnak azt a szinte határértéket jelölő fokát, amikor a mű még a figuratív megoldásokon belül marad, reális formákra épül, mégis csak a leglényegesebb, gyakran geometrikussá egyszerűsödő formalemekek maradnak meg. Köztéri szobrainak egy részében főként a kárpátaljai magyar parasztember típusát igyekezett megformálni. Kerámiai közt fontos helyet foglal el a parasztembecskéket ábrázoló, mélyen dekoratív, de ugyanakkor lélekelemzésre is vállalkozó, néprajzilag is rendkívül pontos ciklus. Ebben a műfajba sorolandók az általa készített dekoratív fali szobrocskák, amelyek révén szinte az egész művészettörténetet végigjárta. Belső-

építészként a népi formavilágnak a modern törekvésekkel való szerencsés ötvözése volt az erőssége.”

Említést érdemel, hogy Horváth Anna,

a széleskörűen ismert, nagy hatású alkotó autodidakta volt. Szaktudományokat nem végzett, a maga erejéből építette fel magát, ami bizonyos önállóságot, szuverenitást is jelentett számára. Beregszásznak lelkes polgára volt, nem vonzótták a nagy művészeti központok, ebben a kisvárosban élte le életét, mégis tudott az egész világban gondolkodni, s ezt a szemléletmódot próbálta meghonosítani széles ismeretségi és baráti körében. Rávilágított arra, hogy szeretni kell a minket körülvevő világot, az embereket, a természetet, és meg kell tanulni az érzéseinket kifejezni: akár szép szóval, dallammal, ceruzával vagy ecsettel.

Az igényesen összeállított műsort Finta Éva József Attila-díjas költő, a Horváth Anna-hagyaték gondozójának versei foglalták keretbe. Ezt követően a jelenlévők megtekintettek egy riportot, amelyben Horváth Anna is megszólal, majd átvonultak az iskolamúzeumba, ahol Tóth Edit

igazgató mondott zárszót, amelyben a művész életműve kapcsán az önzetlenség, az egymásra figyelés és a segítőkészség fontosságára hívta fel a figyelmet.

A múzeum anyagának megtekintése után az egybegyűltek megkoszorúzták Horváth Anna emléktábláját az iskola bejáratánál.

-ditta-

Nyolcvan éve történt a kárpátaljai magyar férfiak deportálása

Beszélgetés Molnár D. Erzsébet történésszel

A második világháború végén, a szovjet csapatok Kárpátaljára érkezését követően került sor a kárpátaljai magyarság történetének egyik legnagyobb tragédiájára. 1944 novemberében a szovjetek három napig tartó „málenkij robot” (kis munka) ürügyén jelentkezésre szólították fel a 18–50 év közötti magyar és német nemzetiségű férfiakat. Azonban a háromnapos jóvátételi munka helyett a szolvai gyűjtőtáborba hajtották őket, ahol a járványok, az embertelen bánásmód és a borzalmas körülmények miatt a foglyok százszámra haltak meg. A szolvai megpróbáltatásokat túlélőket pedig gyalogmenetben Szamborba hajtották, majd onnan marhavagonokban munkatáborokba szállították tovább. Sokan közülük soha nem látták viszont szülőföldjüket, a hazatértek többsége pedig nem érte meg az öregkort.

– Nyolcvan év távlatából az elhurcolásokkal kapcsolatban sok mindent másként látunk, már csak azért is, mert több kutatási adat áll a rendelkezésünkre. Fontos a lelegején tisztázni: valóban Kárpátalja Szovjetunióhoz való nyugodt körülmények között történő csatolásának biztosítása érdekében történt a szovjet legfelső vezetés részéről az a döntés, hogy lágerekbe hurcolják a kárpátaljai magyar és német férfiakat? Vagy az ilyen jellegű intézkedések a rendszer jellegéből adódtak, elsősorban a megfélemlítést szolgálták, és hasonló dolgokra már korábban is volt példa? – kérdeztük Molnár D. Erzsébet történészt, a téma ismert kutatóját, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola docensét.

– Mindkét kérdésre az a válaszom, hogy igen. A civil polgári lakosság szovjet lágerekbe történő hurcolása Kárpát-medence-szerte két fő okból történt: vagy valamilyen szovjet hadműveleti kudarcból fakadó hadifogolylétszám kiegészítésének okán (amikor az adott hadművelet vezető szovjet parancsnok a front megakadását a német-magyar védősereg magas számával magyarázta feletteseinek, majd a hiányzó fogolylétszámot a civil lakosságból pótolta), vagy etnikai tisztogatás céljából. A Kárpátalján 1944 novemberében elkezdődő elhurcolási hullám ez utóbbi kategóriába tartozik, sőt a témával foglalkozó kutatók egyhangú megállapítása alapján mondhatjuk, hogy a legnagyobb arányú etnikai tisztogatás a Kárpát-medence érintett területei közül éppen Kárpátalján zajlott. Ennek oka pedig valóban a Szovjetunióhoz való csatolás minél alaposabb és zökkenőmentesebb előkészítése, a magyar közösség megtizedelése és megfélemlítése volt. Mindezek az intézkedések pedig valóban a rendszer jellegéből

adódtak, hiszen a Szovjetunió ekkorára már gyakorlatilag lágerbirodalomra nőtt ki magát, ahová a nemkívánatos elemeket hurcolták el kényszermunkára.

– Egyáltalán, hogy látják a kutatók: az ilyen jellegű Szovjetunió-szerte végeztetett kényszermunka mennyire volt produktív?

– A Szovjetunióban végzett kényszermunka – gyakorlatilag mint 20. századi rabszolgamunka – egyáltalán nem volt hatékonyan mondható, nem is lehetett, hiszen a lágerekben semmilyen feltételt nem volt adott a hatékony munkavégzéshez. A legnagyobb hiányosság a foglyok ellátása körül mutatkozott: a gyenge étellemezés, az alultápláltság, az egészségügyi és a higiénés helyzet katasztrofális volta miatt az eredményes munkavégzés szóba sem jöhetett. De nem is ez volt a cél. A foglyok ugyanis több esetben panaszkodtak a hiányos étellemezés miatt, és a fejadagok megnövelését kérték arra hivatkozva, hogy jobban bírjanak dolgozni, mire az örök válasza az volt, hogy őket nem dolgozni, hanem „elpusztulni” vitték oda. A foglyomunkaerőt egyszerűen csak kihasználták, dolgoztatták a végkimerülésig, amíg a hideg, az éhezés, a betegség vagy az embertelen körülmények a halálukat nem okozták.

– Az elhurcoltakat a gyűjtőtáborokban fogadó rettenetes körülmények egy ördögi terv része volt, vagy csupán az történt, hogy a belügyi szervek nem készültek fel ennyi ember fogadására, elhelyezésére, ellátására, továbbindítására? A már jóval korábban felállított hadifogolytáborokban mennyire volt jobb a helyzet?

– Valószínűsíthetően mindkét ok közrejátszott a nagymértékű halálozási arányban. A szolvai gyűjtőtábor például teljesen alkalmatlan volt ilyen nagy tömeg

fogadására, de ez a belügyi szerveket nem akadályozta meg abban, hogy a kárpátaljai magyar férfilakosság izolálására és deportálására vonatkozó tervet végrehajtsa, hiszen az emberélet az ő szemszögükből nem számított. A szambori gyűjtő- és elosztólágerben sem voltak jobbák a körülmények, ráadásul források utalnak arra, hogy a foglyok amúgy is silány fejadagjának jelentős részét a lágerparancsnok, illetve az örök elsikkasztották. De hasonló állapotok uralkodtak a Szovjetunió területén már korábban felállított hadifogolytáborokban: mostoha higiénés körülmények, gyenge étellemezés, fűtési hiányosságok, a foglyok nem megfelelő, hiányos öltözéke, az evődények és evőeszközök hiánya... Mindezek miatt, és a járványos betegségek terjedése következtében, a legyengült szervezete emberek tömegével haltak meg.

– Aki túlélte a szolvai, a szambori stb. gyűjtő- és elosztótáborok borzalmait, annak már sokkal nagyobb esélye volt az életben maradásra? Adatokkal tudjuk ezt bizonyítani?

– Az elhurcoltakat a Szovjetunió legkülönbözőbb vidékeire, főleg az Ural vidékére, a Donyec-medencébe vagy Fehéroroszország területére vitték. A végletekig elgyötört és minden erőtartalékot felélt emberek kezdetben ezekben a táborokban is tömegével haltak meg, hiszen ahogy korábban már említettem, a tábori körülmények itt sem voltak sokkal jobbakk. Ráadásul a Szolván vagy Szamborban flekktífusszal megfertőződött személyek által a járvány bekerült a céltáborokba is. Ezért nem feltétlenül mondanám azt, hogy aki az elhurcolások szolvai és szambori stációit túlélte, már nagyobb eséllyel maradhatott életben, inkább úgy fogalmaznék, hogy akik túléltek 1945 tavaszát, azoknak már komolyabb esélyük volt arra, hogy élve hazajutnak.

– Mindenkinek eltérő tapasztalata van azzal kapcsolatban, hogy a túlélők mennyire nyíltak meg és mondták el szeretteiknek, illetve a környezetükben élőknek azt, hogy voltaképpen mi is történt velük. Az önök kérdőíves felmérése és más kutatások alapján mit mondhatunk erről?

– Ezzel a kérdéssel kapcsolatban elsősorban tisztában kell lennünk azzal, hogy a túlélők jelentős részét a hazaengedéskor azzal fenyegették meg, hogy abban az esetben, ha beszélni mernek a lágeréletről, visszaviszik őket, illetve a családtagjait. Így érthető módon sokan hallgatásba burkolódtak. Az elhallgatás másik oka a családtagok megkímélése volt az általuk átélt szenvedési-megaláztatási folyamat különböző stációitól: egyszerűen nem akarták, hogy szeretteik tudomást szerezzenek róla, és ezáltal átéljék – ha csak közvetett formában is – a velük történeteket. Persze voltak túlélők, akik vagy közvetlenül a hazatérést követően, vagy hosszabb-rövidebb idő elteltével megnyíltak és elmondták a lágerbéli tapasztalatokat. Sőt a

2000-es évek elején végzett kérdőíves felmérésünk idején már nagyon sokan válaszolták, hogy a családtagoknak vagy a történetük iránt érdeklődőknek elmondták a történetüket.

– A mai fiatalok többsége már nem találkozott azokkal, akik megjárták a légerek poklát. Mégis, akkor mi módon lehet fenntartani érdeklődésüket a kárpátaljai magyarság ezen sorsfordító eseménye iránt? Mit kell tenni a szülőknek, a még élő nagyszülőknek, hogy ezek a dolgok ne merüljenek feledésbe, hogy az emlékezés kultúrája ebben az esetben is normálisan működjön?

– Így igaz, minél több idő telik el, annál komolyabb feladat, hogy az ártatlanul elhurcolt kárpátaljai magyarok emlékezete megmaradjon a kollektív tudatunkban. A feledésbe merülést akadályozhatják például azok a beszélgetések, amikor a szülők, nagyszülők mesélnek a családi érintettségéről a fiatalabb generációnak. De fontos szerepet tölthetnek be a pedagógusok, tanárok is abban, hogy a deportáltak történetéről tudomást szerezzen a felnövekvő nemzedék. A Rákóczi Főiskolán mi is igyekszünk minden lehetőséget megragadni tanórákban belül és kívül – megemlékezések, konferenciák, vándoregyetemen tartott előadások keretében –, hogy megismertessük a hallgatókat az elhurcolások történetével. Arra kell törekednünk, hogy a fiatalokban tudatosítsuk: ez a mi közös történelmünk, része a kárpátaljai lokális identitásunknak, ennél fogva közös, soha el nem múló felelősségünk is, hogy az ártatlanul elhurcoltak emléke megmaradjon a kárpátaljai magyarság emlékezetkultúrájában. Hiszen Tamási Áron szavaival élve: „Aki nem ismeri a múltját, nem értheti a jelent, amely a jövőjének a hordozója”.

– Köszönöm a beszélgetést.

Kovács Elemér

Beregszász 1944-es bombázására emlékeztek

A múlt figyelmeztet

1944 tavaszán a szovjet hadsereg vézesen közeledett a Magyar Királyság határai felé, ezért a magyar hadvezetés a mai Kárpátalja területét úgynevezett hadművelési területté nyilvánította. A front előrehaladtával, augusztus és október között egyre gyakoribbá váltak Kárpátalja városai ellen a légitámadások, ezek elsődleges célpontjai a városok, Ungvár, Munkács, Csap és Beregszász voltak, és stratégiai fontos objektumok – közlekedési, vasúti csomópontok, a honvédség laktanyái – ellen irányultak.

Beregszászt október 9-én érte a legnagyobb légitámadás: 27 repülőgép két hullámban legalább 50, javarészt gyújtóbombát dobott a vasútállomásra és annak környékére. A bombaszőnyeg azonban „elcsúszott”, így nemcsak az állomást, a vágányokat, az épp ott álló vasúti kocsikat érte találat, hanem a környező utcák épületeit is. És mindez nem volt elég: a bombák ledobása után a szovjet repülőgépek sortűz alá vették a menekülőket, és válogatás nélkül nemcsak katonákra, de civil lakosokra, köztük ártatlan gyerekekre is lőttek. A támadásnak megközelítőleg 250-en estek áldozatul.

Erről a szomorú eseményről, Beregszász gyásznapijáról emlékeztek meg október 9-én a Vérke-parti városban Magyarország beregszászi konzulátusa és a Pro Cultura Subcarpathica (PCS) civil szervezet szervezésében.

A katolikus temető honvéd parcellájánál Fülöp Andrea konzul asszony köszöntötte a megjelenteket, majd Gyebnár István, a beregszászi külképviselet ügyvivője tartott emlékező beszédet, amelyben felidézte a 80 évvel ezelőtti történéseket. Mint mondta, a szovjet hadsereg által elkövetett támadásról, annak áldozatairól, különös tekintettel a polgári áldozatokra, sokáig nem volt ildomos beszélni. Ezért hosszú időre feledésbe merültek ezek a honvédsírok is, amelyek alatt a légitámadás katonai áldozatai nyugszának. Nekünk, túlélőknek viszont emlékeznünk kell arra, hogy az esztelen háború milyen károkat okoz.

– A múlt eseményeinek felidézése a megmaradt közösség egyik fontos feladata, hogy abból erőt merítve törekedjen a tartós béke megteremtésére, hogy a történelem ne ismétlje meg önmagát – emelte ki a diplomata. Hozzátette: sajnálatos, hogy Magyarország tőzsomszédságában immár két és fél éve pusztító háború dúl, amelynek rengetegen esnek áldozatul, köztük magyar nemzetiségűek is. – Kívánom, hogy Ukrajnában mihamarabb helyreálljon a

béke, és megkezdődhessen a békés építőmunka – hangsúlyozta –, hiszen a békés építkezés az alapja a mi és az utódaink jövőjének, ettől függ a magyarság megmaradása Kárpátalján. Beszéde végén a konzul köszönetet mondott azoknak, akik gondozzák és karbantartják a honvédek sírjait.

Ezután verses összeállítás következett a Beregszászi Bethlen Gábor Liceum 9. osztályos tanulóinak előadásában; felkészítő tanáraik Kocsis Marianna és Hnatik-Riskó Márta voltak. A történelmi egyházak képviselőitében Marosi István görögkatolikus és Margitics János református lelkész az elhunytak lelki üdvéért, a most élők békés életéért imádkoztak. Végül a jelenlévők elhelyezték az emlékezés koszorúit a honvédsíroknál.

A megemlékezés a beregszászi vasútállomáson folytatódott, ahol Molnár Krisztina, a PCS munkatársa köszöntötte a résztvevőket, majd Ferku Szilveszter, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Filológia Tanszéke munkatársának előadásában a *Kárpátokban megfűjták a trombitát...* kezdetű katonadalt hallhattuk.

Babják Zoltán, a Beregszászi kistérség polgármestere a város történelme egyik legsötétebb eseményének nevezte az 1944-ben történteket, amikor egyetlen nap alatt több száz család vesztette el szeretteit.

– Ez a tragédia városunk történelmének elválaszthatatlan része. Fontos, hogy emlékezzünk rá, és megőrizzük az áldozatok emlékét. A ma 958

napja dúló harcok szörnyűségei ismét emlékeztetnek minket arra, milyen pusztítást és lelki fájdalmat okozhat a háború – fogalmazott a polgármester, majd hozzátette: mindent meg kell tennünk azért, hogy városunk, Kárpátalja, az ország, ahol élünk, minél hamarabb a békéhez tudjon közelíteni. Hogy a város gazdasága, oktatása, egészségügye minél hamarabb visszakerüljön abba a mederbe, ami még a háború előtt is nehézkes volt.

A 80 évvel ezelőtti eseményeket Maruszics Erik, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Történelem- és Társadalomtudományi Tanszékének munkatársa elevenítette fel rövid előadásban.

A rendezvény zárásaként Orbán Viktória, a Rákóczi-főiskola magyar szakos hallgatója elszavalta Reményik Sándor *Catalaunum* című költeményét, majd a jelenlévők közösen elénekelték a Szózatot. Végül a megjelent társadalmi szervezetek képviselői elhelyezték az emlékezés koszorúit az állomás épületének falán lévő márványtáblánál.

Szemere Judit

Vállalkozás, ami bevirágozta a tulajdonosok életét

A sikeres vállalkozók titka az, hogy képesek a nehézségeket lehetőséggá alakítani. Ezt az elvet vallja Cenkler Natália vállalkozó is. Az általa alapított és vezetett Natuflora kertészeti központ a három legnagyobb kárpátaljai nagybani virágkereskedés egyike, mely szabadtéri, beltéri és balkonnövények termesztésére,

valamint vágott virágok nagykereskedelmi értékesítésére szakosodott. Vele beszélgettünk a vállalkozás indulásáról, nehézségeiről és jövőjéről.

Csak a céltudatos, kitartó és határozott embereknek jön össze, hogy szakmájukban elismertek és közkedveltek legyenek, az azonban csak keveseknek adatik meg, hogy életük során két különböző ágazatban is sikeresek legyenek. Cenkler Natália az Állami Kereskedelmi és Gazdaságtudományi Egyetem Ungvári Kereskedelmi és Gazdaságtudományi Intézete Számviteli és Adózási Tanszékének professzora.

Az ungvári szakember 40 éven át dolgozott a felsőoktatásban, mellette pedig kitaratóan vezette saját vállalkozását.

Akkoriban asszisztensként dolgozott az Ungvári Nemzeti Egyetemen, de olyan csekély fizetésért, amiből csak a mindennapi betevőre jutott. Emiatt elhatározta, hogy mellékállást keres. A virágokat mindig is szerette, nagynénje biztatására fogott bele a növénytermesztésbe.

– 1988-ban kezdődött minden. Egy 175 négyzetméter alapterületű kis üvegházban 500 rózsabokrot és 3 ezer szegfűt ültettem. Ungváron akkoriban nem igazán volt konkurenciám, így jól ment az üzlet. A 2000-es évek elején divatba jöttek

a műkoszorúk, és hogy lépést tartsunk a kor igényeivel, ennek gyártásához mi is beszereztük a szükséges munkagépeket – emlékezett vissza a kezdetekre Natália.

A kínálat bővülésével vásárlóik köre is szélesedett. 2021-ben azonban a Munkácsi és a Beregszászi kistérségben betiltották a műanyagból készült kegyeleti tárgyak értékesítését. Emiatt a műkoszorúk iránti kereslet jelentősen csökkent.

– Nem csak ránk, kereskedőkre vonatkozott a korlátozás, a fogyasztók számára is megtiltották ezek temetőbe, emlékművekre való kihelyezését. Rengeteg pénzt fektettünk a nyersanyagok beszerzésébe, ami sajnos nem térült meg. Kénytelenek voltunk felhagyni a plasztik

dolgozások előállításával, és emiatt több alkalmazottat is el kellett bocsátanunk. Az értékesítést azonban továbbra is folytatjuk, csak sokkal kisebb mennyiségben. Vannak ugyanis, akik a tilalom ellenére is igénylik a műkoszorút. A halottak napjához közeledve idén is bő kínálatot vártunk vásárlóinkat: nemcsak koszorúkat, hanem művirágcsokrokat, sírdíszeket, valamint cserepes és vágott virágot is árusítottunk. A plasztik koszorúk 150 hrvnyától szerezhetőek be, a cserepes krizantém pedig 25 és 250 hrvnya között kapható. A korlátozás hatására igyekszünk vevőinket rászoktatni

a lebomló anyagokból, például szalmából vagy mohából készült koszorúkat, valamint az élő növények használatára.

A Natuflora kertészeti központnak két üzlete is van: egy Minajban, a Karpatszkij Patrusz utca 21-ben, egy pedig a Bilocska bevásárlóközpontban. A nagybani felvásárlók pedig a minaji üzlet mögötti, valamint a Nagyszőlősön található raktárunkban tölthetik fel készleteiket. Korábban Técsőn is volt nagybani árukészletük, azt azonban a háború kitörését követően be kellett zárniuk. Natália elmondása szerint a rossz gazdasági helyzet miatt egyre kevesebb vásárlójuk van. Az élő virágokból is évről évre kevesebb fogy.

– A krizantémmal való munkát már ősszel elkezdjük. Kiválogatjuk a legszebb, legdúsabb és legszínesebb töveket, melyeket szaporítunk a következő évre.

A telet egy 2200 négyzetméteres melegházban vészelik át, majd tavasszal kiültetjük a töveket, melyeket március végétől kezdünk el értékesíteni.

Teljes virágba borulásuk azonban csak ősszel várható. Míg tavaly körülbelül 5000 tő krizantémot sikerült eladnunk, idén már csak 3000 értékesítésével számolunk, de nem hagyjuk, hogy ez kedvünket szegje. Rózsákkal és szegfűvel kezdtem egy kis területen, ma pedig több hektáros szántóterületünk van, ahol 30–40 ezer növényt termesztünk évente, elsősorban fenyő- és ciprusféléket, díszbokrokat. Körülbelül egy hektárt használunk üvegházi gazdálkodásra, ahol különféle szoba- és balkonnövényeket termesztünk.

Az érdeklődők mindezt megcsodál-

hatják, és nemcsak választhatnak egy-egy növényt otthonukba, de szakértőinktől ajánlásokat kaphatnak gondozásukhoz. Vágtott virágok nagykereskedelmével is foglalkozunk, importáltunk már tulipánt Lengyelországból és Hollandiából, rózsát Kenyából és Ecuadorból, de Chiléből is vásároltunk pünkösdi rózsát és hortenziát.

A vállalat igazgatója hozzátette: az utóbbi időszakban megyénkben jelentős mértékben megnőtt a virágtermesztéssel foglalkozók száma, a bő kínálat pedig a termékek árának csökkenéséhez vezetett.

A virágtermesztés nem hozott nagy hasznot, így csökkentették termőterületüket. Téglás határában is rendelkeznek egy hatalmas földterülettel, ahol szabadföldi növénytermesztés zajlott, egy fóliasátor is állt egykor, amelyet mára lebontottak. Itt egy parkot létesítettek, amelynek hivatalos megnyitójára április 7-én került sor.

A Paradise park létrehozása a lányom ötlete volt, ez az ő projektje, ő a vezetője. Népszerűsítése, a látogatók becsalogatása nehézkesen indult, mivel az emberek a jelenlegi helyzetben az utcára is félnek kilépni. A múlt évben 200 ezer tulipánt ültetünk ott el, amelyek idén tavasszal borultak virágba, és rengeteg érdeklődőt vonzottak. Ezután több ezer levendulabokrot ültettünk, és ehhez kötődve egy fesztivált szeretnénk volna szervezni, az időjárás azonban nem kedvezett nekünk. Május végén nagyon sok csapadék hullott, a földeken állt a víz, így a fesztivált el kellett halasztanunk.

Ősszel is szeretnénk volna kedveskedni valamivel vendégeinknek, hogy hozzánk ellátogatva, ha csak egy kis időre is, de megfedkezzenek az országban dúló háborúról. Szalmabálából és virágokból mesés dekorációt kreáltunk, de nyitottunk egy ökokávét is, ahol a teljes berendezés természetes anyagokból készült. Hétvégén pedig egy séf is ellátogat hozzánk, aki grillezett ételeket és bográcsost készít.

Natália elárulta, bizik abban, hogy vállalkozását majd lánya viszi tovább.

– Ő szintén egy ettől eltérő ágazatban dolgozik, nőgyógyásként praktizál, de én magam is professzor vagyok, mégis egész életemben vonzott az üzleti világ. Ugy látom, ő is ezt az utat követi, és nemcsak nőgyógyásként fog dolgozni, de mindig szán majd időt a vállalkozására is. Emellett van négy unokám is, akik – ahogy nekem a lányom – besegítenek majd édesanyjuknak a munkába.

Varga Brigitta
Forrás: KISZÓ

„Hiszem és vallom, számít a munkánk...”

Egy alsós tanító sokoldalú személyiség, aki egyszerre rendelkezik türelemmel, empátiával és rugalmassággal. Felelőssége óriási, hiszen ő vezeti be a kisgyerekeket az iskolai életbe, biztosítja az alapvető készségek elsajátítását, amelyek a későbbi tanulmányaik alapjait képezik. Ő az, aki kreatív módszereivel képes

élménnyé varázsolni az első tanulási tapasztalatokat a kicsik számára. Kasztnér Edina a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola tanító szakán szerzett pedagógusi képesítést. Ma már a Beregszászi Bethlen Gábor Liceum alsós tanára.

– Kérem, meséljen magáról!

– Tösgyökeres kárpátaljai vagyok. Beregszászon születtem, itt töltöttem a gyermekkoromat is, a '80-as évek elején, egy csodás időszakban. Az utcában rengeteg barátom volt, akikkel sok közös élmény köt össze. Szerető, támogató családban nevelkedtem, nagyszerű szülők és a remek öcsém mellett. A Beregszászi 4-es Számú Kossuth Lajos Középiskolában érettségiztem, majd elvégeztem a Beregszászi Ruhaiipari Szakközépiskola varrónői szakát. Ezek után nyertem sikeres felvételt a főiskolára.

– Miért döntött a Rákóczi-főiskola mellett?

– Gyerekkori álmom vált valóra, amikor megkaptam a tanítói diplomámat. A családban mindig poén tárgy voltam amiatt, mennyire szerettem iskolába járni, szinte le sem akartam venni a hátamról az iskolatászkát. A velem hasonló korú gyerekek egy idő után meg is unták, hogy én csak iskolásdit akartam játszani. Alsós tanító nénim Lacz Éva volt. Én is olyan szerettem volna lenni, mint Éva néni, valamint a közvetlen szomszédunkban élő Huszti Jolán, városunk neves tanítónője. Jolika néni indított el az utamon. A későbbiekben példaképem, legnagyobb tanítóm, segítóm lett a pedagógusi pályán.

– Hogyan teltek a diákévek?

– A Rákóczi-főiskola indulásának kezdetén lettem tanító szakos hallgató. Kevesen voltunk, mindenki ismert mindenkit. Szuper közösség, fantasztikus diákévek. Mégis a legemlékezetesebb élmény számomra, hogy én még olyan csodálatos emberektől tanulhattam, mint Soós Kálmán és Kótyuk Pista bácsi.

– Mi történt a főiskola után? Hogyan emlékszik pályája kezdetére?

– A szakmai gyakorlatok alatt már biztosra vettem, hogy ez az én utam. A diplomaosztó után néhány héttel megkaptam életem első állásajánlatát az akkori 6-os számú általános iskola 2. osztályának vezetésére, 32 aprósággal. Néhány ott töltött év után átkerültem a Kossuth Lajos középiskolába. Minden kezdet nehéz, de mindig szerettem a gyerekeket. Ez adott, ad erőt, ha néha elcsüggedek, vagy nehézségek adódnak. Milyen érzéseim voltak? Ambiciózus voltam, motivált, tetterre kész, át akartam ölelni az egész világot, hiszen nekem lett egy saját osztályom.

– Milyen módszerekkel dolgozik? Hogyan lehet a kicsiket motiválni?

– A klasszikus, hagyományos módszerek híve vagyok. Elsődleges feladatnak a nevelést tartom; az emberré nevelést, a tisztelet, az elfogadás és az alázat fontosságának megértését. A gyerekeket szeretettel kell nevelni, dicsérettel, az önbizalom erősítésével motiválni, hogy higgyenek nekem, és higgyenek saját magukban.

– Ma már a Beregszászi Bethlen Gábor Liceum alsós tanáraként dolgozik.

– Változást, kihívást éreztem az újonnan induló alsó tagozatban. Örülök, hogy megpróbáltam, mivel egy rendkívüli kollektíva tagja lehetek.

– Hogyan érzi ma magát a pedagógus pályán?

– Számomra az egyik legszebb hivatás. Látni fejlődni, változni, felnőni a gyerekeket – semmihez sem fogható érzés. És a legjobb az egészben, hogy hiszem és vallom, számít a munkánk. Nagy László szavaival élve: „Mert élen állsz és messze látszol, / Sose feledd: példa vagy!”

– 2023-ban a Kedvenc Kárpátaljai Tanáron online szavazáson a tanító kategóriában ön kapta a legtöbb szavazatot.

– Hihetetlen meglepetés volt már maga a jelölés is, hiszen csupán három hónapja álltam egy új osztály élén, a szülők mégis ekkora bizalommal voltak irántam. Ez a jelölés egyben megerősítés is. Közben sorra kerestek meg a volt tanítványok, kifejezve támogatásukat és hálájukat.

– Hogyan hatottak munkájára az elmúlt évek nehézségei?

– Szomorúan. Covid, 1. osztály, online oktatás. Nagyon nehéz, idegen volt. Nincs kontaktus, nincs mosoly, nincs ölelés. A 6–7 éves gyerekek átadni bármit az éteren keresztül? Azt hittem, ennél nem lehet rosszabb. Lett, amikor kitört a háború. Minden megváltozott bennünk és körülöttünk, de muszáj a legjobbat, legtöbbet kihoznunk magunkból, hogy ezek az apró csodák egyszer azt mondhassák, szép gyerekkoruk volt. Azon dolgozom, hogy a megpróbáltatások közepette kissé lelassítsam, lecsendesítssem a külvilágot, olyan légkört teremtsék, amelyben a gyerek élményhőssé válhat.

– A munka mellett jut idő a kikapcsolódásra?

– Valóságos könyvmoly vagyok. Egy jó könyv esténként teljesen kikapcsol, ellazít, elrepít egy másik világba.

– Milyen tervei vannak?

– A jövővel kapcsolatban egy dolog foglalkoztat: érjen véget a háború! Legyenek családok, legyenek gyerekek! Gyerekek, akiket taníthatunk, nevelhetünk. Legyen magyar jövő Kárpátalján!

Kurmay Anita

„valamit el kell mondanom / különben nem lesz oltalom”

Ferenczi Tihamér

Emlékeim édesanyámról

(Folytatás. Elejét lásd lapunk előző számában.)

1975 után a Szurikov utca házait lebontásra ítélték. A mi házunkra is ez a sors várta. Épült az új Sugárút. A szüleim az apai nagymamám házához épített nyári lakba költöztek, mivel édesapám azt megörökölte Anna húga korai halála után. Előzőleg persze úgymond „modernizálták”, bevezették a vizet, gázt stb. Úgy nézett ki, hogy a szüleimnek most már könnyebb lesz az életük. Nem így lett. A nagy házat egyik bátyja és a családja örökölte, s tőlük az egyik unokájuk, egy harcias perszóna, aki a saját nagybátyját is kiebrudalta onnan, pedig az is törvényes örökös volt. A szüleim életét pedig hosszú időre megkeserítette. A nővéremék háromszobás lakásban laktak, így most már nem a szüleimnél, hanem náluk kötöttem ki, amikor Ungvárra utaztam. A szüleimhez csak kis időre ugrottam be.

Már nem emlékszem, kitől olvastam: „Rájöttem, hogy mi, gyerekek, elképesztően önzők vagyunk, felnőtt korunkban is csak magunkkal foglalkozunk. Kicsit figyelhetnénk a szüleinkre, akik közül sokan hurcolnak magukban fájdalmas történeteket, amelyeket nem osztanak meg velünk, kíméletből.”

A legfontosabb: amíg élnek, látogassuk meg őket gyakrabban, hogy ne mardosson minket a lelkiismeret-furdalás az el nem mondott köszönetekért, a meg nem hallgatott problémáinkért, történetekért! Kérdezzünk, kérdezzünk mindenről, amíg élnek! Anyai dédmamámról – szintén Katalinnak hívták – csak annyit tudok, hogy Matild nagymamám az egyetlen gyermeke volt, és Szatmárnémetiből jött Kárpátaljára látogatni a lányát és az unokáit.

Talán még nem említettem, hogy állandóan leveleztem a szüleimmel. Vagy húsz évvel ezelőtt vettem egy vastag fedelű, nagyméretű füzetet, és beragasztottam oda ezeket a leveleket. Időnként előveszem ezt a füzetet, és olvasgatom a leveleket.

1978-ban a nagynéném, édesapám 1931 óta az USA-ban élő nővére, meghívott egy hónapra magához. Miami Beachen, Floridában élt. Indulásom előtt édesanyám felutazott hozzám Kijevbe, hogy elbúcsúzzon tőlem, és takaros pénzösszeget is adott, hogy legyen miből nekem is ajándékokat vásárolni a nagynénémnek.

A kisfiam az első osztálytól kezdve az iskola befejezéséig, sőt még egyetemistaként is, a szüniidő nagyobb részét a szüleimnél töltötte. Ungváron tanult meg biciklizni, a biciklit is a szüleim vették neki.

Amikor a Szurikov utcai házunk bontás előtt eladásra került, szüleim a kapott pénz nagyobbik részét nekem és a nővéremnek

adták. Sajnos az állandó anyagi támogatásukat nem tudtam viszonzni, azaz csak nagyon kis mértékben, de ők ezért nem is vártak köszönetet. Sőt, ellenkezőleg, ők köszöntek meg mindent, ha időnként sikerült valamivel meglepni, megörvendeztetni őket.

Nem szívesen írok erről, de felnőtt életemet nagyjából végig szólóztam. A volt férjem az egyetem elvégzése után másfél évig katonáskodott; a leszerelését követően – akkor már megszületett a kisfiunk – alig egy éves munkaviszony után Kijevbe költözött, és a hároméves aspirantúrából öt év lett. Anyagilag nem vett részt a kisfiam ungvári életében, nem járult hozzá az egyéb kiadásaimhoz. Sajnos voltak vele egyéb gondok is, a házasságnak pár év múlva, amikor már Kijevben éltünk, válás lett a vége.

1975 után Ungváron járva a nővéremnél szálltam meg, a szüleimhez éppen csak beugrottam. Anyuékától visszatérve, a táskámban gyakran egy-egy százast fedeztem fel (akkoriban 100 rubel egy kezdő orvos fizetésének felelt meg). Másnap ezt a százast visszacsempeszttem anyuékhoz (például a díványpárna mögé). Este apu betelefonált Mimiékhez azzal, hogy „Anyu sír, miért nem fogadod el az ajándékot?”

Anyu halála után érdeklődtem rá sok mindenre. Hogy lehettem például annyira érzéketlen. Ez már apu halála után történt, akkoriban, ha hazalátogattam, már anyuval laktam. Én késő este a kishálószobában olvastam, anyu sokáig kint maradt a konyhában. „Miért nem jöttél lefeküdni, mit csináltál ott ilyen hosszú ideig?” – kérdeztem. „A visszeres lábaimat fásliztam” – válaszolta

anyám. Miért nem néztem meg, miért nem segítettem? Nem kért meg erre – de ez nem mentesség...

Miért? Miért? Miért csak sokkal később értettem meg sok mindent, és döböntem rá, hogy ha megfogadom anyu tanácsait, sok minden másképp, pozitívabban alakult volna az életemben. Azt gondoltam, anyu nem érti meg, nem fogja fel kellőképpen a problémáim lényegét.

2011-ben Ungváron voltam hosszabb ideig, apu könyvei közül egy Rembrandt életéről szóló kétkötetes műből jegyzeteltem ki a következőket: „... olyan volt, mintha feloldozást kapott volna régi Leideni életéért, mintha az Apja tért volna vissza a sírból, hogy megölelje.”

Végre itt az a szó, hogy „feloldozás”, én is erre várok, most már reménytelenül, a szüleimtől, azért, hogy nem voltam mindig jó gyermekük. Azért gondolom, legalábbis szeretném hinni, hogy így volt: anyukám némileg boldog lehetett, mert bennünk valósította meg önmagát, s kicsit büszke is lehetett a nővéremre és rám. Főleg nekik köszönhetően tanulhattunk egyetemen, és fel voltunk mentve minden házimunkától, ha ez a tanulás rovására ment volna.

Édesanyám büszke lehetett a nővéremre, aki aranyéremmel (Summa Cum Laude) végezte el a középiskolát, és felvételt nyert a moszkvai, Lomonoszov nevét viselő egyetemre, de mivel ott nem kapott kollégiumi elhelyezést, így a leMBERGI Ivan Franko egyetemen folytatta tanulmányait. Ott is kiemelt ösztöndíjban részesült mint kitűnő tanuló. Az egyetem elvégzése után az Ungvári Állami Egyetemen tanított, ahol később tanszékvezető lett.

Velem sem vallottak szégyent (remélem). Az ungvári egyetem orvosi karának elvégzése után a Kárpátaljai Területi Tüdőgondozóban kezdtem el orvosi tevékenységemet, ahol a ftiziátriai (TBC) szakvizsga megszerzése után rövidesen, alig 29 évesen egy újonnan nyílt osztály főorvosának neveztek ki. Később 25 éven át helytálltam Kijevben az Ukrán Tudományos Akadémia TBC, Pulmonológia és Mellkasssebészeti Kutatóintézetében.

Ismét a naplóimat lapozom: 2016. Anyu halálának 23. évfordulója. „Anyukám, drága anyukám, ha tudnád, mennyit gondolok rád! Az évek múlásával egyre jobban érzem hiányodat, fogom fel önzetlen, másokat segítő nagyságodat.” Ilyenkor lelkiifurdalás mardos: miért viselkedtem így vagy úgy, mondtam azt, nem amit kellett volna akkor... Sok mindent nem köszöntem meg. Amíg éltek

■ a szüleim, az állandó törődésüket, aggodásukat olyan természetesen tartottam, mint a levegőt. Hiszen ez nekem jár. Valószínűleg azért, mert önző voltam, mint a legtöbb gyermek.

És felidéződik ismét egy jelenet. Ungváron vagyok, apu már nem él, késő este jövök haza anyuhoz. Ő sokáig babrál az előszobában az ajtó nyitásával, és közben mondja, hogy aggódott értem: késő is van, és én olyan lengén (lipityán – ahogy ő mondta) vagyok öltözve! „Jaj, anyu, nyisd már gyorsabban az ajtót, és máskor ne izgulj miattam”. Istenem, mit nem adtam volna később, amikor már ő sem élt, hogy valaki így aggódjon értem...

Ismét egy régi naplórészlet (2000). Már anyu halála után Ungváron vagyok a kis házban. Késő ősszel, november elsején, halottak napjára mindig igyekeztem hazajutni. Végigjárni a kálváriai, a börvingesi, sőt a kisszelmenci meg néha a beregszászi temetőket is, virágot, koszorúkat vinni a sírokra, gyertyákat gyújtani. Ez az ősz nagyon esős volt. Szegény anyám, hány ilyen hosszú esős nap volt az életében, a nővérem és apu halála utáni években. Az első évben még írt nekem, gyakran olvasott, még újságot is előfizetett, de fokozatosan lankadt a figyelme a dolgok iránt, szűkült a látóköre. Az egyetlen még élő barátnője, Wagner néni is meghalt már pár éve.

Anyu ajándékozási szokása végigkísérte életét. Ezzel kapcsolatban ide kívánczik egy vicces történet.

A kis unokahúgom körülbelül három és fél éves lehetett. Ez még a Szurikov utcai házukban történt. Katus nagyí ölében ül és játszik az anyu nyakában aranyláncon függő szép, Madonnát ábrázoló medállal. Anyu megszólalt: Ha nagyí meghal, ez a tiéd lesz.” Mire a kis Katus: „Nagyí, mikor fogsz meghalni?”

1992 decemberének közepén egyik este kaptam egy telefonhívást Ungvárról. Az unokahúgom, Katuska mondja, hogy anyu, az ő nagyjija, összeesett az utca elején levő élelmiszerboltban. A mentő beszállította a városi kórház neurológiai osztályára agyvérzés gyanújával. Másnap már vonatra ültem. Az osztályvezető főorvosnő azzal fogadott, hogy ne reméljek semmi jót, mert ilyen korban már egyébként is, stroke nélkül is meghalnak az emberek.

Éjjel-nappal anyu mellett voltam, több mint egy hónapig. Esténként öt-hat óra körül mentem haza kimosni a hálóruháit, készíteni valami ennielőt, összeszedni a tiszta ruhaneműt. Késő este tíz után baktattam fel a hegyre, ahol a kórház volt, buszjárat olyankor már nem volt, taxira pedig nekem nem tellett.

Anyu állapota kétségbeejtő volt: félloldali bénulás, mentális problémák. Ott aludtam mellette egy rövid padkán, hajnalban keltem, és a fürdőszobában, ahol csak hideg

víz folyt, mostam az éjjel elhasznált flanel pelenkákat, és szárítottam őket a fűtőtesten. Pelenkából kevés jutott egy betegre, és gyógyszerárban sem volt kapható. Hogy egy pár napra el tudjak utazni Kijevbe elintézni a fizetetlen szabadságomat meg egyéb dolgokat, Kaluja Vera barátnőm, a volt iskolatársaival megszervezte erre az időre az anyu melletti ügyeletet.

Németországból egy magyar 56-os orvoskollégám egy nagy doboz gyógyszert juttatott el Kijevbe, onnan hoztam el Ungvárra. Ezenkívül gyógytornászt és masszórt fogadtam hozzá.

Egy hónap elteltével sikerült édesanyámat talpra állítani. Február közepén már vonatra ülhettem vele. A gyermekkori barátnőm, Lengyel Vera is elkísért minket, és Kijevben is sokat segített.

Ekkor furcsa helyzet állt elő: felcserélődtek a szerepek, attól fogva mintha ő lett

volna a gyerekek. Anyám, aki a betegsége előtt olyan volt, mint egy egyszemélyes intézmény, már nem azt mondta, hogy én, hanem *mi*.

Az én szép, sudár anyám sovány, hajlott hátú öregasszonnyá tőpörödött, és csak a még mindig szép arcából világítottak a nagy, szomorú szemei. Többször olvastam, hogy a külső szépség közvetlenül kapcsolatos a belső szépséggel. A szem nem egyszerűen azért szép, mert nagy és széles, hanem mert kifejezi azt a valamit, ami a nő bensőjéből kisugárzik.

Anyukám élt még nyolc hónapot, majd a második stroke elvitte örökre. Eszembe jutott Csoóri Sándor egyik legszebb verse, az *Anyám fekete rózsá*. Nem állhatom meg, hogy ne idézzem legalább az utolsó sorait: „Anyámnak fáj a feje – / anyámnak fáj a Semmi. / Anyám fekete rózsá, / nem tud kiszínesedni. / Egy éjjel földre roskad, / megtört lesz majd, kicsi – / Bejön egy madár érte, / s csőrében elviszi.”

Nagyon szomorú, hogy nem lehettem ekkor mellette. Én reggel érkeztem, ő előző éjjel halt meg. A mentősök, mondván, már ilyen idős, be sem vitték a kórházba. Az unokahúgom és orvosnő barátnőm voltak mellette.

Halálával számomra megkezdődött a végtelen szomorúság, hiszen míg élt, 53 évesen is még gyermek voltam. A városi

idegosztályon, ahol anyu feküdt, egy volt évfolyamtársam dolgozott, aki azelőtt vesztette el az anyját. Ő mondta nekem: „Kati, te még nem tudod, azaz most megtudod, ha édesanyád elmegy, egy nagy dolog távozik az életedből.” Évának nem volt igaza, nem nagy, hanem óriási úr keletkezett az életemben. Hiszen már senki nem mondta nekem: „drága gyermekem!”, nem aggódott értem, nem volt már kit megkérnem, meséljen a gyerekkoromról, az ő ifjúkoráról. Már nem beszélhettem meg vele a később történeteket, nem volt kivel visszaemlékezni a régen eltávozott rokonokra. Borzasztó, hogy már nem lehetett bocsánatot kérni mindenért, megköszönni sok mindent, próbálni kijavítani, meg nem történné tenni bizonyos dolgokat.

Már itt, Budapesten, az első magányos karácsonyestén elővettem a füzetet, amibe az édesanyám leveleit gyűjtöttem össze, és olvasni kezdtem. Felelevenedett a múlt: amikor még mindenki élt, a fiam kicsi volt, én fiatal voltam, és még előttem volt az élet. Azóta is, ha előveszem és olvasni kezdem e levélgyűjteményt, olyan érzésem van, mintha anyuval beszélgetnék.

„Drága gyermekem, örülünk, hogy jobban érzed magad, ha van jó társaság, hát szórakozzál, és ne unatkozz. De vigyázz magadra!”

Csak most, amikor már befejeztem az írást, döbbenek rá, hogy tulajdonképpen anyu is megírta a Nagy Füzetét, hiszen a több mint húsz éven át írt leveleiben rengeteg mindenről beszámolt. Mi történt a családban, a rokonságban, írt az esküvőkről, gyerekek születéséről, a saját gyakori halálokról, temetésekről is. Leírta Ungvár egyik leghíresebb orvosának, a sebész Bickó doktornak a temetését; leírta, hogyan távozott el a Karlovy Varyban élő nővére és annak családja. Írt az ünnepekről. Megírta, hogy milyen volt a légkör azokban az években Ungváron, a sorban állásokat, amikor élelmiszert kellett beszerezni. Igazi kordokumentumot hagyott rám, ránk, a családjára.

Remélem, lesz még időm apu és a nővérem életének leírására is. Lesz időm befejezni a kisfiam gyermekeveiről szóló *Napló unokámnak* című fejezetet, no és a magamról szóló írásokat.

Igazolásul ismét egy világhírű íróra, Gabriel García Márquezre hivatkozom: „Én azt gondolom, hogy nemcsak hivatásos író, hanem minden egyszerű halandó köteles írni. Elolvassák a közeli és a gyerekek vagy unokák, gazdagodnak ezekkel a gondolatokkal.”

Még annyit tennék hozzá – ami nagyon fontos –, hogy ezekhez az ismeretekhez hozzájussanak, kérdezni kell! Főleg idejében, amíg élnek az elődök.

Husznai Katalin

A képeken: a szüleim fiatal házasként; édesanyám nővéremmel; családjunk 1948-ban.

Vári Fábrián László

Kérdések az esztendő végén

Múlik az év, sűrűsödnek a gondok, súlyok alatt az ég szinte beszakad. Főlöles az előzményekre visszalapoznunk, hisz már januárban sem lehetett felhőtlen az örömünk. Talán az érkező 22-es szám volt ránk nézve irritáló, az gerjesztett bennünk lehangoló, deja vu érzéseket. Holott az új esztendőtlől csak annyit vártunk, hogy az előzőhöz képest rosszabb ne legyen. Szerénységben nehéz lett volna ennél alább menni, de ez is sok volt, mégis rosszabb lett. Valóságos Joseph Heller-i csapdát készített számunkra, az szláv Téliapó: az elkerülhetőnek hitt, mégis elkerülhetetlenné lett háború csapdáját. Minél inkább szabadulnánk tőle, annál biztosabban válunk tehetetlen, kiszolgáltatott foglyaivá.

Borzasztó érzés erre eszmélni karácsony előtt. Megróhatnak érte, de én arra sem tudnék már meggyőződéssel válaszolni, hogy mi lenne számunkra fontosabb: az ünnep hiánytalanul megélt misztériuma, vagy a csataterekre csendet, a megszagatott lelkű emberekre nyugalmat borító béke? Régóta tudott, hogy gyarlóknak születünk, miért ne lehetnénk hát hozzá telhetetlenek? Nem lehetne ezt is és azt is? Balga kívánság, belátom. Csak ideig-óráig tartana az idill, s az ünnep múltával kezdődhetne minden előlről.

Ha belegondolunk, a betlehemi történetet is a viláгурalmi törekvések konfliktusai mozgatták. Pedig milyen szép lehetett volna! Pásztorok indultak a Megváltó imáadására, utánuk mindjárt a korabeli kul-

túrák bölcsei jöttek, hogy fejet hajtsanak a jászolba érkezett Isten előtt. De követték, számon tartották a jeleket a hatalmasok is, s mert hittek a jövődőlésben, őket egyedül az isteni terv megpuccsolása hajtotta előre. Mit érne a hatalom és a világ pénze, ha a tigris és a szelid őz békében élhetne egymás közelében? Lánctalpakra és indítóállásokra hát, zsoldosok, méregdrága légvédelmi rendszerekre, amíg kereket nem old a Kisdéd! Vesszen a lovak és lovagok sokasága, pusztuljon a környezet és a világörökség, csak a Hatalom növekedjen háborítatlanul – akár a Marson is! A teremtmény pedig védtelen és tehetetlen marad mindkét oldalon, mert hol az a pajzs, amely elhárítaná felőle a halálhordó fellegeket?

Tudjuk, Uram, a te kezéd eredendően tiszta, nem kívánjuk ma sem, hogy bemocskold érettünk. Azonban a teljes összeomlás közelében, a sértettek primitív indulatával kérdezzük – csakis a rend újjáélesztése végett –, hogy egy jól időzített infarktust, egy közepes agyvérzést, esetleg egy kiadós vérbajt nem rendelné-e a Heródesek és hóhéraik megfékezésére? Bocsáss meg már a javaslatétel bátorságáért is, hiszen a te eszköztárad ennél jóval bőségesebb, lehetőségeid sokkalta változatosabbak, a döntés csakis a tiéd. Ám Fiadnak most is világra kell jönni, és az imáadására összegyűlt tömegeknek egyezsége. Ha nem így rendezed, megeshet, hogy mégis csak kihordja balról kapott terhét a föld, és az emberiség történelme visszavonhatatlanul véget ér.

MarcásákG ergely

Borús karácsony

Elfordítja tőlünk fényarcát a Nap, behúzza vastag felhő-függönyét, és hullani kezd ránk jéggé dermedt könnye, mint vadakra záporzó ólomsörét. Csontjainkat pedig hideg szeleivel Röntgen-sugárként fúrja át a tél, s a békével várandós vérző földanya iszonyú kínok közt ismét elvetél. Menj hát, december, dőre fényeiddel, ki girlandba tekernéd halott magzatát. Az ember, akit pompád kellően elvakít, a valóságba lépve orráig se lát. De szétszóratásunkban, majd' két év elmúltán itt már nem bódíthat csillagszórós mákony. Temetésnap lesz Krisztus születése: hullazsákok hátán érkezik karácsony. Csak a csontjainkat pásztázó szél látja, hogy mindannyiunkban ugyanaz a vágy van. Ácsorgunk tovább a könnyező ég alatt – tán megváltásra is méltatlanná váltan.

Juhász Gyula

Betlehem

A kocsmá ajtaját kitarják,
S hozzák subában a telet,
Az istállóban ott a jászol,
A jászolban a Szeretet.

A gyémánt csillag áll fölöttük
Füstös lármában szeliden,
Nyájás barmok között az almon
Az Acsnak Gyermeke pihen.

Kántálnak a három királyok,
S velük a jámbor pásztorok,
A söntés mélyén egy elázott
Elbúsult zsöllér tántorog.

Könnyes szeme bámulja báván
A betlehemi csillagot,
A jó reményt, mit körülállnak
Szegények, árvák, magyarok!

Maksay Albert

Téli merengés

A télvert kertbe néha kimegyek.
A lomb lehullott, üresek a fészkek,
A levéltelen ágak közt benéztek
Kíváncsian a hósapkás hegyek.

A lomb lehullott, üresek a fészkek,
Lakói elszállottak szerteséjjel.
Bús, ólmos szárnyán korán jó az éjjel:
A nyári álmódások elenyésztek.

Bús, ólmos szárnyán korán jó az éjjel:
Téldermedés a termőkedvű nyárra.
És jégvirág virágozik hajnaltájra
Az ablaktáblán játékos szeszélyyel.

Téldermedés a termőkedvű nyárra:
Csak szél sívít, de csendesek a kertek,
A zengőlelkű szép idők leteltek.
Nagy hó feküdt a hallgató határra.

A zengőlelkű szép idők leteltek,
De nem haltak meg, alszanak a kertek.
Nagy hó feküdt a hallgató határra,
S a hó alatt a rög a tavaszt várja.

Köszeghy Elemér

(a szélnek)

a szélnek nem kell útlelél,
és nem kell az a fellegeknek.
csak int a sors és bárhová
a légben odaseregelnék.

a madarak sem várnak rá,
hogy kész legyen egy dokumentum,
oda szállnak, hol beköszön
az épp legkedvesebb momentum.

a bogárnak sincs címeres,
jó pénzért kapható papírja,
hová éppen kedve szottyan,
a földbe házát beletúrja.

a mag sem várja, hogy kikért
úti papírjait kezeljék,
repül, hol életet remél,
fajtájának a szebb jövőjét.

paszporttal csak az ember jár,
zárja be testét kalodába,
s lelkesen tapsol, hogy övé
világunk legvakabb világa.

Füzesi Magda

Ukáz

Ne beszélj, ne sírj, ne is neved,
ne csináld, amit nem érdemes,
ne beszélj a nyelveden soha,
vakulj meg, ha jót látsz, ostoba,
megrohadsz majd egy tank belsejében,
ne kiabálj sem álmodban, sem ébren,
felejtse el, hogy kinek születettél,
itt nincsen asszony, akit szeretted,
itt csak a puszta semmi néz az égre,
úgy halsz meg, mint bárki ezer éve,
és ne gondold, hogy odakint tavasz van,
neked a nyár is megfoghatatlan,
neked az ős is elérhetetlen,
mint Jézus, fekszel mind az öt sebedben,
neked már mindegy, háború vagy béke,
és ne kérdezd az Istent, hogy mivégre.

(2023. február 24.)

Kányádi Sándor

Gyülekezési szabadság zárójelekkel

a színházaikba (amíg még vannak)
az engedélyezett darabokra

a templomaikba (amíg még állnak)
felekezetre való tekintet nélkül

a temetéseikre (amíg még lesznek)
életük végéig fegyelmezetten

MINDEN KÜLÖN ENGEDÉLY NÉLKÜL IS
elmehetnek elmehetnek

1988

Tóth Árpád

Katonasír

(A kárpáti harcok idejéből)

Magányos sír a keskeny, elhagyott
Völgyben, keresztje ferde már, veszendő,
De gyapjas hó a vállát – enyhe kendő –
Szelíden védi, s rojtul ráfagyott

Kis jégcsapok gyémánt díszre ragyog:
Míg lent a néma bíborban derengő
Mélységben zárt szemekkel és merengő
Arccal nyújtózik egy ifjú halott.

Ha véres szemmel s arany nap-sisakban
A hajnal újra a hegyekre csattan,
Pihenj, kedves, nem kell már harcra szállnod,

Sírod felett még bús moraj lebeg,
De te feledd az ágyút már, – te álmodd:
Hazaértél, s ugat vén, hű ebed...

(1914)

Soltész Zoltán: Tél a Kárpátokban

Kölcsey Ferenc

Munkács

Hol fejedelmi terem fogadott fejedelmi lakókat,
S küzde nemes harcot Zrínyi leánya soká:
Bérceidet, ó Munkács, keserű gond üli, lebegvén
Rémalakok szomorún a fogoly álma fölött.
Büszke tekintettel mit nézsz a síkra le bús lak?
Jön az utas, lát, s fut messzekeerülve tovább.

Cseke, 1831. december 30.

Horváth Sándor

Milyenek vagyunk?

Kisebbségiek. A hivatalos adatok szerint úgy másfél százezren. Szerintünk, tehát nem hivatalosan, őslakosok, kétszázezren.

Rebellesek, jogokat követelők – szóval megbízhatatlanok. Nemzeti hovatartozásunkat vállalók, más nemzeteket egyenlőnek tartók – szóval toleránsak. Magunkba fordulók, bezárkózók, csökönyös vadak – keletiek. Minden újra nyitottak, demokráciáért vérrel is áldozók – európaiak.

Don-kanyarig „nyargalászók” – betolakodó hódítók. Hómezőkön csonttá fagyók, Szolyván, Kolimán földbe taposottak – áldozatok.

Sztálinról, Brezsnyevről dicshimnusz zengők – megalkuvók. Sztálin lágeriben is hazánkért néma versekkel könyörgők, anyanyelvért imádkozók – meg soha nem török.

Gyerekeinket orosz, ukrán iskolába íratók. Magyarországra kivándorlók – gyáva számítók.

Ezer évet vállalók, hegyek árnyékában maradók. Petőfi emléke előtt a máért daccal fejet hajtók – kitartók, nem csüggedők.

Hát milyenek is vagyunk?

Csasztuskára idomították hangszálainkat. Pentaton énekeket mormoltunk. A fényességes örület szemünk világát is követelte. Éjszakáinkban hitünk gyertyácskaival világítottunk.

Súgták, te nem olyan magyar vagy. Szívünk eldobogta a Szózatot.

Kérdezték: milyen kenyeret eszel? Megmutattuk a kasza, a sütőlapát nyelét – apánk, anyánk rovásírással írta rá a nevét.

Gyermkeink nevét Jelenának, Ivánnak, Sztyepánnak írták. Születtek Eme-sék, Áttilák, Szilárdok.

Milyenek vagyunk?

Most már kicsit szabadabbak. De nem teljes szabadság az, majdnem rabság.

Már szólni is merők. De az igazságot elnyomja néha a hangzavar.

Már tenni akarók. De az akaratban ott lappang a tétováság.

Múltunkért jelennel pörölők. De kitapogathatjuk-e vaksi derengésben a jövőt?

Már – még – vagyunk. Itt vagyunk, sokan együtt vagyunk. Hogy milyenek? Hát magyarok vagyunk... egyre inkább illúziók nélkül, nem heroikus Herkulesként, de nem is töből vágott lábbal... vagyunk...

Shrek Tímea: „A férjemmel, Marcsák Gergellyel, a kárpátaljai Együtt folyóirat hozott össze”

Ha Shrek Tímea nevét halljuk, az író, a költő jut eszünkbe, illetve a Kovács Vilmos Irodalmi Társaság (KVIT) alelnöke. De a beregszászi fiatal édesanya nemcsak ezekkel foglalkozik, főállásban a Beregszászi Opre Roma Gimnázium pedagógusa, aki igyekszik a rosszban is megtalálni a jót, munkája iránt elkötelezett, azt becsülettel, szívvel-lélekkel végzi. Alábbi beszélgetésünkben kicsit más oldaláról is megismerhetjük, betekintést enged a mindennapjaiba, beszél a családjáról, barátairól, de természetesen az írás is szóba kerül. Előljáróban annyit, hogy most egy háborús naplóregényt ír, amelyben az itthon maradtak mindennapjait, nehézségeit igyekszik bemutatni.

– Hol és hogy telt a gyermekkorod?

– Tösgyökeres beregszászi vagyok, a Bocsikai utcában nőttem fel. A régi katonaság épülete és a malom udvara mellett laktunk, ott volt a környékbeli gyerekek grundja, ott töltöttük a mindennapjainkat, télen-nyáron, szünetekben és iskola után, mindig a Vérke partján játszottunk. Örömmel és hálával a szívemben gondolok vissza azokra az időkre, hiszen sosem ültünk a házban, nem úgy, mint a mostani gyerekek. Mindig találtunk magunknak vidám elfoglaltságot a szabadban. Más világ volt az... Talán a mi generációnk az utolsó, amely az okostelefonok és más kutyuk nélkül nőtt fel. Mégis jól elvultunk, boldogok voltunk. El tudtuk magunkat foglalni, nagyobb volt a fantáziánk, és ami a legfontosabb, sokat olvastunk.

– Mikor fogalmazódott meg benned, hogy papírra veted gondolataid akár versben, akár prózában?

– Ez egy folyamat volt. Anyukám elég szigorú asszony, komolyan vette, hogy a házi feladatot úgy tanuljam meg, ahogy azt kell, ha olvasok, hangosan olvassak. Mindez pedig oda vezetett, hogy már egész kisgyermek koromban megszerettem a könyveket, a verseket. Persze akkor még eszembe sem jutott, hogy költő vagy író legyek, egyszerűen szerettem olvasni, aminek csak jóval később lett meg az eredménye. Az iskolában gyakorta rendeztek vers- és meseíró versenyt, azokra mindig jelentkeztem. A főiskolás évek alatt kezdtem el komolyabban foglalkozni az írással, tudatosan írtam történeteket.

Tímea a Kossuth Lajos középiskolában tanult. De ennek egy igen „érdekes” története van. Sokat betegeskedett, az első osztályt szinte kihagyta, mert többet volt kórházban, mint az órákon, de azt, hogy mégis sikerült befejeznie, azt főként az akkori osztályfőnökének, Györfy Ágnesnek és az édesanyjának

köszönheti. Emellett sokat foglalkozott vele a szomszéd, nyugalmazott tanár, Biki Márta, gyakorlatilag ő tanította meg írni-olvasni.

– Ezeknek az embereknek hála nem kellett osztályt ismételnem, sőt, hamarabb tudtam írni és olvasni, mint a társaim. Aztán szerencsére kinőttem a gyerekkori betegségeket, az említett középiskolában érettségiztem, majd felvételt nyertem a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola magyar nyelv és irodalom szakára. Már harmadévesként elkezdtem tanítani. A szakdolgozatomhoz gyűjtöttem anyagot a helyi cigányságról, ezért felkerestem a Beregszászi 7. Számú Általános Iskola (cigány iskola, ma: Opre Roma Gimnázium) igazgatóját, Kudron Ágnes, hogy segítsen nekem ebben. Többek mellett vele is készítettem egy interjút, és ő volt az, aki munkát ajánlott. Ez 2009-ben történt, azóta is ott dolgozom.

– Kihívás egy kisebbségi iskolában tanítani?

– Kétségtelenül más, mint egy átlagos tanintézményben. Viszont mi, akik évek óta ott dolgozunk, nem egy hivatást vállaltunk, hanem egy életformát. Ennek is

megvannak a maga szépségei és hátrányai. Kezdetben számomra sem volt egyszerű, semmi sem úgy történt, ahogy én azt diák-

ként elképzeltem, ahogy azt a tankönyvek szerint tanultam. Teljesen más módszereket kellett alkalmazni, de a magyar tanszék munkatársainak köszönhetően, akik rengeteg tanáccsal láttak el, sikerült vennem az akadályokat, s mára sok-sok tapasztalattal a hátam mögött tanítom az amúgy nagyon hálás roma gyerekeket. Sokukkal egészen szép eredményeket lehetett és lehet elérni.

– Kellett hozzájuk alkalmazkodni?

– Nemcsak hozzájuk, de még a családtagjaikhoz is. Sok esetben kell „átlépnit” a szülőkön, helyettük döntéseket hozni, és sokszor kell átvenni az ő helyüket. Olyan nagycsaládokról van szó, ahol 9–12 gyerek van egy háztartásban, jobbak esetben is legalább hat. Ezekben a családokban a szülői figyelem hiánya rányomja a bélyegét a gyerekek mindennapjaira, ezért az osztályfőnök egyben anyuka/apuka, tehát valahol a szülői szerepet is vállalnia kell a tanárnak. És ezzel egyidejűleg jön az aggodás. Sok olyan dolog történt már eddig is, ami nagyon megrázott. Ezek a gyerekek nagyobb veszélynek vannak kitéve, mint a velük egykorú társaik, hiszen gyakorta járják a nagyvilágot a szüleikkel, és azt is tudjuk, hogy a táborban milyen körülmények között élnek, ezért folyamatosan figyelni kell rájuk.

– Ejszünk néhány szót a családról is!

– A férjemmel, Marcsák Gergellyel a kárpátaljai Együtt folyóirat hozott össze. En akkor még főiskolás voltam, ő és a barátai pályakezdő írók. Egyszer meghívást kaptam egy író-olvasó találkozóra, ahol a fiatalok a Szárnypróba című antológiát mutatták be. Nagyon megtetszett nekem az ott

összegyűlt csapat, aminek hamarosan én is tagja lettem. Az *Együtt* folyóirat 2012-es évváró gyűlésére is meghívtam, az alkalommal élve az egyik novellámat meg is mutattam Vári Fábián Lászlónak. A folyóirat főszerkesztője ott helyben el is olvasta, s a következő számban meg is jelent, az volt az első publikációm. Tehát akkor indult el az írói karrierem, s kerültem közelebb Gergőhöz. A barátságból szerelem, a szerelemből házasság lett, a házasságból egy kislánygyermek született. Júlia Kinga nemrégiben töltötte be negyedik életévét, és a beregszászi Napocska óvoda boldog látogatója. Már most látszik, hogy hajlama van a zene iránt, ezt a férjemtől örökölte. Volt idő, amikor azt mondta, hogy énekes lesz és költő, most éppen gyerek-, állat- és szellemorvos akar lenni. Ő maga egy tünemény nekünk.

– *Vannak anya-lánya programok?*

– Vasárnaponként szoktunk „csajos napot” tartani. Ezt ő nevezte el így, olyankor sétálunk a főtéren, ha jó idő van, fagyizunk, pihenünk a parkban. De ugyanígy az édesapjával is nagyon jól elvan, Gergő nagyon jó apa, maximálisan le tudja foglalni a gyereket, ugyanúgy nevel, mint egy édesanya. Szeretnek mesét olvasni, gyurmázni, társasjátékozni. Ha a férjem gitáron játszik, Julcsi énekel, táncol, pörög-förög. Szeretem őket kívülről figyelni, miközben nyugodtan végzem a háziasszonyi teendőimet.

– *Saját hobbi?*

– Azt kell mondjam, hogy a sok teenő miatt nincs. Nehezen sikerül beosztani az időmet, mert mindent szeretek tudni és kézben tartani, nem szeretem, ha más intéz el helyettem dolgokat. Erre az élet tanított meg. Régebben sokat jártunk az erdőbe gombászni, azt nagyon szerettem. Amióta az országban háború van, nem igazán mozdulunk ki, inkább csak otthon teszünk-veszünk, kertészkedünk, és ez is boldoggá tesz minket. Mi hárman vagyunk testvérek. Őcsénk, akivel azelőtt napi rendszerességgel találkoztunk, sajnos nincs itthon. Sok idő kellett ahhoz, hogy valamennyire megszokjuk ezt az állapotot, úgymond átálljunk, és új barátokat szerezzünk. Nekem szerencsém volt e téren, mert a református gyülekezetben indítottak egy baba-mama klubot, amit én is elkezdtem látogatni Julcsival. Ott új emberekkel ismerkedtem meg, s barátságok születtek. Mára kialakult egy kis csapat, akikkel, ha tehetjük, szombatonként közös programot szervezünk, és egyszerűen csak igyekszünk magunkat jól érezni.

– *Advent van. Milyen érzésekkel várakoztok a szeretet ünnepére?*

– Hiszünk a Jóistenben, hisszük, hogy a jelenlegi helyzetnek mielőbb vége lesz, és végre úgy tudunk leülni szenteste egy asztalhoz, hogy teljes a család. Ez számunkra az igazi várakozás, folyamatos kitartás, az elcsendesedés, a lelki megtisztulás időszaka.

– *Köszönöm a beszélgetést.*

Kiss Glória

A szabadság lángja – 1956 emlékére

Október 23-a minden évben az 1956-os forradalom és szabadságharc hőseinek emlékét idézi fel. A magyar nép bátor kiállása a sztálinista és kommunista diktatúra ellen, valamint a szovjet megszállás elleni szabadságharc ma is példát mutat az utókornak.

A Rákóczi Szövetség meghívására október 21–23. között 130 kárpátaljai diák utazott Budapestre, hogy közösen tisztelegjenek a forradalom és a szabadságharc hősei előtt. A háromnapos Gloria Victis 1956-os Emlékünnepség a Rákóczi Szövetség legjelentősebb rendezvénye lett az elmúlt évtizedek során.

Október 21-én a diákok a Magyar Nemzeti Színházban tekintették meg Vidnyánszky Attila rendezésében a *János*

Felsőfokú Szakképzési Intézete diákjainak jutott az a megtiszteltetés, hogy egy korabeli Csepel teherautó platóján, kezükben fáklyákkal és zászlókkal tettehették meg az utat a BME épületétől a történelmi útvonalon egészen a Bem térig. A fáklyásmenet nemcsak a tiszteletadás szimbóluma volt, hanem annak jelképe is, hogy a magyar szabadság lángja sosem hunyhat ki. Az ünnepségen Kövér László, az Országgyűlés elnöke beszédében hangsúlyozta, hogy a szabadság értéke örök, és nemzedékről nemzedékre tovább kell adni.

Az eseményen Tarpai Viktória, a nagymuzsalyi születésű Jászai Mari-díjas színésznő is fellépett, aki meghatározó átléssel adta elő Tamási Lajos *Piros a vér*

vitéz című előadást. Az élmény sokkal több volt, mint egy egyszerű színházlátogatás, hiszen a diákok számára a klasszikus irodalmi mű új megvilágításban jelent meg.

A megemlékezés második napja komolyabb hangulatban telt: a fiatalok ellátogattak a 301-es parcellához, ahol az 1956-os hősök nyugszanak. A diákok csendben rótták le tiszteletüket, fejet hajtva azok előtt, akik az életüket adták a magyar szabadságért. A megemlékezés után a Budapesti Műszaki Egyetemhez (BME) vonultak, ahol visszaemlékezéseket és köszöntőbeszédet hallgathattak meg. Az eseményen Gulyás Gergely Miniszterelnökséget vezető miniszter beszédében Kozma Imre atyát idézte, kiemelve, hogy a magyar múlt erős tartópillére a jelennek, amely segít átvészelni a mai kihívásokat, és megalapozza a jövőt. A történelmi emlékezet ereje adja a nemzet számára a szükséges kitartást és iránymutatást.

A rendezvény fénypontja a fáklyás felvonulás volt, amelyen a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola

a pesti utcán című versét. Előadása különleges pillanatot teremtett az ünnepségen, mivel a vers sorai erőteljesen idézték fel az 1956-os forradalom fájalmát és a fiatalok hősiességét.

Az emlékünnepség résztvevői között nemcsak kárpátaljai diákok voltak, hanem Felvidékről, Vajdaságból, Erdélyből, Lengyelországból és Magyarország más területeiről is érkeztek fiatalok. Az események, a történelmi helyszínek meglátogatása, valamint a közös élmények mind-mind hozzájárultak ahhoz, hogy a múlt hősei és az ő áldozatuk ma is közelebb kerüljenek a fiatalokhoz.

Adám Edina, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Felsőfokú Szakképzési Intézetének hallgatója így fogalmazott: „Jó érzéssel töltött el Pest utcán sétálva, ahogy éreztem a magyarság határtalan testvériségét. A fáklyásmenet pedig olyan volt, mintha egy pillanatra én is részese lehettem volna annak a forradalmi szellemnek, amely 1956-ban lángra lobbant.”

Dávid Alexandra

A szemmel verés hiedelme

„Szem ne ártson neki...”

Az anyaországtól elszakított kárpátaljai magyarság körében végzett kutatásaink alapján megállapíthatjuk, hogy az ott élő közösségek tisztelik hagyományait, ragaszkodnak hozzá, éppen úgy, ahogyan a vallásukhoz és a kultúrájukhoz.

Gyűjtőmunkánkat még egyetemi éveink alatt, az 1970-es években kezdtük, de mélyreható vizsgálatokat az 1990-es évektől folytattunk, az Ungi-sík magyar többségű falvaiban. Az adatgyűjtés hagyományos módszerrel, valamint magnetofon segítségével történt. A lejegyzett és megőrzött szövegeket az alábbiakban arra is felhasználjuk, hogy ízelítőt adjunk az Ung-vidék nyelvjárásából. A szó szerinti idézeteket dőlt betűvel szedtük. A gyűjtött nyelvjárási szövegek lejegyzésénél a Voigt Vilmos és Balogh Lajos által készített népköltési (folklor) alkotások kritikai szabályzata szerint jártunk el.

A települések népi gyógyító hagyományaiiban a hiedelmeken alapuló, mágikus elemeket bőven felsorakoztató gyógy módok még elevenen élnek az emberek tudatában. Előfordulnak azonban olyanok is, amelyekre csupán emlékeznek, de már nem alkalmazzák a gyógyító gyakorlatban. A szemmel veréssel, vagyis az *igízissel* kapcsolatos gyógymódokat adatközlőink mindegyike – függetlenül a vallási hovatartozástól – ismerte és alkalmazta úgy a humán, mint az állatgyógyításban. Az alábbiakban olyan szövegeket választottunk közlésre, amelyekben az *embergyógyításról* szólnak, és az *igízet*, a szemmel verés megelőzését, valamint gyógyítását folyamatában mesélik el.

A közösség hite szerint az *igízis* lehet szándékos vagy akaratlan kívüli cselekmény. Úgy tartják, hogy akinek összenőtt a szemöldöke és akinek szúrós a tekintete, annak *árt a szeme, rossz a nízse. Sok ríszí tán nem is tehet rulla, hogy árt a szeme. Csak amit megníz, annak víge!* – állapította meg az egyik adatközlő. A megelőző intézkedések egész sorát találjuk a csecsemő- és gyermeknevelés mindennapjaiban, de a hétköznapi egyéb tevékenységeit is, át- meg átszövik a mágikus cselekedetek és hiedelmek.

A terhesség ideje alatt az asszony úgy lépett ki az ház udvaráról, hogy hüvelykujját a *kötísi*be rejtette, vagy a köténye sarkát felhajtotta, betűzte a *korcába*, hogy az ártó szemek hatását elkerülje. A csecsemőt születése pillanatától óvták az ártó tekintetektől, hiszen könnyebb a szemmel verést megelőzni, mint gyógyítani. Fontos tudnivaló, hogy a közösség a *jajj* szóval kezdett dicséretet mögött gonosz, ártó szándékot sejt, ugyanis az említett szó ebben a szövegekörnyezetben tabunak számít. Aki egyszer is megszegte ezt az

íratlan szabályt, és imígyen kezdte dicsérni a várandós asszonyt, a csecsemőt, a vete-ményt vagy az állatot, hogy *jajj, de szép...* – attól kezdve a portán nem látták szívesen. Elismerő szavak nem, vagy kizárólag *megköpdösés* kíséretében hangozhattak el. A látogató ilyenkor kissé félre fordította fejét, köpést imitálva hasonlóképpen szólt: *phü, phü, phü, csúnya baba vagy* – mondták a csecsemőre, kisgyermekre. *Phü, phü, phü, nem költ rosszul a tengerid* – dicsérték a vetést, vagy: *phü, phü, phü, kis csúnyák ezek a malacok* – szóltak elismerően az állatszaporulatról.

Az újszülöttet igyekeztek mielőbb megkeresztelni, mert *akkor még a szem se ártott úgy neki*. Az anya az avatásáig nem lépett ki a ház kapuján, mert hitük szerint, *amíg meg nem tisztul az asszony, jobban árt neki a szem*. Addig is kifordítva vette fel valamelyik alsó ruhadarabját, mert úgy tapasztalták, hogy ez is véd a rossz tekintetektől. A csecsemőre is *fonálkul*, azaz kifordítva adták fel az inget, csuklójára piros szalagot vagy apró piros gyöngyökből fűzött karkötőt kötöttek, a *párnahajába igízőfüvet* (kakukkfű – Thymus vulgaris L.) rejtettek, hogy az *igízist* elkerüljék. Megelőzőként a leánycsecsemő ingébe macska, a fiúgyermek ruhájába kandúr mooska farkának a szőrét varrták be úgy, hogy az a mosásnál ne essen ki. Ameddig a csecsemő ki nem nőtte az ingét, a piros gyöngyből fűzött karkötő mellett ez is fokozta a gonosz tekintet elleni védő hatást, mert óvta a gyermeket a *szemtől*.

Egyesek előre elkészített, az *igízet* ellen gyógyhatással bíró szert öntöttek a gyermek esti fürösztő vizéhez. Ezeket a fürösztéseket az édesanya végezte. A recept a következő: *kilenc féle* (formájú) *vasat, kilenc féle* (funkciójú) *rongyot, kilenc mezsgyéről titokban szedett füvet, három kút titokban, szóval hozott vízében megfőzni*. Miközben a vasat és a füvet gyűjtötte a gyógyítási szándékos, kilencből visszafelé számlált: *se nem kilenc, se nem nyolc, se nem hét... egészen egyig*. Miután a felsoroltakból külön-külön elkészítette a főzetet, más-más üvegben tárolta a vas, a fű és a rongy *levét*. Minden esti fürdetésnél a már említett visszafelé számláló mágikus szöveg kíséretében kilenc cseppet öntött mindhárom üvegből a gyermek fürösztő vizébe. Az ilyen fürdőben megnyugodott a gyermek, hiszen a nap során őt ért ártó hatásokat a szer *elmulasztotta*.

A kisgyermekes háznál a babalátogatókat mindig leültették, hogy *ne vigye el a gyermek álmát*. A vendég a szokott módon, háromszor megköpdöste a kicsit, és ekképpen dicsérte: *phü, phü, phü, te kis csúnya, kis pocsi* vagy. A hangsúllyal érzékeltette, hogy valójában a mondtak ellenkezőjét

kell érteni. Ilyenkor a családtagok megnyugodtak, mert a mágikus cselekedet és szöveg bizonyította, hogy a látogató nem gonosz szándékkal közeledett. Ha a vendég mégis elvétette a megszokott szöveget, vagy nem ismerte az íratlan szabályokat, akkor az anya – aki egyetlen percre sem hagyta magára a kicsit, amíg idegen tartózkodott a házban – azonnal elhárította a *megajjgatást*, vagyis az *igízist* a *seggibe a szemed* mágikus erejű mondattal. Akik ezekben a faluközösségekben nőttek fel, a szokásokat szigorúan betartották, hiszen tudták, hogy ilyen és ehhez hasonló látogatások alkalmával nem feledkezhetnek meg a *szem ne ártson neki, a meg nem kiabálva*, valamint az *igízet nem fogja* ugyancsak mágikus erejű bajelhárító mondatokról, amelyeket sűrűn ismétlgettek. Ezekkel a mondatokkal a szándék nélküli rontó hatást kívánták elhárítani.

Akik életük során belenevelődtek ezekben a szokásokba és hiedelmekbe, természetesen tartották ezeket a szabályokat. Az imént felsorolt bajmegelőző mágikus formulák az akaratlan kívüli rontás, *igízis* ellen szolgálnak. Egy-egy ilyen látogatás után a gyermekek vagy állatot szenes vízzel – régebben vizelettel – lemosták, esetleg lenyalták és körbeköpködték a nagyobb biztonság kedvéért. Tudatukban mindig ott volt a szándék nélküli *igízis*, a ki nem mondott szavak, az ellenőrizhetetlen, gonosz gondolatok veszélyének lehetősége.

Ha már megtörtént az *igízis*, többféle gyógymódot is alkalmaztak. Említettük, hogy lemosták a beteget *szenes vízzel, lenyalták* a homlokát és az arcát, *körbe köpdösték* a fejét. Ezen kívül még öntöttek rajta viaszt, füstölték, fürösztötték külön erre a célra készített főzetekben, vagy – ha már egyik sem segített – elvitték a gyógyítóhoz. Egyesek a szomszédos ruszin falvak *tudósféle embereit* is felkeresték a gyógyulás reményében. Súlyosabb esetekben távolabbra, a hegyvidéki *tótok* javasaihoz is elvitték a beteget, mondván, *a tótok mindig igen tudtak babonálni*. A más etnikumhoz tartozókat mindig jobb gyógyítóknak tartották.

Hitük szerint vannak olyan gyermekek, emberek, akiknek *kegyetlen ártott a szem*. Ezeket nem védte meg a párnahajba rejtett *igízőfü*, a kifordítva felvett alsó ruhanemű, sem a csuklóra kötött piros szalag vagy gyöngysor, sem a hajba befont piros pántlika. Voltak a faluban *rossz hírű, rossz szemű* emberek, akikről köztudott volt, hogy *árt a szemük*. Ezek közül egyik-másik maga is tisztában volt ezzel a rossz tulajdonságával, és ha jól akart, akkor nem látogatott a falubeli portákra. Természetesen nem mindenki merete vállalni, hogy *árt a szeme*, hiszen ez a még tudatukban élő boszorkányságot idézte fel.

Meglátták, ha a betegnek szem ártott. *Megláccott a gyermek, ha meg vót igízve, mer eleresztette magát*. A tünetek között sorolták fel még a levertséget, ►

az étvágytalanságot, a látszólag ok nélküli állandó sírást, álmatlanságot, hányást, hasmenést, időleges némaságot, vagyis minden olyan tünetet, amely a beteg környezete számára megmagyarázhatatlannak tűnt. Felekezeti hovatartozástól függetlenül mindannyian ismerték; és szükség esetén alkalmazták az imént felsorolt gyógymódokat és lehetőségeket. Rendszerint az asszonyok vállalták a gyógyító szerepét. Természetesen minden családnak megvolt a kipróbált, jól bevált módszere. Arra is vigyáztak, hogy a szemmel vert gyermek *igízetben el ne aludjon.*

A megigízett személynek szenes vizet csináltak. Készítése során több-kevesebb mágikus elemmel gazdagították a készítés és lemosás folyamatát. Megfigyelhettük, hogy *ki-ki a maga módja szerint járt el. Kis bádoga vizet teszünk, három gyufát eggyenkint elgyújtunk, közbe számolunk: sem egy, sem kettő, sem három. Ami elégett, azt a vízbe bedobuk. Vetünk rá háromszor keresztet: az Atyának, a Fiúnak, a Szentlélek Istennek nevében. Amen. A kezünk fonálkával az arcocskáját egyik ódarról is, meg a másiktól is megmosuk. Ijenkor szoktuk mondani: Asszonyoknak konty alá, jányának varkocs alá, férfinek kalap alá. Azut megfogatuk az ingünk fonákját, avval letörültük. Csak az orcáját szoktam lemosni. Ha tüzből csinálom a parázst, oszt ha a parázs leszáll az aljára, akkor meg vót igízve. Az rögtön leszáll! A vizet az ajtó sarkára öntöttük. Szoktak a gyermek szájába csepegtetni, megnyukszik tülle, ha meg van igízve. Egy másik idős asszony szerint miközben a szírkót, vagyis a parazsat a vízbe dobja, ezt kell mondani: „Ki nízett meg, ki igízett meg, ki kiátott meg.” Ó a betegnek mindenit lemosta, megkezdve a homlokától, oszt vígig.*

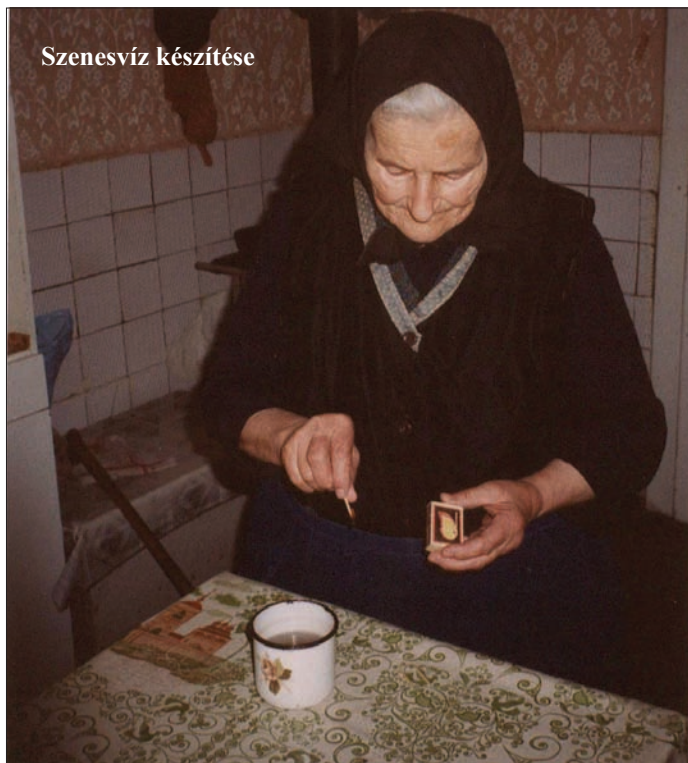
Egyesek hatásosabbnak tartották, ha a küszöb deszkájából faragták a parázsnak valót. *Neki meg annyira ártott a szem, hogy mán a küszöböt teljesen elfaragták szenes víznek. Azt mondták, jobb, ha keresztbe vág a küszöbből, oszt abból csinálni a tüzet. Mások fontosnak tartották megjegyezni, hogy kereszt irányba – a jobb és bal oldalt változtatva – kell lemosni az igízetben lévő. Akadnak olyan személyek is, akik a szenes víz készítése során visszafelé számlálnak: sem kilenc, sem nyolc, sem hét... egészen egyig. Ennek a mágikus szövegnek egy másik változata is ismert: se nem kilenc, se nem nyolc... szintén egyig.*

Ha a gyermek nyugtalan volt, nem engedték elaludni, amíg le nem mosták szenes vízzel. *Azt mondták, úgy jó, ha úgy csinálják a szenes vizet, míg el nem alszik, mert ha mán aztat átalussza, mán akkor nem*

használ. A szenes víz alkalmazását nem tartották babonálságnak, mert a császlóci pap is mondta, hogy az nem babona. (Az említett személy Császlóc nagy tiszteltnak örvendő, fűvekkel gyógyító katolikus papja volt.)

Akadtt olyan adatközlő is, aki elmondása szerint soha nem csinált szenes vizet. *Én csak szoktam leköpdösni, megkövetlek... Megpusztam a homlokát, oszt akkor körbeköpdössem a fejt, oszt így a kezem fonálkával letörültem, azut letettem aludni.*

Igízis gyógyítására hatásosnak tartották a füstölést is. Kilenc féle rongyot

Szenesvíz készítése

szedtünk össze, személtlapátra tettük és meggyújtottuk. Akkor a gyermeket úgy mindenféle ódarról: hason, hátán rá kell tartani a füstyre, osztán akkor leveszük, de hogy mondani kéne valamit ijenkor, én aztat nem tudom. Ezt eccer kel csak csinálni. Ha firesztéssel akarták az igízetet gyógyítani, akkor temetőben kilenc sírról szedett föld, kilenc mezgyéről szedett fű, valamint kilenc féle vas főzetében fűrésztették a beteget három egymást követő napon, napszállta előtt. A szükséges anyagokat legjobb vót ifélkor, de mindenképpen napfeljötté előtt összegyűteni. A fűrésztővizet csak másnap reggel öntötték ki.

Gyógyító hatásúnak tartották a fürdető vízbe dobott kilenc szírkőszemet is. Hitük és tapasztalatuk szerint használt az igízet ellen, ha vizelettel lemosták a beteg arcát. *Az anya az alsókabátyára (alsószoknya), megkövetlek, rávizelt, oszt avval törülte meg a csepp orcáját, oszt azután meg a száraz ríszivel.*

Volt a faluban egy tudós-féle asszony, aki vállalta az igízetben lévő gyermekek

gyógyítását, *fűrésztette a gyermeket meg öntött rajtok. Rögtön meglátta, amikor elvittük hozzá egy este a gyermeket, mer mán majd meghalt. Hát azt monta nekem: Ennek a gyermeknek szem ártott, tik nem látitok a szemín? Hát – mondom – mink nem látunk rajta semmit, ojan a szeme, mint máskor. De ű rögtön meglátta. Ennek szem ártott! – azt mongya. Megfűrésztette három egymás utáni napokon, meg öntött rajta. Elébb háromszor megfűrésztette. Tekenőbe fűrésztette, ű főzte a vizet, ű kotyvasztott ott valamit, amit magával hozott otthonról. Nekünk nem szabad vót nízni, mit csinál. Nem szabad vót senkinek bent lenni. Csak ű maga vót, meg a gyermek. Azut osztán öntött rajta. Szitára tett ojan vijaszkot, aztat szoktak öntení. Felengedte a tüzön, úgy öntötte a szitára. A szitába nem vót semmi, üres vót a szita. A gyermek le vót takarva. A vijaszok rögtön meghűl a szitán, ahogy ráönti. Kijön, aki megigízte: vagy asszony, vagy ember, azt kimutatí a vijaszok. No – mutatí – itt áll ni, ez igízte meg neked a gyermeket! Azután leszette a vijaszokot, oszt visszarakta az ű portikájához.*

A középgenerációhoz tartozó egyik adatközlőnk nemcsak a családját és a falubelieket, hanem a szomszéd falvak megigízett, megrontott betegeit, sőt a hozzá forduló külföldieket is gyógyította, minden ellenszolgáltatás nélkül. Hetedik gyermek volt a családban. A nagynénje hívta fel a figyelmét a hetedszülöttek különleges gyógyító tehetségére. Fiatal édesanyaként kezdte a gyógyítást, a saját gyerekein, valamint férjén próbálta ki *hasznos kezét.* Elsősorban fűrésztéssel, öntéssel és füstöléssel gyógyított, de szükség esetén szenes vizet is csinált. Jobb keze fonálkával a betegnek csak a homlokát és a két kezefejét mosta le, a következő sorrendben: egyik kéz, homlok, másik kéz. Így ismételte háromszor, majd adott belőle inni a betegnek három kortyot, végül letörölte a beteget a ruhája fonálkával. Nem titkolta el az általa alkalmazott gyógyító folyamatok menetét, a fűrésztést és a füstölést készséggel elmesélte, az öntést pedig bemutatta. Rendkívül időigényes és fáradságos feladat volt, de mint minden népi gyógyító, ő is ellenszolgáltatás nélkül segített a hozzá fordulókön.

A fűrésztést napjában háromszor: reggel, délben és este, napszállta előtt végezte. *Kilenc féle mindent össze kell szedni: a három küszöbből kell vágni, kell egy egész kenyér, kell három ház sarkából kaparni, kell szalonából, kilenc féle rongyból, kilenc mezgyéről szedett fű, kilenc csipet só, kilenc féle vas, három kutról víz, hogy ne vegyik észre, ne szóljon hozzád*

„Szem ne ártson neki...”

A szemmel verés hiedelme

Senki, mikor hozod. A szóltanul hozott vízben készítette a főzetet. Ahogy a hozzávalókat teszed a lábásba, visszafelé számolsz: se nem kilenc, se nem nyolc, se nem hét... egészen egyig. Amikor a főzet elkészült, úgy vette le a tűzről, hogy közben a már ismert módon visszafelé számlált, és ezalatt újra és újra visszatette a lábost a tűzre. A forró vizet beleöntötte egy nagyobb tálba. Ebbe beleborított egy üres kis zománcos tálkát. Ezután a gőz fölé tartotta a kis beteget. Ha a gyermek már nagyobbacska, vagy a gyógyulni vágyó már felnőtt volt, akkor elég volt az is, ha a gőz fölé hajolt. Ezt fürösztisnek hívják, de inkább ijen felgőzölís. Ha meg van igitve az illető, akkor az a kis zománcos tálka felszítja maga alá a mosdótálba levő összes vizet. Ezt a fürösztést kell csinálni reggel, amikor jön fel a nap, délbe fél tizenkettőkor, de mindenképpen tizenkettő előtt, mikor közepén áll a Nap, meg este napszállat előtt, hogy már napszállatra meglegyen. Utána önteni rajta, reggel is, délbe is, este is, még azon a napon. Páros napokon. Ezt már akkor kell csinálni, amikor már annyira meg van nízve, hogy van az a kik csik, és nincsen a szeme hussa. (A belső szemzugot mutatta).

A füstölést a következőképpen mesélte el: van nekem szentelt gyertya, van nekem az, amivel a templomba füstölnek, az a füstölő (tömjén), abból egy kicsi, meg abból a buzakoszorúból egy kicsi, amit esküvőkor a fejek felé tartanak. Ezt a hármat összeteszem, és avval megfüstölöm. Ez már leveszi rulla, már sokkal jobb. A füstölést csak este, már öntés után csinálom. Ha tegnap vagy pár napja níztk meg, akkor elég egy nap önteni rajta. De vót már ojan is, hogy még télen megníztk, és csak most jött. Akkor kell kétszer is, háromszor is.

Öntéshez egy kis bádgebra (zománcos bögrében) szentelt gyertya darabját felolvasztotta. Amikor felolvadt, akkor visszafelé számlálva a már említett módon levette a tűzről. Közben lefektette a beteget, a szívére helyezett egy imakönyvet, és letakarta hétszer vagy kilencszer nem mosott pászkatakarakóval. Hite szerint a hétszeri vagy kilencszeri megszentelés tulajdonít mágikus erőt a pászkatakarakónak. Ezért nem mosta ki használat után. Egy zománcos tálba készített hideg vizet, ebbe öntött kilenc csepp szentelt vizet, szintén visszafelé számlálva. A tálban lévő vízbe egymásra helyezte az előre elkészített, kereszt alakba összekötött seprűszálat, erre két szegyet, ugyanígy összekötve, végül egy ollót úgy szétnyitva, hogy az keresztet formált. Ezt a beteg fölé emelte, ebbe öntötte az olvasztott gyertyát. Az a hideg vízben meghűlt, és olyan alakot formált, amitől a gyermek megijedt. Az öntő- és fürösztővizet a mezsgyén lévő kerítés

oszlopának a tövére öntötte, mert ott nem járnak, nem léphetnek bele. A hagyomány szerint, ha ebbe a kiöntött vízbe valaki belelép, időnap előtt elsorvad. Ezen már az orvas se tud segíteni, nem segít az öntés se. Mindig lejjebb, mindig lejjebb, és meghal.

Esti fürösztések közben a szülők is megigízhetik a gyermeket, mert ilyenkor igen árt a gyermeknek a szem. Nem szabad nagyon örvendezni a kicsinek, mert az is árt neki. Csak az ágyon szabad pelenkázni a csecsemőt, asztalon nem, mert az is árt. Ha hamar fordulnak a gyógyítóhoz, akkor az igitet gyógyítására elég egy öntő kúra, ami három alkalomból áll. A műveletet páros napokon, napszállat előtt kell végezni. Páros napnak számít a kedd, a csütörtök, a szombat és a vasárnap. Más napokon nem hatásos a kezelés.

A szemmel verés megelőzésének és gyógyításának kutatása során megvizsgált anyagból megállapítható, hogy az Ungi-sík magyar hagyományában fellelhetőek azok az elemek, amelyek a magyar népi

A viaszöntés a beteg szíve felett

gyógyítás egészét jellemzik. Ez is bizonyítja, hogy az anyaországtól történő több évtizedes elzártsága ellenére a kárpátaljai magyarság megőrizte ősei hagyományát a gyógyítás terén is.

A fenti idézetek is bizonyítják, hogy a mágia fontos szerepet tölt be az igités megelőzésében és gyógyításában. Az idő, valamint a napok, a napszakok, a számok, a helyek, a testrészek, a színek, az anyagok és az állatok stb. különleges tulajdonsággal való felruházása teszi azok mindegyikét gyógyításra alkalmassá, varázserejűvé. Az ismétlődő napszakok, az egyébként

hétköznapi és megszokott dolgok – a Nap, és annak állása, a napnyugta, az éjféli, a napfelkelte előtti időszak, a küszöb, a szita, a söprű, a mezsgye, a sírhant – a népi medicinában a gyógyító szerek gyűjtésének, a gyógyító műveletek elvégzésének fontos meghatározói és alkotóelemei. A gyógyító szerek begyűjtési módja – a titokban, szóltan hozott kútvíz, a mezsgyéről éjjel, tit-

Diagnosztizálás a megdermedt viaszból

kon szedett fű, a sírokról éjféltájt begyűjtött föld – változtatja azokat gyógyhatásúvá. A néphit különleges tulajdonságokat kapcsolt ezekhez az időszakokhoz, tárgyakhoz, helyekhez. A páros és páratlan napok – hitük szerint – a gyógyítás sikeres vagy sikertelen voltát határozzák meg. A számok – a három, a hét, a kilenc –, valamint a visszafelé számlálás, a gyógyító műveletet vagy annak sorozatát ruhazza fel mágiával.

Az orvoslás folyamata alatt elmondott varázserejű szövegek leginkább a gyógyító és a gyógyulni vágyó lelki összehangolódását, valamint az eljárás hatásosságát szolgálják. Az emberi vagy állati eredetű, gyógyításra használt szerek – nyál, vizelet, macska farkának a szőre –, valamint az eufemisztikus megfogalmazások, a tabuként kezelt szavak vagy beszédfordulatok is gyakoriak a szemmel verés megelőzésében és gyógyításában. A színek – jelen esetben a piros – mágiája is fellelhető. A kifordított ruhadarab vagy alsónemű baj-elhárító hatása is ismert. Nem nélkülözik a szemmel verés gyógyeljárásai a szakrális elemeket sem: a keresztvetés, a szenteltvíz és -gyertya, az imakönyv, a pászkatakarakó (amelyet hétszer vagy kilencszer szentelt meg a pap), tömjén, megszentelt mirtuszág – fontos kellékei a közösség gyógyító folyamatainak.

A felsoroltakból megállapíthatjuk, hogy a magyar hagyományok és a magyar néphit elemei elevenen élnek az Ungi-sík lakosságának tudatában. A gyógyító ismeretek a családban, a közösségekben hagyományozódnak, és bár egyes elemei megkopnak, átalakulnak, esetenként keverednek más etnikumok hiedelmeivel, mégis fontos szerepet töltenek be az identitás megőrzésében.

Dr. Kótyuk Erzsébet
PhD néprajzkutató, orvostörténész

Az év minden szakában várják vendégeiket

Csodálatos környezet, az esztendő minden szakában friss levegő és megannyi szórakozási, tanulási lehetőség. Ezekkel a szavakkal lehetne röviden jellemezni a Tiszacsomai Honfoglalási Emlékpark mellett kialakított látogatóközpontot és lovardát, amely Árpád vezérről kapta a nevét. A bejáratnál Vörösmarty Mihály Szózatából való idézet olvasható: „Itt küzdenek honért a hős Árpádnak hadai...”.

– Igazából nyár elején nyitottuk meg a kapunkat, de egy-egy alkalmat már egy évvel ezelőtt is szerveztünk, természetesen

szerenyebb körülmények között. Azóta szépen felfejlődünk, számos programmal kedveskedünk a hozzánk látogatóknak: lehet lovagolni, lovaskocsikázni, különböző ismeretekkel gazdagodni. Nullától százévesig mindenkit nagy szeretettel várunk, mert hisszük, hogy itt mindenki megtalálja a számára legkedvesebb elfoglaltságot – kezdte beszélgetésünket Mester Viola, a központot működtető Kárpátaljai Vállalkozás és Régiófejlesztés Alapítvány vezetője.

– *Kitől származik a látogatóközpont megnyitásának ötlete?* – érdeklődtünk tovább Viólától.

– A Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség (KMKSZ) ötlete volt, hiszen a honfoglalási emlékparkot is a szövetség tartja fenn, ezért szinte adta magát, hogy a közvetlen mellette lévő területet és az ott lévő ingatlant is kihasználják, ami már évek óta a tulajdonukban volt. Sikeres pályázatnak köszönhetően az épületet felújították, és egy honfoglalás kori kiállítótermet hoztak létre benne. A félbevágott jurtává alakított termet Kész Barnabás történész rendezte be korhű eszközökkel. Láthatunk Árpád-kori viseleteket, használati tárgyakat, képeken is megtekinthetjük őseink életét, kultúráját, amiket tárlatvezető mutat be magyar és ukrán nyelven.

A COVID-járvány előtti évek-

ben nagy népszerűségnek örvendett a Tiszacsomai Honfoglalási Emlékpark. Amellett, hogy határon innen és túlról érkező turisták gyakorta felkeresték a parkot, számos rendezvényt is ott bonyolítottak le. A KMKSZ és a Kárpátaljai Magyar Turisztikai Tanács ezt szerette volna visszahozni, ezért alakították ki a látogatóközpontban az Árpád lovardát, ahol nemcsak megtekinthetők a nemes állatok, lovaglásoktatásra is lehetőség van. Az oktatásra hat éves kortól bárki jelentkezhet, hat éven aluliak kizárólag szülői közreműködéssel. A gyerekek emellett felkereshetik az állatsimogatót is, ahol sertések, libák, kacsák, kecskék, bárányok, pónik vannak. Azok a haszonállatok, amelyek már az őseink is tartottak.

– Oktatóink arra szeretnék tanítani a lovagolni vágyókat, hogy ne csak használják a lovat, tanulják meg a fenyergelését is. Majd a lovaglást (kötőféken, vezetőszáron, vezetőszár nélkül) követően a ló leszerelését, csutakolását. Egy program keretében a nyár folyamán Kárpátalja szinte minden magyar tanintézményéből fogadtuk a hetedikes

tanulókat. A fiatalok megismerkedhettek a lovaskultúrával, illetve ijáskodhattak – magyarázta Viola.

Ugyanilyen népszerű a sétakocsikázási lehetőség csoportok számára. A kocsikázást 20–25 fő számára tudják biztosítani. A vendégek kétlovas turisztaszekérrel, kijelölt útvonalon ismerhetik meg a látogatóközpont környezetét. A kocsikázás három

típusa vehető igénybe: rövid – a központ közvetlen környezetében, ami 15–20 percet jelent, középhosszú, amelynek keretében a vendégek idegenvezető csatlakozásával a következő útvonalon kocsikáznak: Árpád vezér Látogatóközpont – Mezőgecse (Kajdy-kúria, református templom, rendezvényközpont) – Tiszacsoma – Badaló (református templom) – Árpád vezér Látogatóközpont. Ez másfél órás kocsikázás. És végül a hosszú, amikor a vendégek szintén idegenvezetővel az Árpád vezér Látogatóközpontból indulnak Mezőgecse (Kajdy-kúria, református templom, rendezvényközpont), onnan Beregszászra (kis-hegyi süvegcsúcs emlékhely), Macsolára (református templom), majd vissza az Árpád vezér Látogatóközpontba. Ez két és fél órás kocsikázás.

A lovaglás és a lovaskocsikázás után nincs emberfia, aki ne éhezne meg. A látogatóközpontban erre is gondoltak: a konyhájuk kitűnő és természetesen a hagyományos ételeken alapul. Általában bagulyást és almás porlóst tálalnak fel ebédre. Viólától megtudtuk, hogy a nyár folyamán az egyik legnagyobb rendezvény a nagyszaladosok gyereknapja volt, amikor legalább 700 főre érkeztek a központban, és mindenki dicsérte az ízletes ételeket.

– *Lassan beköszönt a tél. Rossz idő esetén is fogadják a látogatókat?*

– Úgy terveztük, hogy egész évben nyitva tartunk, ezért természetesen rossz idő esetére is van B tervünk. Mivel a lovardánk zárt, ott a lovaglás mellett az ijászat is folytatódhat, akárcsak a népi játékok. Kollégánk azokat a természetes anyagokból készült népi játékokat mutatja be, amelyek lassan feledésbe merülnek, de a mai gyermekek számára is érdekesek. Ide tartozik a célba dobálás fakarikával, zsákban ugrálás. A jurta tájházban a rovásírással ismerkedhetnek meg az érdeklődők, illetve a vidékünkön működő tájházakat bemutató kisfilmet is megtekinthetik. Tehát a következő hetekben is bő programkínálattal várjuk a vendégeinket. Bár mindig nyitva tartunk, központunkat előre megbeszélte időpontban érdemes felkeresni, ugyanis a vendégeinknek négyórás programot szoktunk megszervezni, s ehhez

ott kell legyen a tárlatvezető, a lovász, illetve a gyerekekkel foglalkozó kolléga is.

Egy igazán kellemes délutánt tehát mindenképpen érdemes eltölteni a látogatóközpontban akár családoknak, akár tanulóknak, vagy bárkinek, aki úgy dönt, hogy ideje egy kicsit kikapcsolódni, legyen nyár, ősz vagy tél.

-csillag-

Több mint három évtizeddel ezelőtt csupán négy magyar néptáncegyüttes működött Kárpátalján: a Tisza, az Aranykalász, a Gyöngyösbokréta és a Ritmus. Mára már csak a Ritmus él, amely idén ünnepli fennállásának 35. évfordulóját. A több évtizedet nem lehet néhány mondatban felidézni, mégis arra kértem Szabó Tibor alapítót, próbálja meg, és mesélje el, hogyan kezdődött minden az ungvári járási településen, Eszenyben.

– Az eszenyi kultúrházban akkor magyar folklórközpont működött. Én a szomszéd községből, Szalókaról való vagyok, viszont a barátaim eszenyiek, így én is tagja lettem a „kultbrigádnak”. Nagyon tetszett, amit csináltunk, mert sokat utaztunk, számos helyen felléptünk, viszont engem a leginkább a tánc vonzott, gyermekkorom óta táncoltam. Így később arra a döntésre jutottam, alakítok egy saját táncegyüttest: így alakult meg öt fiúval és négy lánnyal 35 évvel ezelőtt a Ritmus. Nem voltak könnyű évek, mondanom sem kell, milyen körülmények között zajlottak a próbák, de mi kitartottunk jóban, rosszban, együtt sírtunk, együtt neveltünk, együtt fáztunk, együtt vigadtunk – mondta kicsit nosztalgizva Tibor.

Akkoriban még nem volt divat nevet adni az együtteseknek, volt a kolhoz és a kultúrház tánc- vagy énekegyüttese, Tiborék viszont ragaszkodtak hozzá, hogy az ő formációjuknak neve legyen. A tánc pedig elsősorban a ritmusról szól, így lettekők kilencen a Ritmus.

– Kilencen kezdtük, aztán lettünk húszan, negyvenen, tehát igen dinamikus gyarapodtunk, fejlődöttünk. Ma már anyák táncolnak a fiaikkal és apák a lányaikkal, teljes generáció nőtt fel a Ritmusban.

Harmincöt éves a Ritmus

Szabó Tibor: „... van még egy nagy álmom, hogy egyszer együtt, egy színpadon táncolhassak a fiammal”

Én ekkor a helyi kolhozban dolgoztam, Szivak Erzsébet, a járási művelődési osztály vezetője volt az, aki arra kért, menjek át a kultúrába tevékenykedni. Elfogadtam. Mindeközben az együttesünk továbbra is a fénykorát élte, 1997-ben az Ukrán Kulturális Minisztériumtól megkaptuk a népi együttes címet, hiszen jól vizsgáztunk a minisztérium bírálóbizottsága előtt.

– Az együttes még a szovjet érában alakult. A rendszerváltás hozott valamiféle változást a működésében?

– Egyáltalán nem. Továbbra is a magyar kultúrát népszerűsítettük, később más népek koreográfiáit is megtanultuk,

Kijevig. Mindig örömmel fogadtak minket, és mindenhol nagy sikert arattunk a fellépésünkkel. Szinte minden egyes alkalommal kizárólag magyar táncokat adtunk elő, s az ukrán közönségnek egy kérése volt: legyen csizmacsapás.

– Beszélne kicsit bővebben a fellépésekről?

– Aki a Szovjetunióban született, aztán Ukrajnában élt, megtapasztalhatta, milyen nehéz volt külföldre kijutni. Ennek ellenére nekünk számtalanszor sikerült. A fellépéseinkről hosszan tudnék beszélni. Egy éveken át tartó nagyszabású rendezvényt viszont mindenképpen ki szeretnék emelni,

így a repertoárunkba bekerültek a szlovák, ukrán, ruszin táncok, egyedül az erdélyi táncokat nem vállaltuk be akkoriban, de ma már azokat is színpadra visszük. Az egész Ukrainát végigtáncoltuk, Izmailtól

és ez nem más, mint a Goldschmied József által elindított Égtajak fesztivál, amelynek keretében nyolcvan ország nyolcszáz fiatalja tíz napon át Budapest vendége volt. Ám ez alatt az idő alatt nemcsak Magyar-

országon léptek, léptünk fel, hanem a Kárpát-medence számos területén: Erdélyben, Vajdaságban, Muravidéken, Drávaszögben, Felvidéken, Bécsben. Ezt a fesztivált Kárpátalján is megszervezték, igaz, hozzánk „csak” nyolc ország fiataljai érkeztek, de így is felrázták Beregszászt, Eszenyét és Tiszapéterfalvát. Sajnos tíz évvel ezelőtt megszűnt a budapesti találkozó, de azzal a

■ sok fiattal, akikkel volt szerencsénk megismerkedni, tartjuk a kapcsolatot, barátiilag, szakmailag egyaránt. Kolozs-

volt a fiú, mint a lány. Ezért egy idő után nem léptem színpadra, átadtam a lehetőséget a fiataloknak. Ha szükség volt rá, természetesen én is magamra öltöttem a viseletet, és táncoltam. Ma is ezt tenném. Viszont ma már ott tartok, hogy a fiamra jobban hallgat a repertoárunkhoz csatolni a bonchidai, mezőségi, bodrogi, hajdúsági táncot.

váron például minden évben fellépünk a Szent István-napi néptáncfalalkozón.

A Ritmus a 35 év alatt nagyon sokszor átalakult, de aki akár csak néhány évig táncolt az együttesben, örökre a csapat tagja maradt. Ha szükség van rá, bárki bármikor be tud ugrani, mindenkire lehet számítani, csak egy szavába kerül Tibornak.

– Olyanok vagyunk, mint egy nagyon nagy család. Vannak közöttünk ötvenesek, negyvenesek, harmincas és húszas éveikben járók. Egyszer valaki megkérdezte tőlem, mi lesz akkor, ha megszűnik a Ritmus. Lehet, hogy maga az együttes valamikor megszűnik, de mégsem, hiszen annak a sok embernek, akik valaha a tagjai voltak, sosem szűnik meg, a szívükben örökké élni fog. Őszintén szólva, én erre nem is szoktam gondolni, hiszen mára már a fiam, Bence is oda nőtt, hogy a mi nagy családunk egyik oszlopos tagja lehet, ami nem csoda, hiszen a mindenkori csapattal nőtt fel. A buszban az első ülés mindig az ő „kiságya” volt. Jelenleg az Ungvári Nemzeti Egyetem történelem szakos hallgatója, és több magyarországi táncegyüttes tagja.

– Ön szokott még táncolni?

– Megalakulásunk éveiben sokkal több

ezzen a téren is lett örökösöm. Én ötvenesen már Tibi bácsi vagyok, de hiszem és valom, hogy minden kornak megvan a maga szépsége. Viszont van még egy nagy ál-

mom, hogy egyszer együtt, egy színpadon táncolhassak a fiammal.

Amióta Kárpátalján is

elkezdte működését a Hagymányok Háza Hálózat, a népi együtteseknek több lehetőségük van arra, hogy a helyi nézők előtt is bemutatkozzanak.

– A mai fiatalok sokat köszönhetnek a néptáncotörőknak, amelyek sokkal

szorosabbak és keményebbek lettek. Kiváló táncoktatók foglalkoznak velük, akik komolyan veszik a tanítást. Tiszapéterfalva után Sátoraljaújhegy lett a kárpátaljai néptáncosok találkozóhelye, ahol egy csodálatos hét keretében nemcsak tanulnak, de kellemes napokat is eltölthetnek együtt. Az én gyerekeim is nagyon sok tánclepet ott tanultak meg és hoztak haza. Ez számomra is öröm, hiszen azt bizonyítja, hogy komolyan érdekli őket az, amit csinálnak, itthon pedig az ott elsajátított lépésekből koreográfiát állítanak össze. Így sikerült a repertoárunkhoz csatolni a bonchidai, mezőségi, bodrogi, hajdúsági táncot.

– Voltak, vannak támogatóik?

– Támogatók nélkül szerintem egy kulturális egyesület sem tudna létezni. Viszont a pályázatokon elnyert pénzt nagyon be kell osztani, mert nélkülözhetetlenek a különféle viseletek, a zenei kíséret, és az utazás sem két fillérbe kerül. De minden befektetett munka meghozza a gyümölcsét. Aki ismer, tudja, hogy nem szoktam és nem is szeretek dicsekedni, de a mögöttünk álló évtizedek alatt számos elismerést

kaptunk. Többek mellett 2015-ben Orbán Viktortól, Magyarország miniszterelnökétől megkaptuk a Külhoni Magyaráért Díjat. Azt megelőzően az Ukrán Magyar Demokrata Szövetségtől a Nádás Anna Közművelődési Díjat, jómagam pedig nemrégiben átvehettem a Magyar Ezüst Érdemkereszt kitüntetését. Úgy érzem, hogy soha nem csináltam eget rengető dolgokat, csupán azt, amit szeretek. A mai napig nem bántam meg, hogy a kultúra, a hagyományörzés és -átadás világában éltem. Azt az érzést, amikor valaki a színpadon áll, és a produkciója után százak, sok esetben ezrek tapsolnak, nem lehet átadni. Azt meg kell élni. Mi számtalanszor megéltük, és már ezért hálásak lehetünk a mögöttünk álló évtizedekért, ami sokszor nehéz volt, de kitörölhetetlen az emlékezetünkben.

– Köszönöm a beszélgetést. További eredményeket, színpadi sikereket kívánok!

Hegedűs Csilla

Kovács Sándor eddigi munkáiban már Kárpátalja megannyi titkáról lebbentette fel a fátylat. Többek között az ő nevéhez fűződik a vereckei millenniumi határkö-emlékmű darabjainak megtalálása a hágó alatt és Tuholkán, az Európa közepeként közismertté vált obeliszk hiteles küldetésének és történetének a bemutatása, vagy a hét országos millenniumi emlékmű összefoglaló leírása is.

Legújabb nagyszabású kutatása számba veszi Kárpátalja azon magyar emlékeit, amelyeket az idők során megváltoztattak, meggyaláztak vagy leromboltak. Meggyőztük, hogy újabb, készülő könyvből osszon meg szemelvényeket olvasóinkkal. Egyúttal arra kérjük kedves olvasóinkat, segítsék nem könnyű kutatómunkáját a témába vágó régi képekkel vagy más információval.

Mivel a korábbi lapszámainkban Beregszász emlékműveit mutattuk be, ezért először kiegészítésként a kárpátaljai magyarság fővárosának hányatott sorsú magyar emlékeit vesszük görcső alá.

Hányatott sorsú magyar emlékek Beregszászon

Az Országzászló és a Hősök Emlékműve

Beregszászon 1937-ben a cseh hatalom az akkori Masaryk téren (korábban Kossuth tér, ma Hősök tere) államiságuk 20. évfordulójára emlékművet szeretett volna állítani. Meglehető módon azonban a városi képviselőknek ezt sikerült megakadályozni. Rendkívüli közgyűlésen elfogadhatatlannak tartották, hogy a szoborbizottság a kiírt pályázatra be sem nevezett pozsonyi szobrász, Bán Pavel munkáját bírálta el kedvezően. A Prágai Magyar Hírlap 1938. augusztus 11-i számában a közgyűlésről tájékoztatva így írt: „A népfront álláspontjával szemben dr. Polchy István, az Egyesült Párt tagja rámutatott arra, hogy az oly nagy vehemenciával pártfogolt szobrász nemcsak művész lehet, de nyilván büvész is, mert anélkül, hogy a város a szobor helyét kijelölje volna, az általa nem is ismert tér nagyságát is föltüntette utólag készített tervrajzában és a készítendő szobrot a föltételezett arányokhoz méretezte.”

A városatyák kifogásolták a tervezett emlékmű megfelelő művészi értékét is, ezért még 1938 nyarán panaszbeadványt intéztek Kárpátalja kormányzójához. Ezzel sikerült a jubileumi emlékmű felállítását elodáznunk a cseh korszak végéig. A képviselők inkább a Nagy Háború hőseinek szerettek volna emlékművet emelni, erre azonban a „csehek alatt” nem kerülhetett sor.

A kis magyar világ idején, 1941. július 13-án a képviselőtestület közgyűlésén döntöttek a város első köztéri emlékművének – a Hősök Emlékműve és az Országzászló Emlékmű – felépítéséről az akkor már újra Kossuthról elnevezett téren. Úgy

tervezték, hogy a város cseh uralom alóli felszabadulásának, az anyaországgal történt újraegyesülésének 3. évfordulóján, 1941. november 9-én avatják fel. Még 1936-ban összeállították a háborúban elesett hősök 107 fős listáját. Később ezeket pontosították, bővítették. A Kárpátalja című lap 1941. október 27-i számában arról számolt be, hogy a városatyák közgyűlésén „Krokovay Károly tanácsnok felolvasta a felállítandó hősök emlékművén megörökítendő 165 hősi halott névsorát. Az összeírt nevekről rendes, mindenre kiterjedő kartotékot fektettek fel és hivatalos vizsgálat fogja eldönteni, hogy az illető valóban hősi halált halt-e.”

A város a pontosítások ügyében a Magyar Királyi Honvédelmi Minisztériumhoz fordult. Végül az avatás a kitűzött időpontban elmaradt. Arról nincs információnk, hogy a nevek pontosítása volt-e az ok, vagy más miatt nem készült el az emlékmű. A minisztérium 1942 áprilisában küldte meg azoknak a beregszászi honvédeknek a névsorát, akik a világháborúban nyomtalanul eltűntek, vagy bizonyítottan elhunytak. Ebben 176 honvéd neve szerepelt. A városháza azonban újabb felmérést végzett a lakosság körében, ezúttal számba vették azokat is, akik a hazatérés után a háborúban

szerezett sebesülésben hunytak el. A végleges veszteséglistán így 204 fő szerepelt.

Időközben ünnepélyesen letették az emlékmű alapkövét, benne az utókornak szánt üzenettel. A Kárpáti Magyar Hírlap 1941. szeptember 22-i száma a teljes szöveget közreadta. Kezdő és záró soraiból idézünk: „Ennek az Országos Hősi-emlékműnek alapkövét s benne ezen sorokat az Urnak 1941-ik a trianoni rabságból történt boldog felszabadulásunk harmadik évében vitéz nagybányai Horthy Miklós kormányzó országlása, dr. hubai Hubay Kálmán, polgármestersége idején, 1941. szeptember hó 16-án helyeztük el. [...]

Ebben az üzenetben az egykor reá leelő utódainkat szeretettel intjük és kérjük: vérrel, munkával, ésszel, becsülettel – amennyiben ennek az emberöltőnek még nem sikerülne – támasszák fel s az idők végezetéig őrizzék meg Nagymagyarországot.”

Az emlékművet 1942. május 31-én, a Hősök napján avatták fel. Költségeit közadakozásból fedezték. Varga Ferenc budapesti szobrászművész kombinált alkotása emléket állított a Nagy Háborúban elesett beregszásziaknak és egyúttal országzászló is volt. Kivitelezését Csanádi György, Kozma András és Vignai Róbert építészek irányították. Az emlékmű téglalap alakú alsó szintjére, a kegyeleti helyhez a szemközti oldal két csúcsánál az egyenes vonalvezetést megtörő negyedköríves lépcsősor vezetett. A nyolc lépcsőfokon fel lehet jutni a két részből álló központi elemhez. Az árkádok emlékfal szürke gránitból készült. Az oly sok kutatás, tanakodás után megszületett veszteséglista nem került fel a gránitfalra. A falsík középpontjából előretolódott az országzászló árbocrúdját tartó fehér kötömb. Ez négy, árkádban összeérő oszlopra épült. Az országzászlót Beregszásznak Kisvárdá adományozta.

Az országzászlós elem az emlékfalat két, hármas tagolású, szimmetrikus részre osztotta. Az emlékfal egyúttal az Országzászló Emlékmű ereklyéit is tartalmazta: nevezetesen ebbe illesztették Bereg vármege hat történelmi helyének emlékköveit. Ezekről emléktáblák tanúskodtak:

Ez a kőhasáb II. Rákóczi Ferencnek a beregszászi határban fekvő Bocskor nevű szőlőjéből való, melyet a Nagyságos Fejedelem felette szeretett és gyakran meglátogatott.

Zrínyi Ilona és méltó fia, II. Rákóczi Ferenc híres sasfészkéből, a Munkácsi vár egyik falából való ez a kő, amely a századok folyamán annyi magyar dicsőségnek és gyásznak volt néma tanúja.

Ez a kődarab a századokkal ezelőtt remekbe épült Muzsalyi romtemplom omladékából került ide és vidékünk történetének sok véres emlékét, főként a lengyelek 1657 nyarán esett szörnyű pusztítását hirdeti. ➡

Az eredeti Hősök Emlékműve és Országzászló

► Egykor császári hadaktól támadott és nemzeti szabadsághősöktől védett fontos erősség volt a Vámosatyai vár, amelynek századok óta romokban heverő falai közül való ez a kő. Hálás tisztelettel simogassa szemünk!

Ez a kő vármegyénk régmúlt századaiban nagy szerepet játszott Kovászoói vár egyik leomlott falából származik. A kovászoói vár ledőlt, de örökké él Hazánk!

A világháború (1914-18) folyamán az Északkeleti Kárpátok védelmében elesett magyar hősök Vereckei temetőjéből került ide ez a kő,

hogyan figyelmeztessen minden magyart: csak annak a nemzetnek van jövője, amely megbecsüli hősi halottait!

A Nagy Háború emlékét az országzászlót tartó fehér tömb homlokzati oldalán nagyméretű 1914 – 1918 felirat, a hátoldalon pedig egy felvett Horatius-idézet hirdette:

„Dulce et decorum est pro patria mori!” Magyar értelmezésben: *Édes és dicső dolog meghalni a hazáért!*

Ezenkívül a zászlótartó elem felső részén az 1938 XI 9 dátum, azaz a város anyaországához történt visszatérésének időpontja volt olvasható.

Az avatóünnepségről beszámoló *Kárpáti Híradó* 1942. június 2-i számában így jellemezte az emlékművet: „A város főterén felállított országzászlós hősiemlékmű Varga Ferenc szobrászművész ihletett művészi alkotása elgondolásának eredetiségével, arányaival és lélekemelő hatásával emellett, hogy méltó emléket állít a hősöknek és az országvisszaszerző hazafias gondo-

Szovjet képeslap az emlékművel 1986-ból, háttárban a szovjet katonák alakjával. G. Bulanova felvétele. Dalmay Árpád gyűjteménye

latnak, egyben gyönyörűen díszíti a város főterét. Az emlékművet egyébként művészi érzékkel elrendezett környezetbe állították, két pompás szökőkúttal, harmonikus tércsatlakozást adó parkírozással tették valóban impozáns hatásúvá.”

Az emlékmű felavatása Beregszász

életében igazi ünnep volt, kivonult a város apraja-nagyja. A fent idézett lap tudósításában többek között ezt olvashatjuk: „Az ünnepi programot a leventezenekar himnusza nyitotta meg. Dr. Polchy István kormányfőtanácsos, az emlékműbizottság nevében mondott megnyitót és üdvözölte a megjelent előkelőségeket. A honvédelmi miniszter képviseletében megjelent vezető Takáts Sándor vezérőrnagyot, dr. Tomcsányi Vilmos Pált, a kárpátaljai terület kormányzói biztosát, aki nevével jelent meg az ünnepségen, dr. Pataky Tibor miniszterelnökségi államtitkárt, aki az ünnepi beszédet mint beregi vállalta, dr. Sass Elemér belügyminiszteri osztályfőnököt, dr. Keresztessy Ernő és dr. Lánosz Béla pénzügyminiszteri tanácsosokat, Konkoly-

A 2016-os felújítás során a szovjet katonák sírjait megőrizték

Thege Kálmán országgyűlési képviselőt. A külön kiemelt vendégek mellett megjelentek az ünnepségen Kiskovács község elöljárósága, mint az országzászlót adományozó község küldöttsége, a magyar városok képviseletében dr. Megay László ungvári polgármester Ungvár város törvényhatóságát képviselő küldöttséggel, továbbá Munkács város képviseletében is egy népes küldöttség.

Polchy István megnyitóbeszéde után dr. Kovács Béla beregszászi szerző lendületes és sikerült alkalmi költeményét szavaltta el Egry Gáspár, majd az országzászló átadása következett. Kiskovács község elöljáróságának két tagja állott az özszezsavart zászlóval az emlékmű elé. Mögéjük két beregszászi frontharcos. Dr. Csernyánszky Imre, Kiskovács bírja dr. Hubay Kálmán beregszászi polgármesterhez fordulva lelkes szavakban adott számot Kiskovács elhatározásáról, amellyel az együvértartozás és a közös magyar sors szimbólumaként országzászlót ajándékozott Beregszásznak. Dr. Hubay Kálmán polgármester, átvéve a zászlót, Beregszász népének lelkesedését és

köszönését juttatta kifejezésre az ajándék fölött. A két frontharcos ekkor kibontva, magasra emelte a gyönyörű hímzéses zászlót, amelyet azután magyarruhás leányok vettek kézbe s tartottak magasan, amíg a zászló megáldása megtörtént. A római katolikus, a görögkatolikus, majd a református egyház lelkészei egymásután mondták el magasszárnyalású megáldó beszédüket, illetve imájkukat, ami után megtörtént a zászló fölvonása.

A Magyar Hiszekegy imádságos hangjai mellett kúszott föl lassan, méltósággal az új országzászló az árboz csúcsáig, hogy azután újból visszasüllyedjen félárbozra. A leventediszszázad tisztelgett, egy sereg galamb röppent föl a magasba, díszőrség vonult föl az országzászló mellé... Lélekemelő, valóban szívbemarkoló ünnepi pillanat volt.”

Sajnos, ez a szép emlékmű nem állhatott sokáig a téren. 1945-ben a Kárpátalját birtokba vevő szovjethatalom lebontatta. Az eredeti alapok jól szolgálhattak az ugyanazon a helyen felépített szovjet hősi emlékműnek. Több forrás is utal arra, hogy a Hősi Emlékmű köveinek egy részét felhasználták az új emlékmű kivitelezésénél. A szovjet típusú (alkotója E. Gurjanov) alapján épült emlékművet 1945. június 17-én avatták fel. A széles, szabályos négyszög alapú talapzatát a sarkain felvezető lépcsősor törte meg. A lépcsők között virágágyással kialakított 16 szovjet katonásír volt. Emléktábláikat a ta-

A II világháború hőseinek emlékműve 2021-ben

lapzat alsó részének a falában helyezték el. Dalmay Árpád írja *Beregszász – Erzsébet királyné városa* című könyvében: „Az új «honfoglalók» kegyeletstörténetű barbársága nem ismert határt. Beregszász környékén 1944 őszén nem voltak harcok, ezért az elesett szovjet katonákat távolabbról kellett idehozni (Szergej Majkót egészen Nagybánya környékéről!), hogy legyenek a városnak «felszabadító hősei»”.

Hányatott sorsú magyar emlékek Beregszászon

■ A talapzat központi része enyhén kiemelkedett az alsó szintből. Az emlékmű szabályos négyoldalú, kiszélesedő felső peremű alsó részből egy karcsú, szintén négyoldalú oszlop emelkedett ki. Az alsó rész fehér márványtábláin a szovjet katonákat és az eszmét dicsőítő feliratok voltak. A felső részen bronzal festett fémöntvényű szovjet jelképek voltak: a címer, a sarló és a kalapács, valamint katonai érdemrendek másolata. Hangsúlyos homlokzati oldalt nem alakították ki. Ezt emelte ki az oszlop tetejére erősített, fordított gúla formát öltő elem is, amelynek négy oldalán egy-egy szimmetrikusan formált ötágú csillag volt. A sétálóutca felőli oldal 1973-ban örökméccsel bővült ki, ezzel megtörve a teljes szimmetriát. Az emlékmű körül a szovjet eszmeiség jelképes alakjainak állítottak műköszobrokat.

A rendszerváltás után a független Ukrajna egészen másként viszonyult a „dicső” szovjet múltához. Rendeletet hoztak a szovjet jelképek betiltásáról. A beregszászi emlékművet is megfosztották a szovjet jelképektől. Az obeliszk díszítőelemeit a múzeum igazgatója, Sepa János a Grófudvar pincéjébe „menekítette”, a műköszobrokat pedig annak udvarában rakták le. A park is egyre inkább elhanyagolttá vált.

2016-ban átalakították az emlékművet, és a második világháború áldozatainak szentelték. Az obeliszk sétálóutca felőli oldalát, a talapzathoz rámpaszerűen csatolt fekete márványtábla tette hangsúlyossá. Ez megemlékezett az itt eltemetett szovjet katonákról. Előtte az egykori örökméccset egy ötágú csillagos motívum idézte. A tér a felújításkor nemcsak szép új burkolatot kapott, hanem rendezett környezetével,

Az emlékmű ma. Kovács Erzsébet felvétele

két oldalán két szökőkúttal a város igazi taláلكahelyévé vált. 2017. május 19-én

Beregszász város napján Babják Zoltán, Beregszász polgármestere Tarlós István, Budapest főpolgármesterének jelenlétében adta át a megújult teret.

A 2022-ben kitört orosz–ukrán háború miatt 2023-ban az emlékművet újra átalakították. A talapzat mellől eltávolították a szovjet katonák 2016-os emléktábláját és az örökméccsre utaló, ötágú csillagos szimbólumot. Az átalakítással ezen az oldalon alakították ki az emlékmű homlokzatát. A homlokzati oldalon, a talapzat két oldalán egy-egy zászlótartórú tör az ég felé. Balról a kék-sárga ukrán nemzeti lobogó, jobbról a nemzeti méltóság piros-fekete zászlója. A homlokzati oldal talapzatához részúton egy nagyméretű, az ukrán nemzeti hősök emlékének szentelt fekete márványtáblát fektettek. Rajta a következő felirat olvasható:

**ВІЧНА СЛАВА
ГЕРОЯМ,
ЩО ПОЛЯГЛИ ЗА
УКРАЇНУ
В РІЗНІ ЧАСИ ІЇ
БУТТЯ**

...-...-...
**БОЖЕ ДАЙ, ЩОБ
ЗА ТОЇ КРОВІ, ЩО
ЗЕМЛЮ ЗРОСИЛА,
ЩЕ ЗІЙШЛА НАМ
ДОБРА ВОЛЯ І
СЛАВА, І СИЛА**

Magyarul értelmezve:
*Örök dicsőség
Ukrajna*

*fennállásának különböző korszakában
az érte elesett hősöknek*

*Istenem add, hogy
azért a vért,
amely a földet öntözte,
jöjjön el a jóakarát,
a dicsőség, az erő*

A talapzat négy sarkára, a lépcsők mellé egy-egy derékszögű trapéz alakú, hegyesszögű csúcsával felfelé mutató, fekete márványlapot illesztettek. Mindegyik homlokzat felőli oldalára egy-egy felirat került. Balról: **СЛАВА УКРАЇНІ!** (DICSŐSÉG UKRAJNÁNAK!) és **СЛАВА НАЦІЇ!** (DICSŐSÉG A NEMZETNEK!), jobbról pedig: **ГЕРОЯМ СЛАВА!** (DICSŐSÉG A HŐSÖKNEK!), és **СМЕРТЬ ВОРОГАМ!** (HALÁL AZ ELLEN-SÉGRE!). Az emlékmű alsó részének két oldalsó panelére felkerült a Beregszászi kistérség a 2014-ben Ukrajna keleti részén kirobbant fegyveres konfliktus és 2022-ben

kitört orosz–ukrán háborúban elesett 18 áldozatának portréval ellátott fekete már-

ványtáblája. Az emlékmű tetejére felkerült az ukrán állami jelkép – a trizub.

A korábban a piac mellett ideiglenesen létrehozott Mennyei Század Emlékfalát átalakítva és kibővítve végleges helyére, az obeliszk mögé helyezték át.

2023. október 1-jén, Ukrajna védelmezőinek, a Szent Szűzanya oltalmának és a kozákság napján ünnepélyesen felavatták az átalakított Hősök Emlékművét. Újabbán a tér a Hősök parkja elnevezést kapta.

A Petőfi-szobor

Petőfi Sándor Erdélybe vezető útja során 1847. július 12-én az éjszakát az Arany Orszlán szállóban töltötte. Kerényi Frigyeshez írott úti leveleiben a városról így számolt be: „*Munkácstól egy jó etetés*

A Petőfi-szobor eredeti állapotában. Dalmay Árpád gyűjteménye

Beregszász. Közönséges mezőváros, van benne gót templom, megyeház, és magyar korcsmáros, ami nagy vigasztalás (nem a templom, hanem a magyar korcsmáros) ha az ember három napig csupa zsidó kocsmában hentergett. Dicselkedés nélkül szólva a legnagyobb emberbarátok egyike vagyok, s tisztelem, becsülöm a zsidókat, de már a kocsmákból csak kikergetném őket pokolig, mert ami ronda, csak ronda az, hiába!” A költő ekkor itt, Beregszászon írta meg *Meleg dél van* című versét.

Az egykori szálló épületének falán 1987 novemberében az Illyés Gyula Magyar Irodalmi Klub felavatta Petőfi terrakotta emléktábláját. Az emléktábla Ortutay Zsuzsa és Horváth Anna közös alkotása, a portrét Ortutay, a szekeret Horváth formázta meg. Érdekessége, hogy ez volt a szovjet korszakban az első engedélyezett magyar emléktábla egész Kárpátalján. Felavatása a kommunista pártfunkcionáriusok gáncsoskodása miatt már 1973-tól várattott magára.

A beregszásziak a legnagyobb magyar költő emlékét azonban szoborba

öntve is szerették volna megőrizni. Ez a rendszer- és országváltás idején valósulhatott meg. A szoborállítás kezdeményezője

A sérült Petőfi-szobor.
Dalmay Árpád gyűjteménye

és szervezője Dalmay Árpád volt. Fentebb említett könyvében erről így ír: „1991. március 15-én avattuk fel. Korábban a KMKSZ Beregszászi Járási Szervezetének elnöksége gyűjtést hirdetett, össze is jött a szükséges pénz, de a rubel egyik napról a másikra devalválódott, ezért nem tudtunk elszámolni a szobor öntésével. (A művész tiszteletdíját a nyíregyházi központú Beregi Baráti Társaság fizette ki.) Több hónapig tartó bizonytalanság után Magyarország Külügyminisztériuma sietett a beregszásziak segítségére. (A szobor előtti táblán szereplő Soros Alapítványtól csak ígéret volt a támogatásra.)”

A szobor alkotója Körösi Tamás (1953–2010) elismert budapesti szobrászművész, akinek művei nemcsak az anyaország köztereit díszítik, hanem a Felvidéken, sőt, Brüsszelben, a Magyar Köztársaság EU képviselője előtt is megtalálhatók. A Munkácsy Mihály-díjas Körösi Tamás a Magyar Képzőművészeti Egyetem tanszékvezető tanára, valamint a Széchenyi Irodalmi és Művészeti Akadémia tagja is volt.

A vidék második Petőfi-szobrának avató ünnepségét a nagyszámú közönség mellett megtisztelte jelenlétével számos anyaországi és erdélyi közéleti személyiség és természetesen a szobrászművész is. A szobrot közösen leplezte le dr. Kálmán Attila, a Magyar Köztársaság Művelődési Minisztériumának államtitkára, Lator László költő, műfordító (a Beregszászi Magyar Királyi Állami Gimnázium egykori diákja, később Kossuth-díjjal és a Nemzet Művésze címmel kitüntették),

valamint Iván Ivancso, a járási tanács elnöke.

Az egész alakos alkotás a 24 éves, vékonydangájú költőt úgy ábrázolja, mintha a beregszászi tartózkodása idején az úti leveleiben is említett római katolikus templomot szemlélné. A szobrász művét emberközelinek szánta, elképzelése szerint a költő a hétköznapi élet forgatagában, a járókelők között áll. Ezért az Uri Kaszinó egykori épülete előtt egy apró halomra állították.

A szobrot az avatás után rövid időn belül kétszer is megrongálták. 1991. október 4-én egy szovjet milicista az akkor eltávolított Lenin-szobor miatti magyar-ellenes bosszúból feszítővassal rátámadt a szoborra, és letörte annak jobb karját. A szobrot helyreállították, de a figyelmes szemlélő észreveszi a megrongált kar visszaillesztésének helyén az emlékeztetőül szolgáló vékony forrasztási varratot. Nem sokkal ezután részeg katonatisztek, állítólag azért, mivel a mögötte lévő étteremben nem akarták kiszolgálni őket, a magyarságon próbáltak elégtételt venni, ledöntötték a szobrot. Ekkor Dalmay meg is jegyezte: „ha a szerencsétlen részegek tudták volna, hogy Petőfi ereiben valószínűleg több szláv vér folyt, mint a Leninében, biztosan nem csonkítják meg a szobrot.”

1992-ben a későbbi atrocitások elkerülése végett a szobrot egy mértéktartó talapzatra emelték. Sajnos a Petőfi-szobor elleni ellenséges megnyilvánulások nem szűntek meg. 2013. április 22-én éjszaka

A Petőfi-szobor a helyreállítás után

felgyújtották a szobor talapzatán elhelyezett koszorúkat. Később előfordult, hogy az elhelyezett koszorúkat akasztották a szoboralak nyakába, egyszer pedig fekete festékkel öntötték le.

Mindezen megpróbáltatások ellenére

Petőfi Sándor szobra ma is áll a Vérke partján, és a költő nemcsak a római katolikus templomot szemléli, hanem figyeli a mai beregszásziakat, reménykedik, hogy a mellette elhaladók beszédéből nem apad ki a magyar szó.

Dr. Linner Bertalan szobra

A város legnevesebb orvosdoktora, a mindmáig köztiszteletnek örvendő dr. Linner Bertalan (1887–1969) 60 éves sebészi tevékenysége során több mint 46 ezer műtétet végzett, elsők között volt

Linner Bertalan szobra ma

Európában, aki szívet műtött. Hobbija is közismert volt, állítólag több mint 100 szőlőfajta nemesítése fűződik a nevéhez.

A népszerű orvos emlékének megőrkítésére dr. Duzsej Miklós, Beregszászból elszármazott, Magyarországon élő orvos szoborállítást kezdeményezett. Duzsej doktor a költségek fedezéséhez is hatékonyan hozzájárult. A kezdeményezést felkaroló Beregszászi Alapítvány szervezésében a kórház parkjában 2004. október 1-jén avatták fel dr. Linner Bertalan mellszobrát, Balogh Géza nyíregyházi szobrászművész alkotását.

Senki nem gondolta, hogy ezt az emléket valaha is bántódás érheti. Sajnos gyarló emberek még ezt sem tisztelték, a szobrot 2007. augusztus 11-re virradóra ellopták. A rendőrségi nyomozást végül siker koronázta, a következő év elején megtalálták a Vérke medrében. Visszakerült eredeti talapzatára, de a vandalizmus során elszenvedett sérülést azóta sem javították ki.

Kovács Sándor

Magyar Örökség díjas honismert író

A külön nem jelzett képek a szerző felvételei, illetve a szerző gyűjteményéből származnak.

Családi program a Kárpátaljai Rózsahölgyek Társasága szervezésében

Első alkalommal szervezett családi délutánt a Kárpátaljai Rózsahölgyek Társasága *Híd a generációk között* címmel. A szervezők célja olyan program összeállítása volt, ahol gyerekek és felnőttek egyaránt jól érzik magukat.

A rendezvény kezdetén Mező Dianna, a szervezet elnöke üdvözölte a megjelenteket. Köszöntőt mondott Gyebnár István, Magyarország Beregszászi Konzulátusának ügyvivője.

A nap további részében a gyerekeket a Beregszászi Máltai Szeretetszolgálat mozgó játszóbusz projektje szórakoztatta, míg a felnőtt résztvevők számára Láncki Viktória mentálhigiénés segítő szakember tartott interaktív előadást *Rejtett kincseink – erőforrásaink felfedezése* címmel.

A családi nap előtt a rózsahölgyek két versenyt is hirdettek. A gyerekek *Mit jelent számomra a családom?* címmel alkotói pályázaton vehettek részt, amelyre rajz, vers és próza műfajokban lehetett nevezni. A megmérettetésre összesen 55 pályamunka érkezett be, legtöbbször a 6–9 éves korosztályból képviseltették magukat. A rajz kategóriában Ovgvienkó Eszter, a versírók közül Szilágyi Emma, míg a próza műfajában Gogola Mária vihette haza az első helyért járó nyereményt.

Felnőttek számára első alkalommal hirdettek sütiversenyt *Nagymamáink ízei* címmel. A megmérettetésre hagyományos kárpátaljai receptek alapján készült süteményekkel lehetett nevezni, amelyeket a helyszínen négytagú zsűri bíralt el. Össze-

sen 12 háziasszony nevezett a versenyre, akik igazi házas finomságokat készítettek. A délután során a közönség is megkóstolhatta az édeségeket, és szavazhattak is az általuk legfinomabbnak ítélt süteményre. A zsűri értékelése alapján az első helyezést

Péter Erika érte el, aki varsói szeletet készített, míg a közönségzavazatok többségét Szilágyiné Tóth Gabriella liszt nélküli citromtortája szerezte meg.

A rendezvény végén a beregszászi Rezeda Folkműhely csapata szórakoztatta a közönséget: néptáncgyűttesük dobronyi és szilágysági táncokat adott elő, míg a harmonikaszekció szatmári dallamokat játszott.

A rózsahölgyek köszönetüket fejezik ki a Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt.-nek, a

Beregszászi Máltai Szeretetszolgálatnak, valamint Magyarország Beregszászi Konzulátusának, amiért támogatták a családi nap megvalósulását.

*Horváth Gabriella rózsahölgy,
Beregszász*

Tisztelt Kárpátaljai Szövetség!

A szövetség régi tagjaként és a Kárpátaljai Hírmondó hűséges olvasójaként alábbi kérést tolmácsolom Önök felé.

Messzire elszármazott honfitársunk keresi édesapja, Molnár János fényképét, aki az 1941–1943. években az ungvári Drugeth Gimnázium latin–német szakos tanára volt. Bármilyen fotóért vagy tablóképért nagyon hálás lenne abban a reményben, hogy az egykori tanítványok és leszármazottak között akad, aki őriz ilyen emléket.

Kérjük Önöket, tegyék lehetővé egy rövid felhívás közzétételét a Kárpátaljai Hírmondóban, illetve a Kárpátaljai Szövetség honlapján.

Szíves segítségüket köszönve, további sok sikert kívánok Önöknek áldozatos munkájukhoz.

Tisztelettel:

Árokháti Zsuzsanna

A szerkesztőségtől:

Mindig jó érzés arról értesülni, hogy folyóiratunknak hűséges olvasói vannak, akik bíznak abban, hogy lapunk segítségével másoknak is segíteni tudnak. Arra kérjük az Ung-vidéki vagy onnan elszármazott földijeinket, nézzenek bele „levelesládájukba”, hátha találnak idősebb hozzátartozóiktól rájuk maradt Drugethes iskolai évkönyveket, esetleg a '40-es évek elején készült érettségi tablókról készült fotókat vagy csoportképeket, amelyeken esetleg megörökítették Molnár János tanár urat. Ha igyekezetüket siker koronázza, kérjük, küldjenek hírt róla a Kárpátaljai Hírmondó 2. oldalán közölt elérhetőségeink valamelyikére. Mint Árokháti Zsuzsanna leveleiben olvashatták, egy messzire elszármazott honfitársunknak nagy örömet szereznének.

Kárpátalját képviseltük a könyvtárosok világtalálkozóján

November 21–22-én Budapesten rendezték meg a Magyar Könyvtárosok IX. Világtalálkozóját *Digitális hídépítés: közös örökségünk megőrzése és továbbadása* címmel. A rendezvény első napját az Országházban, a másodikat az Országos Széchényi Könyvtárban tartották.

A világtalálkozó a legrangosabb szakmai rendezvény, amelyen az anyaországi és a világ minden részén élő és tevékenykedő magyar könyvtárosok találkoznak. Az idei fórumra 350 fő regisztrált, Kárpátalját 11 szakember képviselte.

Az előadók és a résztvevők között számos tekintélynek örvendő könyvtáros volt, akik előadásukkal igyekeztek minél színesebbé és informatívabbá tenni ezt a rangos eseményt. Kárpátaljáról e sorok írója tartott előadást *Közös örökségünk kutatása, megőrzése feladat és felelősség* címmel.

Varga Éva,

a Kárpátaljai Magyar Könyvtárosok Egyesületének elnöke

Elismerések

* Hat fiatal vehetett át elismerést a *Junior Prima Díj* magyar ismeretterjesztés és média kategóriájában Budapesten. A nyertesek között van **Debreceni Kamilla**, a

TV21 Ungvár munkatársa is. A díjjal 2007 óta ismerik el azokat a 30 év alatti, Magyarországon vagy a külföldi magyarok településeken élő tehetséges fiatalokat, akik „a jók között is a legjobbak”.

* Az idén immár nyolcadik alkalommal adták át a *Linner-díjakat* Beregszászon. A Beregszászi Keresztény Értelmiségiek Szövetsége által 2017-ben alapított elismerést évente egy orvosnak ítélik oda és 2020 óta egy ápolónak is. A beregszászi Linner Bertalanról, a 20. században európai hírnévre szert tett sebészorvosról elnevezett díjjal olyan szakemberek munkáját ismerik el, akik nem csupán hivatásuknak élnek, hanem keresztény életükkel is példát mutatnak a közösségnek.

Az orvosi díjat **dr. Gelebán Jolán** nyugalmazott gyermekgyógyász kapta, aki több mint öt évtizeden át dolgozott Beregszászon.

Az ápolói elismerést **Kovács Katalin** beregdéai szakápoló és a csongori Bet-

hesda Szenvedélybetegeket Mentő Misszió munkatársa vehette át.

* A hagyományokhoz híven idén is a vajdasági Palics adott otthont a Kós Károly

Televíziós Filmszemlének. Ahogy tavaly, úgy idén is taroltak a TV21 Ungvár munkatársai a díjátadón. **K. Debreceni Mihály** tudósítás kategóriában lett első helyezett, **Debreceni Kamilla** és **Balla Béla** *Ami ÉLTET* című portréfilmjével első, míg **Bereczky Tamás**, **Kovács Géza** és **Vass Tamás** *Szétszakítva, de a hitben mégis együtt* című alkotásával harmadik helyezést ért el a portré-/kisfilm kategóriában.

* A Beregszászi Római Katolikus Egyházközség által alapított *Pásztor Ferenc-díjjal* tüntették ki **dr. Grezsa Istvánt**, a

Kárpátaljai Szövetség elnökét. A díjátadóra Beregszászon, a Pásztor Ferenc Közösségi és Zarándokházbán került sor november 5-én. A mártírhalált halt beregszászi plébános-püspöki helynökről elnevezett díjat minden évben olyan személynek ítélik oda, aki áldozatos munkát, szolgálatot vállalt az egyházközségért, a kárpátaljai magyarság megmaradásáért.

Dr. Grezsa István korábban Szabolcs-Szatmár-Bereg megye és Kárpátalja együttműködésének fejlesztéséért és a Kárpát-medencei óvodafejlesztési program koordinálásáért felelős miniszteri biztos volt, aki hivatali ideje alatt hozzájárult a kárpátaljai óvodák, iskolák, templomok, játszóterek, magyar házak felépítéséhez, megújulásához, és elvülhetetlen érdemei vannak a Beregszászi Római Katolikus Egyházközség infrastrukturális fejlesztésében.

* A Magyar Tudományos Akadémia Debreceni Területi Bizottsága a magyar tudomány ünnepe alkalmából *Pro Cooperatione* (a tudományos és tudomány-szervező munkáért járó) kitüntetést adományozott **dr. habil. Váradi Natália**, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola

docense részére többéves munkásságáért, amit az egyetemek és tudományos intézetek közötti együttműködés megszervezésével és koordinálásával fejtett ki, hozzájárulva ezzel a határon átnyúló tudományos és oktatási kapcsolatok erősítéséhez.

* A Munkácsi Római Katolikus Egyházmegye által alapított *Szent Márton Palástja díjakat* minden évben november 11-én, Tours-i Szent Márton napján, az egyházmegye székesegyházában, a búcsúi szentmise keretében nyújtja át a főpásztor a díjazottaknak. A díjjal – amely egy bronzból készült emléklapok és a hozzá tartozó emléklap – olyan személyek munkásságát szeretnék elismerni, akik egyrészt a hitesterjesztés, a hitoktatás terén, másrészt – Szent Márton püspök példáját követve – szociális-karitatív téren végeztek vagy végeznek nagy munkát, illetve, akik sok éven át kimagasló szolgálatkészséget tanúsítottak az egyházmegye valamely egyházközségében.

2024-ben a *Szent Márton Palástja Pro Fide díjat* **Lidia Timkova** OP nővér kapta, aki a Boldog Imelda Domonkos Nővérek Kongregációjának tagja, és 20 évet szolgált a munkácsi egyházmegye plébániáin. A *Pro Caritate* kitüntetésben **Palkó Éva** részesült, akinek hosszú éveken át tartó szolgálata sok gyümölcsöt hozott az ungvári plébánián.

* A Sóstói Múzeumfalu a 2020-ban életre hívott *Erdész Sándor-díj* átadásával zárta 2024-es évadát. Az idei év díjazottjai **dr. Kész Margit** és **dr. Kész Barnabás** főiskolai tanárok, néprajzkutatók, akik a 2024-es évben végzett fáradhatatlan

szakmai, eredményes munkájukkal hozzájárultak a Sóstói Múzeumfalu sikeres, színvonalas működéséhez, így téve átjárhatóvá és megismerhetővé a magyar népi kultúrát generációk számára.

Gratulálunk a díjazottaknak!

SZEPTEMBER

Szeptember 1. A beregszászi református templomban közös tanévnnyitó istentisztelettel indították az idei tanévet Kárpátalja református oktatási intézményei. Zán Fábián Sándor, a Kárpátaljai Református Egyházkerület püspöke hirdetett ígét. Beszámolót tartott Tóth László, a Nagyberegi Református Líceum lelkes-igazgatója, aki elmondta, hogy az egyházi oktatási intézmények iránt az érdeklődés megnőtt, összesen 653 diák iratkozott be a református líceumokba az új tanévben. Az egyházi vagy vegyes rendtartású óvodákba 354 gyermek jár, 5927 tanuló vesz részt hitoktatásban.

Szeptember 1. Ünnepi szent liturgia keretében adtak hálát az új tanév megkezdéséért a Karácsválvai Sztójka Sándor Görögkatolikus Líceum tanárai, diákjai és azok hozzátartozói az intézmény tornatermében. A líceum 46 új diákja tette le esküjét. Ezt követően Tóth Jenő, az intézmény vezetője és Magyar Vita, a líceum igazgatója is szólt az egybegyűltekhez. Imával köszöntötte a jelenlévőket Macapula Tódor munkácsi püspök is, majd hivatalosan is megnyitotta a 2024/2025-ös tanévet, amelyet Karácsválván 202 diák kezd meg 30 pedagógus irányítása alatt.

Szeptember 1. Az Ungvári Nemzeti Egyetemen idén több mint háromezer hallgató, köztük számos magyar diák kezdte meg elsőévesként felsőfokú tanulmányait. A „golyákat” az ünnepélyes tanévnnyitón Volodimir Szmolanka rektor, Bohdan Andrijiv, Ungvár polgármestere és Roman Szaraj, a Kárpátaljai Megyei Tanács elnöke köszöntötte.

Szeptember 1. Újabb miniszobrot avattak Ungváron. Az *Erős Mogyoró* elnevezésű alkotást a tudás napja alkalmából avatták fel.

Szeptember 5. A Pro Cultura Subcarpathica civil szervezet tizedik éve emlékezik meg Dobó Istvánról, az egri vár híres kapitányáról Szerednyén. Az ungvári járási településen a mostani rendezvényen is méltatták a híres hadurat.

Szeptember 6. A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Felsőfokú Szakképzési Intézetének tanévkezdő ünnepségét a beregszászi római katolikus templomban tartották. A tanintézet tizedik születésnapja alkalmából Soós Katalin igazgató tartott ünnepi beszédet, köszöntve a 61 elsős diákot.

Szeptember 7. Salánkon tartotta központi tanévnnyitó ünnepségét a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség (KMPSZ). A rendezvény istentisztelettel kezdődött a református templomban. Igei köszöntőt mondott Balogh Attila salánki református lelkes, Csirpák József, salánki görögkatolikus áldozópap, Molnár János, a Munkácsi Római Katolikus Egyházmegye vikáriusa. Ünnepi beszédet tartott Orosz Ildikó, a KMPSZ és a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola elnöke.

Szeptember 7. Az Európai Parlament képviselőjévé történő megválasztása óta első ízben látogatott Kárpátaljára Ferenc Viktória, aki Beregszászon találkozott és megbeszélést folytatott megyénk magyar szervezeteinek, egyházainak vezetőivel, illetve a magyar pol-

gármesterekkel. A prof. dr. Csernicskó István, a főiskola rektora által moderált találkozó oktatási kérdéseket, az önkormányzatok helyzetét és környezetvédelmi problémákat is megvitattak.

Szeptember 13. *Múlt és jelen a viseletekben* címmel nyílt kiállítás Magyarország ungvári főkonzulátusa, beregszászi konzulátusa, valamint a Lehoczky Tivadar Kárpátaljai Megyei Honismereti Múzeum és a Hagyományok Háza Hálózat – Kárpátalja tagozatának közös szervezésében az ungvári várban.

Szeptember 13. Újabb miniszobrot avattak az Ung-parti városban, amivel Ungvár közterti miniszobrainak száma 71-re növekedett. Az új alkotás a Rotary Club megalakulása 95. évfordulója, valamint újraindulásának 30. évfordulója tiszteletére készült. Alkotója Román János-Pál.

Szeptember 13–15. A Kárpátaljai Magyar Nagycsaládok Egyesülete sporthétvégét szervezett Viharoson, a Vadvolgy pánzióban. Az eseményen 12 család vett részt, az eddigi legnagyobb létszámmal, 68 fővel.

Szeptember 15. Templombúcsút tartottak a beregszászi római katolikus egyházközösségben. Az ünnep szónoka Németh László SVD érsek, belgrádi metropolita volt.

Szeptember 15. A Fájdalmas Szűzanya búcsújára került sor Huszton, a temetőkápolnában, ami a várdombon található. A hívek Szulincák Sándor huszti plébános vezetésével a keresztút állomásain elmélkedve közelítették meg a kápolnát. A szentmisén külön megemlékeztek azokról az édesanyákról, akik a háborúban veszítették el gyermekeiket.

Szeptember 16. A Munkácsy Mihály Magyar Ház színvonalas, a festőgéniusz nevéhez méltó kultúresttel méltatta Munkácsy Mihály születésének 180. évfordulóját. Köszöntő beszédet mondott Tarpai József, a Munkácsy Mihály Magyar Ház igazgatója. A kulturális programban a Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színház tagjai bemutatták a neves festőművész életéről és munkásságáról szóló *Hazafelé* című emlékműsort. Munkácsy Mihály alkotói tevékenységéről Kopriva Attila művészettörténész, festőművész, a Kárpátaljai Művészeti Akadémia docense tartott előadást. Az emlékünnepe a galériában folytatódott, ahol a résztvevők megtekintették a híres Munkácsy-festmények reprodukcióiból álló kiállítást.

Szeptember 20. A Pro Cultura Subcarpathica civil szervezet koszorúzással egybekötött kulturális program keretében tisztelgett Bercsényi Miklós és Csáky Krisztina emléke előtt az ungvári várban.

Szeptember 21. Nagydobronyban tartotta központi tanévnnyitóját a Kárpátaljai Magyar Liceum. A 2023–2024-es tanévben Beregszászon, Nagydobronyban, Tiszapéterfalván, Nagyszőlösön és Kisgejőcön indultak képzések, a tervek szerint jövőre megkezdí munkáját a viski képzési központ is.

Szeptember 21. A Kárpátaljai Magyar Nagycsaládok Egyesülete minden év tavaszán és őszen gyalogtúrát szervez tagcsaládjai számára, ahol kicsik és nagyok egyaránt

elmélyülhetnek a természet szépségeiben. Ez alkalommal egy húszfős csapat vágott neki az Obavai-kő meghódításának Horváth Zoltán túravezető irányításával.

Szeptember 25. Kiállítással egybekötött szüreti évadnyitó foglalkozást szervezett a Pro Cultura Subcarpathica a Nagyberegi Tájházaiban. Az eseményre iskolások érkeztek Ungvárról, valamint a helyi fiatalok voltak részesei a programnak. A foglalkozáson többféle kézművesség közül választhattak a résztvevők. Emellett szőlőt tapostak, valamint kukoricát hántottak és morzsoltak.

Szeptember 26. Beregszászon tartott előadást dr. Molnár Imre történész, aki a nyolcvanas évek végétől kutatja gróf Esterházy János, a mártír sorsú felvidéki politikus életét. A rendezvényt a Beregszászi Keresztény Értelmisségek Szövetsége (elnök Jakab Eleonóra) szervezte.

Szeptember 26. A Kárpátaljai Magyar Nagycsaládok Egyesülete (KMNE) a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola átriumában szervezte meg a Kárpát-medencei Családkonferenciát, amelynek központi témája az volt, hogy miként lehet kitartani a háború árnyékában, honnan merítsünk erőt. A megjelenteket Tarpai József, a KMNE elnöke köszöntötte. Beszédet mondott Koncz Zsófia családokért felelős államtitkár, Nádasdi László, a Nemzetstratégiai Kutatóintézet munkatársa, Márton Zsuzsanna, a Kárpát-medencei Családszervezetek Szövetségének elnöke. A köszöntések után Ábrány Krisztián görögkatolikus pap, mentálhigiénés szakember tartott előadást. Az elhangzottakat négy kiscsoportban dolgozták fel a résztvevők.

Szeptember 27. A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola a beregszászi református templomban tartotta tanévnnyitó ünnepségét. Csernicskó István, a főiskola rektora megnyitó beszédében elmondta: idén szeptemberben 1388 hallgatóval kezdte az évet a főiskola, a növekedés tehát meghaladja a 30%-ot az elmúlt évekhez képest. A jelenlévőket Szili Katalin miniszterelnöki főtanácsadó, Varga-Bajusz Veronika, a Kulturális és Innovációs Minisztérium felsőoktatásért, szak- és felnőttképzésért, fiatalokért felelős államtitkára üdvözölte.

Szeptember 27. A Hagyományok Háza Hálózat – Kárpátalja kezdeményezésére és támogatásával a Kárpátaljai Kulturális Örökségének és Népi Hagyományainak Megőrzéséért szervezettel közösen immár második alkalommal ünnepelték színes programokkal a magyar népmese napját a Munkácsy Mihály Magyar Házban. Köszöntő beszédet mondott Pál Katalin, a Hagyományok Háza Hálózat – Kárpátalja vezetője, Pfeifer Anita, a Munkácsy Mihály Magyar Ház kulturális menedzsere. Ezután Gál Natália, a Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színház színművésznének interaktív meseelőadása kötötte le a Latorca-parti városból és környékéről érkezett gyerekek figyelmét. A program kitűnő hangulatú táncszízzel zárult, amelyen a Csipkés zenekar húzta a talpalávalót. ►

■ **Szeptember 27.** *Kárpátaljai nemzeti kisebbségek múltja és jelene* címmel rendeztek fotókiállítást Ungváron. Az eseményen románok, magyarok, zsidók, örmények és romák mutatták be kultúrájukat, viseletüket, irodalmukat és finomságaikat.

Szeptember 28. Ünneplés keretében adták át a Románia és Ukrajna közötti határon átnyúló közös operatív program keretében európai uniós támogatásból felépített Mezőgecsei Pajtaszínházat. Az épület egyik helyiségében magyarországi támogatásból egy sporttermet is kialakítottak.

Szeptember 30. Először szervezett Mesevarázs Fesztivált a Pro Cultura Subcarpathica és a magyarországi Kalló Alapítvány. Az esemény a magyar népmese napján valósult meg Beregszászon, a Rákóczi-főiskolán. A nagyszabású rendezvényhez kapcsolódott a már hagyománnyá vált mesemondó találkozó, valamint koncertet adott a magyarországi Alma együttes is. Felléptek a Mesélő Börönd Társulat tagjai és a Csüddöngölő Kulturális Egyesület mesemondói is. A színes programsorozaton továbbá kézműves foglalkozások és gyermekjátékok várták a résztvevőket.

OKTÓBER

Október 1. Magyarország Ungvári Főkonzulátusa szervezésében került sor Kopriva Attila munkácsi festőművész, művészettörténész, a Kárpátaljai Művészeti Akadémia docensének *A sötétség beáradása a fénybe* c. egyéni tárlatának megnyitójára a diplomáciai testület főbejárati termében. A bemutatott 13 festmény az orosz–ukrán háború kegyetlen eseményeit idézi meg.

Október 2. Megtartották a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Egán Ede Szakképzési Centrumának központi tanévnyitó ünnepségét, amelynek ezúttal a beregszászi Ortutay Elemér Görögkatolikus Szakkollégium adott otthont.

Október 6. Az aradi vértanúk emléknapján koszorúzással egybekötött csendes megemlékezést tartottak Kárpátalja több településén a kárpátaljai magyar civil szervezetek, tanintézmények szervezésében.

* Az ungvári Kálvária temetőben Szegelethy János Kossuth-honvédhadnagy sírjánál a Magyar Értelmiségiek Kárpátaljai Közössége nevében Dupka Nándor és Antonenko Miklós koszorúzott.

* A beregárdói Perényi-kúriában Molnár D. István, a KMKSZ beregszászi alapszervezetének elnöke a vértanú Perényi Zsigmond báróra emlékezett. Ezt követően a magyar intézmények és szervezetek képviselői elhelyezték az emlékezés koszorúit.

* Nagyszőlősen a Perényi Zsigmond nevét viselő középiskola dísztermében Kudron Zoltán, a KMKSZ Nagyszőlősi Középszintű Szervezetének ügyvezető elnöke köszöntötte az egybegyűlteket. Ünnepi beszédet mondott Fülöp Andrea Magyarország beegészési képviselőjének konzulja. A középiskola, valamint Kárpátaljai Magyar Líceum nagyszőlősi diákjai zenés-verses összeállítást adtak elő. Műsorukban felelevenítették az október 6-ai

eseményeket. A rendezvény báró Perényi Zsigmond mellszobrának megkoszorúzásával zárult.

Október 10. A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Apáczai Csere János Könyvtárának olvasótermében szervezett könyvbemutatón Pataki Gábor, a főiskola adjunktusa beszélgetett Kovály Katalin kutatóval *Az etnikai kapcsolati tőke földrajza: ukrainai vállalkozók a transznacionalitás útján* c. könyvéről.

Október 11. Születésének 115. évfordulóján állítottak emléktáblát Munkácson dr. Wittenberger Miklósnak, a város ismert sebész főorvosának, aki gyógyászati eszközök feltalálójaként is ismert volt, illetve a városi tanács képviselőjeként is sokat tett a Latorca-parti város lakosságáért és megyénk egészségügyéért.

Október 11–13. Harmadik alkalommal szervezett viseletvarró tanfolyamot a Hagományok Háza Hálózat – Kárpátalja Tiszapéterfalván. Az alkalom során a résztvevők ezúttal kifejezetten a férfiviselet ruhadarabjaival, köztük a csizmanadrág elkészítésével ismerkedhettek meg.

Október 12. A Kárpátaljai Hazajáró Egylet (elnök: Vezsdel László) gyalogtúrát valósított meg az Alsókalocsa fölé magasodó 1719 m-es Sztrimba (Horgas) hegycsúcsra.

Október 13. Nyolcvan éves lett Cipola Gizella gáti születésű operaénekesnő, ebből az alkalomból koncertet szerveztek Ungváron, a Kárpátaljai Megyei Filharmónia épületében. Az eseményen részt vettek a régió vezetői, az énekesnő rokonai, barátai, tisztelői. A zenei eseményen a filharmónia művészei Puccini, Verdi és Zádor műveit adták elő.

Október 13. Bethlen Gábor erdélyi fejedelemről emlékezett meg Huszton a helyi magyarsággal a Pro Cultura Subcarpathica civil szervezet.

Október 14–15. A Déryné Program keretében a *Karády zárkaja* című vendéglőadást láthatta a kárpátaljai közönség. Beregszászon, a Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színházban teltház előtt debütált a Gyulai Várszínház Karády Katalinról szóló zenés monodramája Barta Boróka előadásában. Másnap a Latorca-parti városban, a Munkácsy Mihály Magyar Házban mutatták be.

Október 23. Ungváron néma főhajrással és csendes koszorúzással rótták le tiszteletüket az emlékezők az 1956-os magyar forradalom és szabadságharc hőseinek emléke előtt. A megemlékezés az 1956-os emlékműnél kezdődött, majd a börtön falánál folytatódott, ahova a szabadságharc leverése után a magyarországi forradalmárokat és azokat a kárpátaljaiakat zárták be, akik szolidaritást vállaltak a Budapesten a kommunista diktatúra ellen harcoló felkelőkkel.

* Az 1956-os forradalom és szabadságharc hőseire emlékeztek Beregszászon, a vasútállomás melletti emlékműnél.

* A munkácsi magyarok egy meghatározó előadással emlékeztek meg az 1956-os magyar forradalom és szabadságharc hőseiről a Munkácsy Mihály Magyar Házban a II.

Rákóczi Ferenc Líceum és a Szent István Római Katolikus Líceum tanulóinak közreműködésével.

* Az Ukrains Magyar Demokrata Szövetség (UMDSZ) szervezésében a tiszaujlaki művelődési házban emlékeztek meg az 1956-os forradalom és szabadságharc hőseiről. A rendezvényen színpadra léptek az Orfeum Vándorszínpad művészei.

Október 24., 30. Huszár lovasbemutató, kézművesség, lovaglási lehetőség várta azokat a fiatalokat, akik ellátogattak a beregárdói Perényi Kultúrúriába. Az interaktív programot a Pro Cultura Subcarpathica civil szervezet valósította meg. A bemutatót a Nomád Történelmi és Kulturális Egyesület két alapító tagja, Szimeonov Vass Barbara és Vass Gergő tartotta.

Október 24–25. Az Ungvári Nemzeti Egyetem Hungarológiai Központjában *Nyelvi, irodalmi és kulturális kölcsönhatások a Kárpát-medencében* címmel szerveztek nemzetközi tudományos konferenciát.

NOVEMBER

November 5. Az Ungvári Nemzeti Egyetem tudományos könyvtárának olvasótermében megtartották *Az ungvári Novák András Kórház dokumentális története* című kiadvány második kötetének bemutatóját Turák József és Jacina György szerzők közreműködésével.

November 7. A Kárpátaljai Magyar Nagycsaládosok Egyesülete MunKaland programjának keretében a Tv21 Ungvár stúdiójának kulisszái mögé tekinthettek be a résztvevő családok.

November 8. Ezen a napon lett volna 76 éves Zelei Miklós magyar költő, író, újságíró, akinek neve az évek során egybeforrta „a kettézárt falu” ügyével, munkásságával hozzájárult a szelmenci határnyitáshoz. Születésének napján rá emlékezve leplezték le a Szürtei Kistérségi Tanács által felállított emlékművét, Kisszelmencnek a 2022-ben Zelei Miklós utcára át keresztelt főutcáján.

November 9. *Számadás* címmel az eszényi kultúrházban megrendezték a 35 éves eszényi Ritmus néptáncgyűttes gálaestjét.

November 9. A Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség Ifjúsági Szervezete (KMKSZ ISZ) megtartotta tisztújító közgyűlését. A tagság újabb három évre szavazott bizalmat Dobsa István elnöknek, valamint az elnökség tagjainak.

November 9. A Kárpátaljai Hazajáró Honismereti és Turista Egylet gyalogtúrát szervezett a Róna-havasok egyik kisebb, 1184 m magas csúcsára, a Mala Holicjára. A túravezető az egylet elnöke, Vezsdel László volt.

November 11. Gyerekzsivajtól volt hangos a Munkácsy Mihály Magyar Ház, ugyanis a Kárpátaljai Magyar Nagycsaládosok Egyesülete kézműves délután szervezett a Márton-napi hagyományok kapcsán.

November 13. Könyvbemutatót tartottak a beregszászi Ortutay Elemér Görögkatolikus Központ rendezvénytermében. Marosi István egyháztörté-

■ nész atya *Katakombaszolgálat Kárpátalján. A Munkácsi Görögkatolikus Egyházmegye a kommunista egyházüldözés időszakában (1944–1989)* című munkája a Nemzeti Emlékezet Bizottsága (NEB) gondozásában jelent meg. Köszöntő beszédet mondott Teodor Macapula, a Munkácsi Görögkatolikus Egyházmegye püspöke, Földváriné dr. Kiss Réka, a NEB elnöke, a könyv felelős kiadója. A továbbiakban dr. Molnár D. Erzsébet történész, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola docensének moderálásával kerekasztal-beszélgetés formájában került sor a könyv bemutatására. Ebben dr. Végheő Tamás és dr. Janka György egyháztörténészek, a nyíregyházi Szent Atanáz Hittudományi Főiskola tanárai, Szamborovszkyné dr. Nagy Ibolya történész, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola docense és dr. Dupka György író, GULAG-kutató, a Szolyvai Emlékparkbizottság felelős titkára vett részt.

November 15. A beregszászi Európa–Magyar Házban a Szolyvai Emlékparkbizottság szervezésében *Ez történt 80 éve...* címmel lezajlott a GULAG–GUPVI-kutatók hagyományos nemzetközi fóruma. Az eseményt dr. Tóth Mihály, a Szolyvai Emlékparkbizottság elnöke nyitotta meg. Marosi István görögkatolikus áldozópap imát mondott a 80 éve és a mostani háborúban elhunyt halottaink, mártírjaink lelki üdvéért. Köszöntő beszédet mondott dr. Szili Katalin miniszterelnöki főtanácsadó, az Országgyűlés volt elnöke. A továbbiakban 14 anyaországi, erdélyi, felvidéki és a kárpátaljai előadó ismertette legújabb kutatási eredményeit. A konferencia résztvevői csendes koszorúzást tartottak a beregszászi Európa–Magyar Ház udvarán az emlékfalnál és a sztálinizmus áldozatainak beregszászi emlékművénél.

November 16. Második alkalommal szervezte meg Beregszászon az Erzsébet-napi szavalóversenyt a Kárpátaljai Népfőiskolai Egyesület és az Ortutay Elemér Görögkatolikus Központ. A beregszászi Ortutay-központban tartott rendezvény Osvát Erzsébet beregszászi születésű költőnőnek állított emléket. A szavalóversenyen idén 15 oktatási intézmény 60 diákja vett részt.

November 16. A sárosorosi Búbos Kemence Civil Szervezet immáron kilencedik alkalommal szervezte meg a Márton-napi vigadalmat, amelynek a sárosorosi római katolikus plébánia adott otthont.

November 16. Megemlékezést és koszorúzást tartottak a szolyvai honfoglalás kori harcok obeliszkjénél. A Lehoczky Tivadar által feltárt régészeti leletgyűttes történetéről, illetve annak a magyar honfoglaláshoz való kapcsolódásáról dr. Zubánics László történész, a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet elnöke tartott előadást. Az eseményen jelen volt és elhelyezte a tisztelet koszorúját Heiser Antal, Magyarország rendkívüli és meghatalmazott kivei nagykövete.

November 16. A 80 éve Szovjetunióba hurcolt politikai foglyok és kényszerszolgák novemberi emléknapja programjaiba illeszkedve a kárpátaljai magyar és német

nemzetiségű férfi lakosság 1944 őszi málenyikij robotra történt elhurcolására emlékeztek a Szolyvai Emlékparkban. A rendezvény egyben a közös kiállít is demonstrálta országunk társadalmi békéjének mielőbbi helyreállítása és a kárpátaljai magyarság összefogása, egysége mellett. Ezekkel a gondolatokkal üdvözölte a megjelenteket a Szolyvai Emlékparkbizottság nevében Fuchs Andrea irodavezető és dr. Tóth Mihály elnök.

Beszédet mondott Pánczél Károly, a Magyar Országgyűlés Nemzeti Összetartozás Bizottságának elnöke, Lyah Sándor, a nemzetiségi kérdésekkel és vallásügyekkel foglalkozó főigazgatósg vezetője, Sin József, a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség alelnöke, dr. Zubánics László, az Ukrajnai Magyar Demokrata Szövetség elnöke, dr. Dupka György lágerkutató történész, az emlékparkbizottság felelős titkára.

November 16. A „GENIUS” Jótékonyági Alapítvány (programfelelős igazgatója: Váradai Natália) 2024 novemberében hatodik alkalommal valósította meg a ZeneVarázslat képzést a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolán a kárpátaljai zongoraművészeti oktatásban résztvevő diákok és pedagógusok számára. A rendezvény szakmai referense Várnagy Andrea, Magyarország Erdemes Művésze, Liszt Ferenc-díjas és Budapest Márka díjas zongoraművész. A képzést lezáró hangversenyen 25 ifjú zongorista mutatta be a művésznőtől tanult ismereteket.

November 18–25. A helyi emlékek előtt hajtottak fejet a nyolcvan éve a szovjet diktatórikus rendszer által elrendelt málenyikij robot áldozatainak emléke előtt a történelmi egyházak, a társadalmi szervezetek, polgármesteri hivatalok lebonyolításában Ungváron, Beregszászon, Nagydobronyban, Szürtében, Beregrákoson, Csongoron, Guton, Tiszacsomán, Gáton, Haláboron, Jánosiban, Badalóban, Beregsomban, Tiszapáterfalván, Visken, Técsőn és más településeken.

November 18–28. A Kárpátaljai Magyar Nagycsaládok Egyesülete immár negyedik éve ajándékozza meg az adventi időszakban tagcsaládjait. Az előző években gyümölcs-csel és gyümölcslelvel, idén ez házi mézzel bővült. A termékeket a beregszomi Deme András nagycsaládos vállalkozó biztosította. A programban közel 500 tagcsalád vett részt Kárpátalja számos településéről, akik választhattak, hogy 20 kilogramm almát, 10 liter natúr almalevet vagy 1 liter mézet kérnek a Kárpátaljai Ferences Misszió Alapítvány támogatásának köszönhetően.

November 19. Munkács után Beregszászon is bemutatják Horváth Zoltán *Bakancsra fel! Türelhetőségek Kárpátalján* című turisztikai útikönyvét, amely a Kárpátaljai Magyar Turisztikai Tanács kiadványaként jelent meg. A bemutatónak a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola adott otthont.

November 20–22. Hét helyszínen járt a Kárpátaljai Magyar Irodalmi Napok – Őszi Irodalmi Karaván. A programsorozatot a Magyar Értelmiségiek Kárpátaljai Közössége

(MÉKK) szervezte, amelyen az *Együtt. Irodalom-művészet-kultúra-humán tudományok* című folyóirat és a Kovács Vilmos Irodalmi Társaság (KVIT) szerzői mutatkoztak be. Az író-olvasó találkozót dr. Dupka György történész, irodalmár, a MÉKK elnöke, a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet igazgatója, az *Együtt* lapigazgatója moderálta. Fellépett Marcsák Gergely költő, énekmondó, a KVIT elnöke, Shrek Tímea író, költő, Sz. Kárpáthy Kata költő, író, a Kárpátalja.ma hírportál főmunkatársa és Szemere Judit, a *Kárpátaljai Hírmondó* főszerkesztője.

November 23. A Kárpátaljai Magyar Filmgyártásért Alapítvány a Munkácsy Mihály Magyar Házban vetítette le legújabb dokumentumfilmjét, amely a kárpátaljaiak mindennapjait mutatja be az orosz–ukrán háború kitörését követően. A *Bizonytalan-ságban bizonytalanul* című alkotás (rendezője: Fehér Rita) nyolc személyen keresztül mutatja be a kárpátaljai magyarok reakcióit a háború okozta kényszerhelyzetekre.

November 23. *Mondd el képekkel – Kárpátalja a Te szemekkel* címmel hirdetett nyílt fotópályázatot a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség Ifjúsági Szervezete (KMKSZ ISZ). A pályázati anyag legjobb 25 alkotásából kiállítást rendeztek, amely az ünnepélyes eredményhirdetésen és díjátadón debütált. Köszöntő beszédet mondott Dobsa István elnök, Buczkó István, Magyarország Beregszászi Konzulátusának vezető konzulja. Az eseménynek az MCC Beregszászi Képzési Központjának konferenciaterme adott otthont.

November 25. A Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség (KMKSZ) is megemlékezett a málenyikij robot áldozatairól. Az emlékhelyek megkoszorúzása után a Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színház emlékműsora következett „*Uram, segíts haza miniket!*” címmel. Az előadás szereplői felelevenítették a málenyikij robot szörnyűségeit, az emberi megpróbáltatásokat, betekintést nyújtottak a tragédia színtereibe.

November 27. Pilinszky János magyar költő születésének 103. évfordulója kapcsán megemlékezést tartottak a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Filológia Campusán. Az eseményen ünnepélyesen felavatták a költő fejszobrának gipsz másolatát. A rendezvényen beszédet mondott dr. Csordás László, a Filológia Tanszék Magyar Tanszéki Csoportjának docense, oktatója és Popovics Béla munkácsi helytörténész.

November 28. A Magyar Tudomány Ünnepe programsorozat keretében könyvbemutatóra került sor a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Apáczai Csere János könyvtárban, ahol a *Beregszász város monográfiája*, illetve a *Nagybereg krónikája* című kiadványokat prezentálták a szerzők és a szerkesztők.

November 30. A Kárpátaljai Hazajáró Honismereti és Turista Egylet családbarát túrát szervezett az Elvarázsolts vidék nemzeti park területére.

Összeállította: Dupka György és Zubánics László

„És lőn este, és lőn reggel”

Földessy Péter és Földessy Evelin kiállítása Munkácson

Újabb nagyszabású tárlat nyílt a Munkácsy Mihály Magyar Házban. Ezúttal az idén 80 esztendő Földessy Péter retrospektív kiállítását tekinthetik meg az érdeklődők, emellett bemutatkozik képeivel 20 éves unokája, Evelin is, aki továbbviszi a nagyapa örökségét. A kiállítás bibliai címe – „És lőn este, és lőn reggel” – is az élet megújulására, folytonosságára utal.

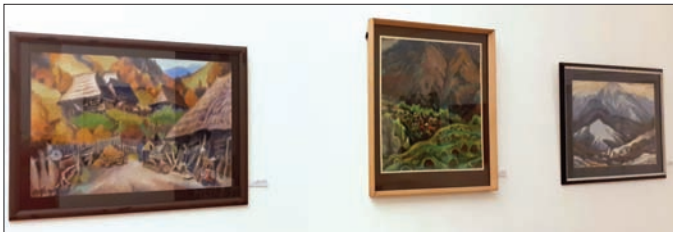
– A Munkácsy Mihály Magyar Ház négy-éves fennállása óta ez a 33. kiállítás – emlékeztetett köszöntőjében Tarpai József igazgató, aki örömet fejezte ki, hogy a mostani

nehéz körülmények között is megrendezhetik kulturális programjaikat, s hogy olyan neves kárpátaljai művészek mutatkozhatnak be itt, akikre méltán lehetünk büszkék.

Elismeréssel szólt az intézmény működéséről Papp Ferenc, Magyarország ungvári külképviseletének konzulja, s egyben köszönetet mondott a vezetőknek, hogy ezekben a kihívásokkal teli időkben is felvállalják és egyfajta küldetésként folyamatosan bemutatják Kárpátalja csodálatos és egyedülálló művészeti világát és az itt élő képzőművészek munkásságát.

Andrij Csebikin festő- és grafikusművész, Ukrajna érdemes művésze méltatta Földessy Péter munkásságát, akihez régi barátság fűzi. Kiemelte: bár a most kiállító művész szakmaisága a kárpátaljai festőiskolából merítkezik, nem tartozik egyetlen irányzathoz sem, egyedi művészeti stílusa, sajátos világlátása van. Képeit a színek harmóniája mellett egyfajta drámaiság jellemzi.

Borisz Kuzma festő, grafikus, az Ukrán Nemzeti Képzőművé-

zeti Szövetség kárpátaljai szervezetének elnöke Földessy Péter filozofikus jellemére, emberségére, erős hitére hívta fel a jelenlévők figyelmét. Mint mondta, a művész bármerre jár a nagyvilágban, alkotásaiban a szülőföldre iránti szeretete és ragaszkodása mutatkozik meg.

A tárlatot megnyitó Kopriva Attila művészettörténész, festőművész, a Kárpátaljai Művészeti Akadémia docense unikális jelenségnek nevezte Földessy Pétert, akinek lüktetnek a festményei.

Megosztotta gondolatait az egybegyűttekkel Földessy Péter is, aki elmondta, nem véletlenül választotta a kiállításnak ezt a címet, hiszen ezzel is azt jelzi: van kezdet, s az unokájában ott van a folytatás. Nagy szeretettel beszélt szülővárosáról, a család egykori cukrászdájáról, a szülőföldjéhez való ragaszkodásáról. Ez utóbbit jelzi a művész azon óhaja, hogy ha esetleg külföldön fejezné be földi életútját, hamvaiban haza szeretne majd tért, hiszen számára Munkács a világ legszebb pontja, s Kárpátalja a Föld legszebb vidéke. S hogy ezt valóban így gondolja, bizonyítja, hogy festményeit bárhol is készíti el, neve alá mindig azt írja: Munkács, Kárpátalja.

A megnyitót s az azt követő tárlatnézést a Dobos Szergej vezetete vonós együttes csodálatos muzsikája tette igazán hangulatosá.

Tudósítónk

Magyarország Beregszászi Konzulátusán is bemutatta gyűjteményét a Péterfalvai Képtár

A Péterfalvai Képtár anyagát az ungvári Boksay József Kárpátaljai Megyei Szépművészeti Múzeum kollekcója után a legjelentősebb kárpátaljai képzőművészeti gyűjteményként tartják számon. Az 1986-ban a néhai Bíró Andor, a Határőr Agrárcég akkori elnöke kezdeményezésére létrejött intézmény anyagából válogatott festményeket tekinthetik meg az érdeklődők Magyarország Beregszászi Konzulátusának Munkácsy Mihály Kiállítótermében.

A tárlat megnyitóján Gyebnár István, a külképviselet ügyvivője arra emlékeztetett, hogy a Péterfalvai Képtár kiállítási anyagát teljes egészében kárpátaljai festőművészek alkotásai teszik ki. A festmények a kárpátaljai hagyományokból, a plein air festészet tradícióiból építkeznek. A sokszínű és gazdag táj, az ott

élő emberek kimeríthetetlen ihletforrást jelentenek művészeink számára. Portrék, csendéletek, tájrészletek, életképek elevenednek meg a vásznon, amelyekbe az alkotók belecsempészik saját érzéseiket, egyéniségüket is.

Nagyné Szakadátí Rita, a Péterfalvai Képtár, valamint a Tiszaháti Tájmuzeum igazgatója György Endréről, a képtárnak otthont adó kastély építetőjéről emlékezett meg. György Endre magyar politikusról tudni kell, hogy egy időben ő volt Magyarország földművelésügyi minisztere, már 27 évesen a Magyar Tudományos Akadémia tagjává választották, s egyben ő töltötte be a Kárpátaljai Református Egyházkerület főgondnoki tisztét is. Az impozáns, kétszintes épület kilenc kiállítási termében 250 felbecsülhetetlen értékű képzőművészeti alkotás – festmény, grafika, művészfotó – található. A múlt század nyolcvanas éveinek közepétől kezdődően a kárpátaljai festőiskola akkori legnevesebb művészei ajándékozták és adták el festményeiket a képtárnak, amelynek egy részét a Tiszaháton szerzett élményeik és a helyi emberekkel való találkozások alapján alkották meg. Köztük feltétlenül meg kell említeni Balla Pált, Habda Lászlót, Micska Zoltánt, Harangozó Miklóst, Volodimir Mikitát, Horváth Annát, Földessy Pétert, Kassai Antalt, Sütő Jánost, Medveczky Miklóst.

2007-ben létrejött a Tiszaháti Munkácsy Mihály Művész-tábor, amely azóta is állománygyarapító művésztelepként működik, így a képtárban ma már számos, az újabb nemzedékhez tartozó művész alkotásai is helyet kaptak. Közéjük tartozik Fuchs Andrea, Homoki Gábor, Iváncsó András, Kopriva Attila, Klisza János, Réti János, Matl Péter, Soltész Péter és Soltész Gabriella.

Sz. J.

A szerkesztőség megjegyzése: A Péterfalvai Képtár anyagából korábban már a Kárpátaljai Hírmondóban is adtunk ízelítőt.

A Kárpátaljai Hírmondó galériája

A RIT jubiláló tagjainak csoportos tárlata

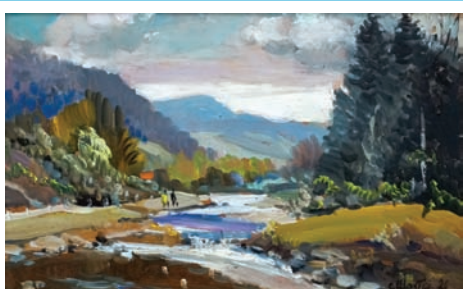
Erfán Ferenc: Szénakazlak télen

Klisza János: Csendélet barackkal

id. Hidi Endre: Zöld pávák

Soltész István: A Talabor völgye

Soltész István: Volóci hegyek

A beregszászi Na'Conxypan Galéria 2024-es évadzáró tárlatán a Kárpátaljai Magyar Képző- és Iparművészek Révész Imre Társasága (RIT) jubiláló tagjainak alkotásait tekinthették meg az érdeklődők. A kiállító művészeket – Erfán Ferencet, id. Hidi Endrét, Klisza Jánost, Réti Jánost, Soltész Istvánt és Villásek Tibort –, valamint a tárlat anyagát Kulin Ágnes, a RIT elnöke mutatta be. Megtudhattuk, hogy a 65, 75, illetve 80 éves alkotókat több dolog is összeköti: egyrészt ők képviselik azt a generációt, amely még a kárpátaljai festőiskola alapítójától tanulhatott, másrészt szinte mindegyikük a ma Erdélyi Béla nevét viselő Ungvári Képzőművészeti Szakközépiskolában kezdte művészeti tanulmányait. A felsőfokú iskoláknál már látunk eltéréseket, hiszen Soltész István és Klisza János építészként kezdték pályafutásukat, végül mégis a festőállványnál találták meg a helyüket. A kiállító művészek közül hárman nemcsak tanár-diák kapcsolatban álltak a kárpátaljai festőiskola nagyjaival, hanem családi szálak is összekötik őket. Soltész István már gyerekként követte édesapját, Soltész Zoltánt, aki barátjával, Boksay Józseffel együtt járta a Kárpátokat. Villásek Tibor édesapja testvére Erdélyi Béla festőművésznek, akinek az alkotásait ő így nem csupán a múzeumok faláról ismeri, Erfán Ferenc pedig Boksay József unokájaként nemcsak azáltal örzi híres nagypapa emlékét, hogy festészetében követi a kárpátaljai festőiskola hagyományait, hanem létrehozott egy alapítványt is, továbbá a Boksay József Kárpátaljai Megyei Szépművészeti Múzeum igazgatója már jó pár éve.

A kiállításról szólva Kulin Ágnes kiemelte, hogy az anyag összeállításával nehéz feladat hárult rájuk, hiszen a galériában a hat művész közül akár egy életművét sem tudnák bemutatni, mert nincs elég hely. Így aztán mindenkitől „szemezgettek” egy kicsit. Igyekeztek úgy válogatni, hogy minden témából és stíusból legyen legalább egy-egy alkotás, hogy a látogatók teljes képet kapjanak alkotói palettájukról.

A tárlat anyagából kínálunk most ízelítőt a Kárpátaljai Hírmondó olvasóinak.

-ditta-

id. Hidi Endre: Falitányér

Réti János: Hargitai páternoszter

Villásek Tibor: Utolsó hó

Villásek Tibor: Őszi tájkép